

HISTORIE

KRKONOŠSKÉHO MUZEA
VE VRCHLABÍ

člověk a příroda

Historie Krkonošského muzea ve Vrchlabí

Vydala Správa Krkonošského národního parku v roce 2024

Text: © Jiří Louda a kol.

Foto: © Kamila Antošová, Radek Drahný, Přemysl Janata, Pavel Kraus,
archiv Krkonošského muzea Správy KRNAP ve Vrchlabí

© 2024, Správa Krkonošského národního parku,
Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí

ISBN: 978-80-7535-173-9

NEPRODEJNÉ.

HISTORIE

KRKONOŠSKÉHO MUZEA VE VRCHLABÍ

JIŘÍ LOUDA

OBSAH

Předmluva	8
Předzvěst muzea	10
Krkonošský spolek zakládá muzeum	14
Spolkové, nebo městské muzeum?	18
Rozkvět Krkonošského muzea severovýchodočeského Německa	26
Zestátnění a počestnění muzeum (1945–1966)	34
Krkonošské muzeum ve Vrchlabí v rámci Správy Krkonošského národního parku	50
Krkonošské muzeum po návratu demokracie	80
Návštěvnické centrum KRNAP – Muzeum Krkonoš	100
Sbírkový fond Krkonošského muzea	115
Archeologie	116
Archiv	124
Botanika	128
Fotografie, negativy a pohlednice	134
Geologie	142
Historie	150
Knihovna – regionální fond	158
Mapy	164
Národopis	172
Výtvarné umění	184
Zoologie	198
Doslov	204
Seznam pramenů a literatury	206

Komplex kláštera se roku 1941 stal domovem Krkonošského muzea

Přírůstková kniha grafik a obrazů z konce 19. století se záznamy o darech mecenáše muzea Prospera Pietteho → →

Das Riesengebirge. Lithographien von
 126 Königl. Justizrath C. F. Schroeder
 zu Berlin. Berlin.
 H. L. Fischer in d. Thier
 vuz v. Litzke.

- 10
 Lith.
 1. Hynast.
 2. Locheffall
 3. De Rombade in
 Wamborn
 4. Firschnstein
 5. Fischbach
 6. Nedenammsdorf
 7. Ober Salabrunn
 8. Die alte Burg Firschnstein
 9. Die Grotte bei
 Ober Salabrunn.
 10. Lachsfall.
 11. Das Wambornthal
 12. Die Grotte bei
 auf der Kuesche.
 13. Reichen.
 14. Ludowa.
 15. Die Grotte.
 16. Wieserbaude.
 P. Götte
 1895.
 Sehr selten!
 (c 1838)

Riesengebirge. Lithographien von C. Matthes
 in Schmiedberg.

39
 Lith.
 P. Götte
 1893.

1. Die Schneekette auf dem Gipfel des Riesengebirges. 2. Die Hynast. 3. Der große Teufel.
 4. Die Schneekette. 5. Die Schneekette. 6. Die Schneekette. 7. Die Schneekette. 8. Die Schneekette. 9. Die Schneekette.
 10. Die Schneekette. 11. Die Schneekette. 12. Die Schneekette. 13. Die Schneekette. 14. Die Schneekette.
 15. Die Schneekette. 16. Die Schneekette. 17. Die Schneekette. 18. Die Schneekette. 19. Die Schneekette.
 20. Die Schneekette. 21. Die Schneekette. 22. Die Schneekette. 23. Die Schneekette. 24. Die Schneekette.
 25. Die Schneekette. 26. Die Schneekette. 27. Die Schneekette. 28. Die Schneekette. 29. Die Schneekette.
 30. Die Schneekette. 31. Die Schneekette. 32. Die Schneekette. 33. Die Schneekette. 34. Die Schneekette.
 35. Die Schneekette. 36. Die Schneekette. 37. Die Schneekette. 38. Die Schneekette. 39. Die Schneekette.

Das Riesengebirge. Panorama nach 21 Ansichten des
 Riesengebirges auf 1 Blatt. v. C. Matthes
 Schmiedberg.
 (1821)

1
 Lithographie
 (eingesandt)

Riesengebirge. Ansichten aus
 dem Riesengebirge
 in 21 Ansichten.
 v. C. Matthes. Göttingen
 v. Göttingen & Lutz in
 Göttingen v. Göttingen. (1847).

- 21
 Lith.
 1. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 2. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 3. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 4. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 5. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 6. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 7. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 8. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 9. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 10. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 11. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 12. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 13. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 14. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 15. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 16. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 17. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 18. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 19. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 20. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 21. Die Schneekette bei
 Göttingen.
 P. Götte
 1894.

Riesengebirge. Sionse Kupferstein aus dem
Riesengebirge v. F. Kosmaler Dresden
1881.

10. Blatt.
1. Die Sionse Kupferstein
2. Sionse Kupferstein
3. Sionse Kupferstein
4. Sionse Kupferstein
5. Sionse Kupferstein
6. Sionse Kupferstein
7. Sionse Kupferstein
8. Sionse Kupferstein
9. Sionse Kupferstein
10. Sionse Kupferstein

Riesengebirge. Panorama vom Riesengebirge aufsteigend
von der Höhe der Feinschnittung
bei Haindorf (v. G. Schmeider, Feinschnittung)

G. Schmeider

Riesengebirge. Erinnerung aus der Feinschnittung
Riesengebirge mit Haindorf am
(18. Juli 1895) (Haindorf Feinschnittung)
(Haindorf Feinschnittung)

P. Rotta
1895

Riesengebirge. Panorama vom Feinschnittung mit
Riesengebirge v. Haindorf am Feinschnittung
Haindorf Feinschnittung

P. Rotta
1895

Riesengebirge. Lokale Tondrucke Feinschnittung
Feinschnittung mit Feinschnittung
Feinschnittung Feinschnittung

22. Blatt.
1. Feinschnittung
2. Feinschnittung
3. Feinschnittung
4. Feinschnittung
5. Feinschnittung
6. Feinschnittung
7. Feinschnittung
8. Feinschnittung
9. Feinschnittung
10. Feinschnittung
11. Feinschnittung
12. Feinschnittung
13. Feinschnittung
14. Feinschnittung
15. Feinschnittung
16. Feinschnittung
17. Feinschnittung
18. Feinschnittung
19. Feinschnittung
20. Feinschnittung
21. Feinschnittung
22. Feinschnittung

10. Feinschnittung. 11. Feinschnittung. 12. Feinschnittung. 13. Feinschnittung. 14. Feinschnittung. 15. Feinschnittung. 16. Feinschnittung. 17. Feinschnittung. 18. Feinschnittung. 19. Feinschnittung. 20. Feinschnittung. 21. Feinschnittung. 22. Feinschnittung.

Riesengebirge. Lokale Tondrucke Feinschnittung mit
Feinschnittung mit Feinschnittung
Feinschnittung Feinschnittung

1. Feinschnittung
2. Feinschnittung
3. Feinschnittung
4. Feinschnittung
5. Feinschnittung
6. Feinschnittung
7. Feinschnittung
8. Feinschnittung
9. Feinschnittung
10. Feinschnittung
11. Feinschnittung
12. Feinschnittung
13. Feinschnittung
14. Feinschnittung
15. Feinschnittung
16. Feinschnittung
17. Feinschnittung
18. Feinschnittung
19. Feinschnittung
20. Feinschnittung
21. Feinschnittung
22. Feinschnittung

PŘEDMLUVA

Jedním ze specifík práce v muzeu je to, že jeho pracovníci cítí při své práci určitou tíhu odpovědnosti vůči celým generacím svých předchůdců, kteří tisíce a tisíce hodin pracovali na tom, aby ve sbírkách uchovali střípky minulosti pro další pokolení. Snad je to tím, že opakově bereme do rukou předměty, které do sbírky s určitým záměrem zařadil a zaevidoval některý z našich dávných kolegů. Každý z kurátorů chová ke svým předchůdcům téměř až pocit jakéhosi důvěrného přátelství. Čteme jejich rukopisné poznámky, známe jejich odborné zájmy, snažíme se pochopit jejich přístup při výběru předmětů do sbírky. Přitom nás od sebe může dělit i více než století. Vloni totiž uplynulo právě 140 let nepřerušené činnosti Krkonošského muzea ve Vrchlabí. S takovým odstupem ho můžeme směle označit za velkou regionální pamětovou instituci a zařadit mezi nejceněnější kulturní dědictví Krkonoš a jeho obyvatel, původních i nových.

Nová expozice má od roku 2023 také nový vchod na jižní straně budovy

Za dlouhou dobu své existence muzeum nevyhnutelně prošlo obdobími rozkvětu i obdobími pasivity, případně až úpadku. Nicméně před necelými šedesáti lety objevila Správa Krkonošského národního parku v muzeu prostor pro zabezpečování svých úkolů a přitom se postarala o jeho finanční a personální stabilitu. Od té doby již žádný úpadek nezaznamenáváme. Naopak jsme v Krkonoších svědky unikátní situace oboustranně výhodného propojení instituce ochrany přírody s pamětovou institucí působící na stejném území. Výsledkem je Správa KRNPAP široce rozkročená napříč resorty ochrany přírody i kultury. Je tak institucí pojímající Krkonoše komplexně a přitom úplně přirozeně z hlediska jejich ochrany, managementu, ale také jejich kulturního odkazu. Pod jednou střechou se prolíná výzkum přírodovědecký i společenskovední.

Bez ohledu na to, kdo muzeum zřizuje a jak je organizačně uspořádáno, aby mohlo dobře plnit svoji funkci instituce, která po celé generace garantuje odborné zpracovávání, sběr, konzervaci, interpretaci a prezentaci hmotného i nehmotného dědictví, musí zákonitě být poněkud konzervativní. Ne snad, že by se mělo staromilsky lpět na zastaralých pracovních postupech nebo na přežitém zpracování výstav a expozic. Prakticky nic už ale nelze vylepšit na základním principu, že muzeum sbírá, své sbírky zkoumá a plody své

práce vystavuje veřejnosti, ať již v podobě publikací, nebo výstav a expozic. Z textu kolegy Loudy je zřejmé poučení, že dlouhodobému přínosu muzea nikdy neprosplávalo, pokud se některá z těchto částí příliš upřednostňovala na úkor jiné, přičemž často právě správa a evidence sbírek bývá v regionálních muzeích tou popelkou, na kterou nezbývá čas. Je proto nutné si uvědomit, že poklady ukryté ve sbírkách přetrvávají staletí, ale na zdařilou výstavu si za deset či dvacet let vzpomene jenom málokdo.

V posledních letech se vrchlabské Krkonošské muzeum ocitlo znovu v období velkého rozvoje. Po stránce investic se jedná bezesporu o jednu z nejpłodnějších etap jeho existence. Nejsou to ale jenom budovy a expozice, co dělá muzeum tím, čím je. Jsou to především jeho pracovníci a jeho návštěvníci, kteří mu vdechují život. Přál bych si, aby stránky této knihy utvrdily čtenáře v tom, že zřízení Krkonošského muzea ve Vrchlabí v roce 1883 byl vynikající počín, a aby v něm hledali potěšení i poučení o tomto neobyčejném regionu naší vlasti, protože právě to bylo největším přáním jeho zakladatelů a právě k tomu směřuje úsilí všech generací jeho pracovníků.

Jakub Šimurda,
ředitel Krkonošského muzea
ve Vrchlabí

PŘEDZVĚST MUZEA

Muzejnictví má ve Vrchlabí hluboké a pevné kořeny, které by mnohý v takto nevelkém horském městě se spíše průmyslovou tradicí nečekal. Nehledejme je v souvislosti se školstvím, to se zde nerozvíjelo zrovna příkladně, gymnázium tu působí až od roku 1909. Kabinety s historickými, uměleckými a přírodními sbírkami mívali na svých sídlech i šlechtici. Ačkoli bychom několik vskutku zajímavých exponátů našli v 19. století i ve vrchlabském zámku, nebylo jich tolik a v takovém stavu, abychom je mohli označit za skutečné předchůdce muzea. Jinak je to s přírodovědným kabinetem manželů Kablíkových.

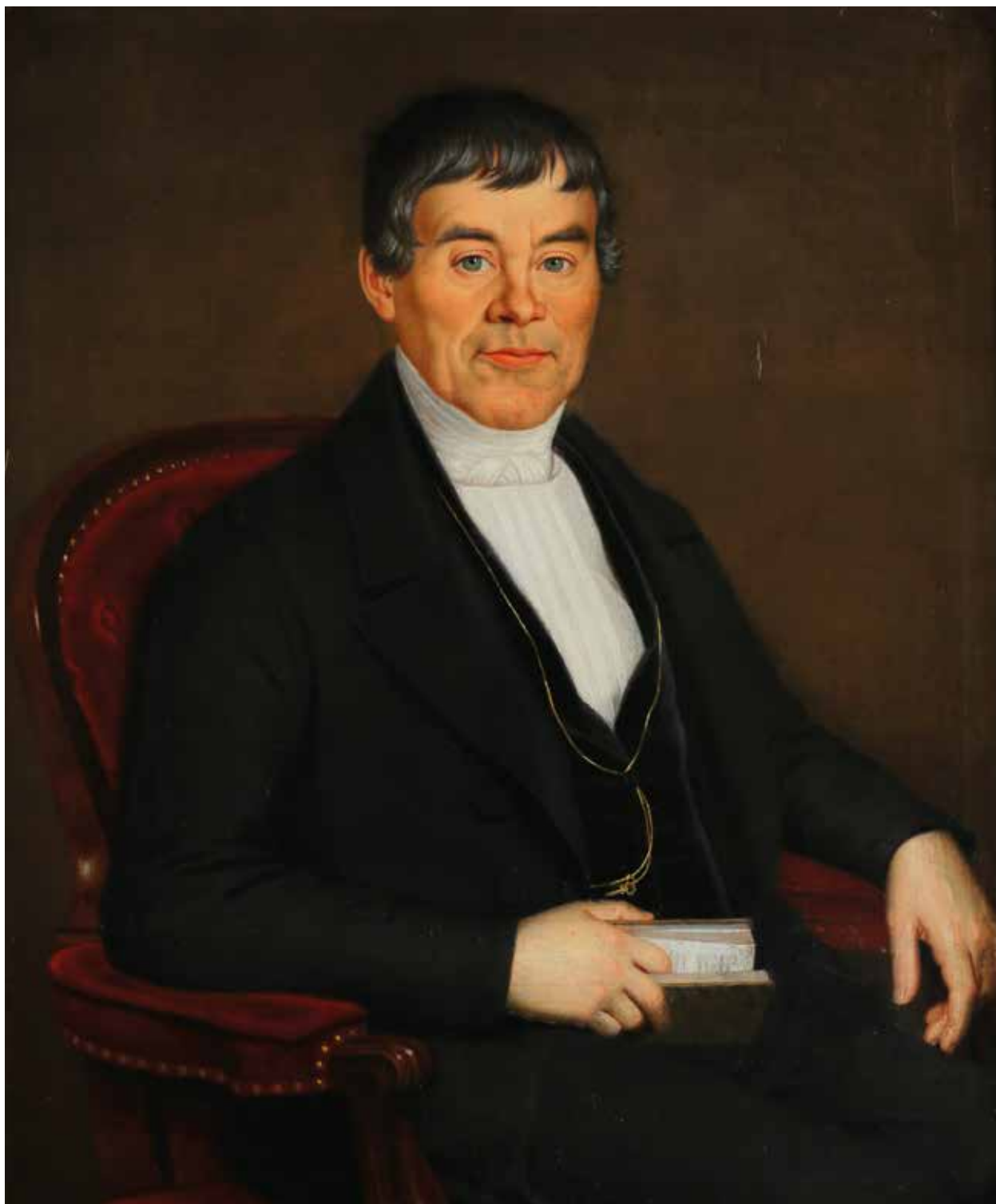
Josefína Kablíková s famulem Fierlingerem botanizuje u Sněžných jam. Kopie obrazu Quida Mánese z roku 1848

Josefína a Vojtěch Kablíkovi tvořili harmonický manželský pár, který spojovala společná láska k přírodě. Vrchlabskou rodačkou byla Josefína, narodila se roku 1787 majiteli zdejší papírny Davidu Ettelovi. Ten své dceři poskytl slušné vzdělání na úrovni doby, tedy takové, které ji mělo připravit na roli manželky, matky a hospodyně ve středostavovské rodině. Nejednalo se tak o odborné přírodovědné vzdělání, k němuž by Josefínu táhlo srdce. Zejména rostliny byly jejím velkým koníčkem, ale zůstávala dlouho samoukem, odkázaným na literaturu, korespondenci a asistenci ochotných odborníků. Velkou podporu jí poskytl její muž Vojtěch Kablík, rodák ze Sadské, který přišel do vrchlabské lékárny roku 1805. Následujícího roku se s Josefínou vzali. Vojtěch měl nejen lékařnické vzdělání, ale zejména badatelského ducha. Vedle své práce též prováděl výzkumy na poli chemie, učinil řadu praktických objevů v oborech barvení a bělení látek a papíru. Stal se jedním z průkopníků chemického průmyslu v Čechách, když byl podílníkem a ředitelem první chemické továrny v Praze, založené roku 1817. Kablík byl celkem úspěšný i v podnikání, ale zřejmě mu chyběla potřebná dravost. Vrátil se tedy do své vrchlabské lékárny a věnoval se společné zálibě s manželkou, které pomáhal prohlubovat přírodovědné vědomosti.

Manželé spolu postupně v budově své lékárny a přilehlé zahradě vybudovali nejpozději od roku 1823 příkladně vedený přírodovědný kabinet. Josefína proslula jako první botanička v habsburském soustátí, znalkyně a sběratelka krkonošské flóry, která zásobila nejen svůj herbář, ale i mnohé významné evropské sbírky herbářovými položkami horských rostlin. Její preparované herbářové položky získaly nejvyšší uznání předních botaniků své doby F. M. Opize či D. H. Hoppeho a vysloužila si za ně členství v prestižních botanických společnostech; u dosud existujícího spolku *Lotos* je uváděna mezi

zakládajícími členy. Její muž Vojtěch se zaměřil na mineralogii a zejména ornitologii. Pořizoval nejen vycpaniny, ale také soubory hnízd a vajec. Kablíkovi budovali též sbírky ryb, obojživelníků, měkkýšů, plazů, hmyzu i savců. Své poklady zpřístupnili v roce 1845 veřejnosti a ve Vrchlabí je navštívila řada osobností. Odborníci budou znát jména mineralogů a geologů Pošepného, Jokélyho, Krejčího, filologa Gebauera, široká veřejnost pak jistě Jana Evangelistu Purkyně. Osobností, které navštívily toto první krkonošské přírodovědné muzeum, byla celá řada. Dobový tisk pochvalně referoval: „*Velmi krásné, vzácné a věrně preparované exempláře, vše systematicky uspořádané a řazené ve vkusných skříních a celé nádherně aranžováno, aby člověk viděl sbírku s pravým potěšením a trvalým poučením.*“

Manželé Kablíkovi nebyli jediní, kdo budoval jejich kabinet přírodnin. Významně do něj přispěl mladý ornitolog a botanik Antonín Fierlinger, v té době lékařnický praktikant u Vojtěcha Kablíka. Ve Vrchlabí však nezůstal, lékárně ani přírodopisné muzeum Kablíkových nepřevzal. Někdejší lékárna Kablíkových působí ve Vrchlabí kontinuálně dodnes. Muzeum se však po Vojtěchově (†1853) a Josefínině (†1863) úmrtí rozpadlo. Sbírkové rozptýlily zejména po okolních školách, kde sloužily k výuce a časem dosloužily. Jen nemnoho z nich, na rozdíl od řady již za života rozesílaných herbářových položek, skončilo v muzeích. Soukromý, avšak veřejnosti přístupný přírodovědný kabinet manželů Kablíkových ve Vrchlabí tak zanikl v době, kdy začínají vznikat první muzea mimo hlavní město. Ovšem děje se tak v sídlech povýtce větších, než jakým bylo Vrchlabí. Nepřerušenou kontinuitu s tímto předchůdcem tedy Krkonošské muzeum prokázat nemůže. Dobrá pověst a povědomí o kvalitních sbírkách manželů Kablíkových však přetrvaly a naše muzeum se k této tradici hrdě hlásí.

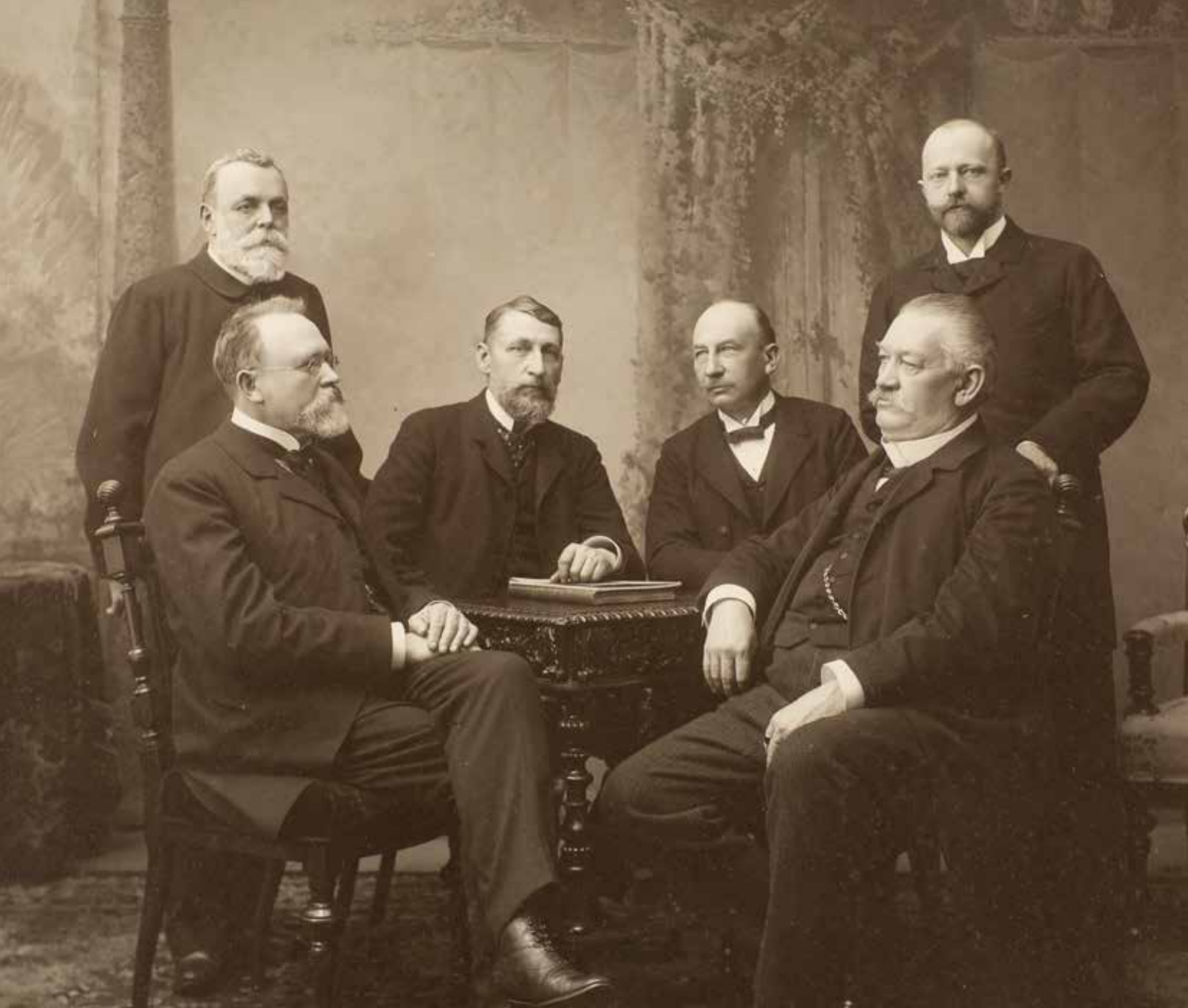
*Vojtěch Kablík, lékárník, přírodovědec, chemik a podnikatel, byl své ženě odbornou i lidskou oporou
a spoluvůrcem vyhlášeného přírodovědného kabinetu*

Dvojice portrétů Josefíny a Vojtěcha Kablíkových zdobila radnici města Vrchlabí. To tak ocenilo přínos manželů nejen na poli přírodovědného bádání, ale také coby významných dobrodinců

KRKONOŠSKÝ SPOLEK ZAKLÁDÁ MUZEUM

Na skutečném založení Krkonošského muzea ve Vrchlabí má zásluhu Krkonošský spolek. Ten vznikl na české straně hor roku 1880 jako sekce Horského spolku pro Čechy. Pro srozumitelnost používáme české překlady názvů, ale jak Horský spolek, tak zejména Krkonošský spolek byla společenství převážně, respektive téměř výlučně etnicky německá (Gebirgsverein für Böhmen a Riesengebirgsverein). V druhé polovině 19. století již v Evropě kvetl turistický zájem o různá pohoří. Doba přála spolkům, i těm převážně turistickým. Ty byly spíše než sportovně zaměřeny na zpřístupnění a poznávání krajiny a jejího bohatství přírodního i historického.

Ve vedení Rakouského krkonošského spolku působili i mužové úzce spjatí s Krkonošským muzeem. První stojící zleva je vedoucí muzea Emil Weiss, s rukou na knize sedící Prosper Piette pak podstatnou měrou přispěl k budování sbírek

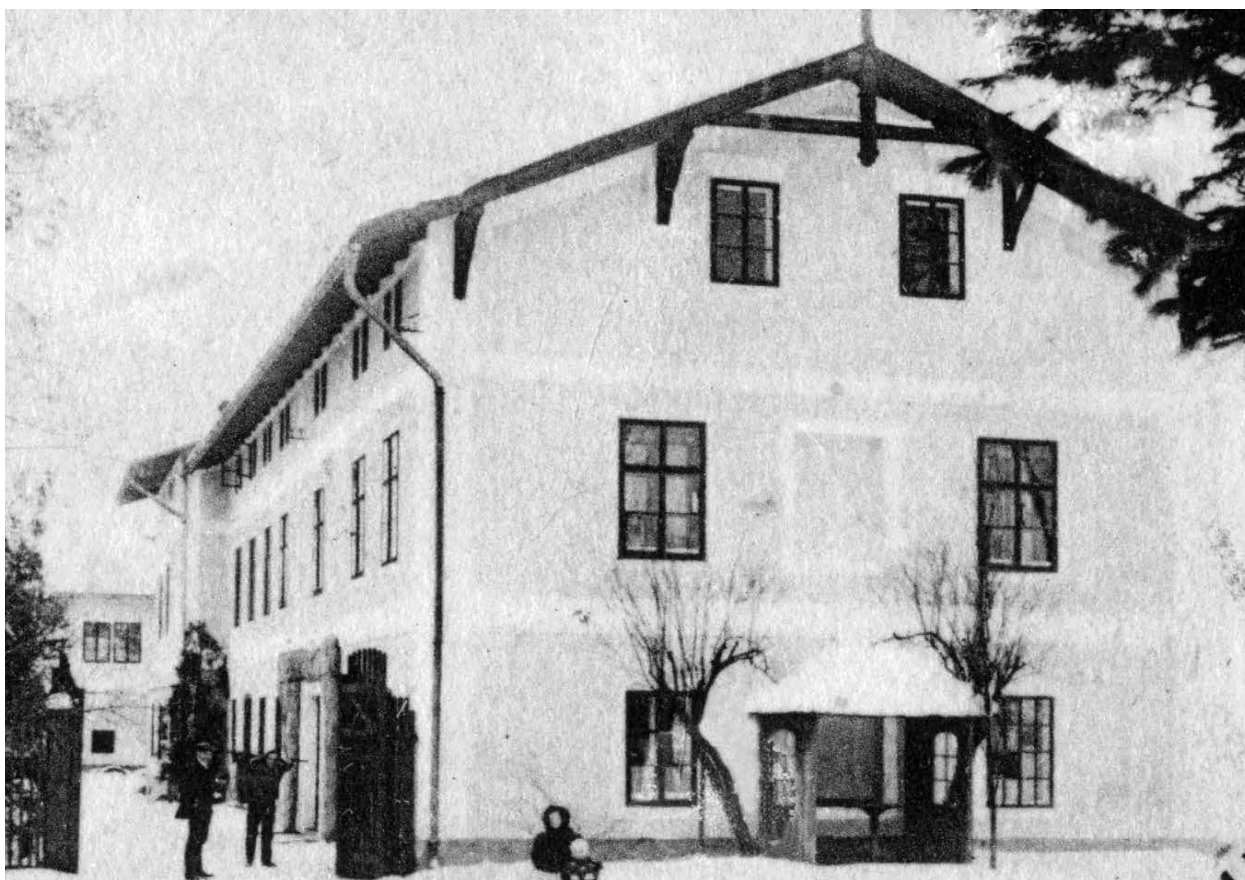
Hlavním cílem spolku bylo podporovat turistický ruch v Krkonoších, avšak přirozenou součástí a prostředkem tohoto snažení mělo být hlubší poznávání zdejšího regionu, což se projevilo nejen v různých proklamacích, nýbrž záhy i prakticky. Hned roku 1881 byla zřízena spolková knihovna a brzy můžeme nalézt zmínky o budování sbírky přírodnin. Za oficiální rok vzniku Krkonošského muzea je pak považován rok 1883.

Toto zakladatelské období bývá personifikováno majitelem textilních podniků v Hartě u Vrchlabí Viktorem Cypersem von Landrecy. Nebyl však jediný z mužů ve vedení Krkonošského spolku, respektive od roku 1884 samostatného Rakouského krkonošského spolku, který měl na budování muzea hluboký zájem. Jmenovat musíme ještě zejména majitele

papíren na Úpě Prospera Pietta von Rivage. Vraťme se však k Cypersovi. Pro muzeum nebyla nejpodstatnější jeho továrníká živnost, ale hluboký zájem o přírodovědná bádání. Cyper se soukromě systematicky zabýval sběrem přírodnin, rostlin, minerálů, ale i živočichů, a dokonce o nich publikoval v odborném tisku. Samotné zaměření Krkonošského spolku, ale především osobní tíhnutí prvního správce spolkové knihovny a muzea určilo charakter Krkonošského muzea, které se výrazně odlišovalo od podobných institucí v regionu. Předně, rokem založení 1883 je nejstarším muzeem v širokém Podkrkonoší. Zároveň se od počátku profilovalo jako výrazně přírodovědné muzeum, zatímco všechna ostatní následně vzniklá muzea v širokém okolí měla ráz vlastivědný s jasnou převahou témat historických a národopisných. Takovéto výrazně

*Viktor Cypers von Landrecy byl mnohem raději přírodovědcem, prvním správcem spolkové knihovny
a prvním kustodem muzea než textilním podnikatelem v Hartě*

Bydliště Viktora Cyperse a místo uložení prvních sbírek muzea

odlišné zaměření Krkonošského muzea byla skutečnost, avšak nikoli záměr, naopak od počátku můžeme v písemnostech spolku číst, že sbírky by měly být také historické a umělecké. Členové spolku byli vyzváni, aby shromažďovali nejen minerály, preparované rostliny, zvířata a hmyz, ale také historické a prehistorické nálezy, nástroje, vyobrazení, listiny, literární díla a podobně. Než se tento cíl podařilo naplnit, mělo uběhnout ještě hodně času.

Cypers v té době budoval spolkovou knihovnu a sbírkový fond ve svém domě v Hartě. Zatímco v roce založení mohl vykázat na 200 rostlin a 101 knih, dva otisky ryb a jeden svícen z horské boudy, v roce 1889 se již mohl pochlubit 215 preparovanými živočichy, 1 157 rostlinami, 422 minerály, 27 mincemi a 83 historickými předměty. Vytvářel tak cennou badatelskou základnu, ovšem její přístupnost veřejnosti byla značně omezená. Nedostačovaly prostorové možnosti a jen vážný zájemce našel cestu do Harty. O muzejní expozici nemohlo být řeči.

Rostoucí počet sbírkových předmětů i přibývajících svazky knihovny pomalu volaly po jiných, větších prostorách. Zajímavý podnět přišel z Trutnova – tamní městská rada totiž spolkovému muzeu nabídla prostory. Zřejmě tak učinila pod vlivem vzdouvající se vlny zakládání městských muzeí. Mohla mít naději, že nebude nutné roku 1890 založené muzeum v Trutnově budovat na zeleném drnu a že využije potenciál i zkušenosti již existujícího Krkonošského muzea. Spolek se však rozhodl pro zachování samostatnosti vlastního muzea v místě svého sídla, tedy ve Vrchlabí. Tentokrát se vzbudilo zastupitelstvo města Vrchlabí a spolku nabídlo místnost ve škole na kostelním náměstí. Stěhování sbírek a jejich instalace však neprobíhaly nejrychleji. Veřejnosti byla první expozice otevřena až v roce 1893. Prostorové potíže muzea tím však nekončily. Tato jediná místnost neřešila uložení všech sbírek a nakonec i o tento prostor Krkonošské muzeum roku 1898 přišlo. Sbírky putovaly opět do beden a s nimi po různých skladištích. Vraťme se však ještě na počátek devadesátých let. Pro dějiny vrchlabského muzejnictví mají větší význam.

SPOLKOVÉ, NEBO MĚSTSKÉ MUZEUM?

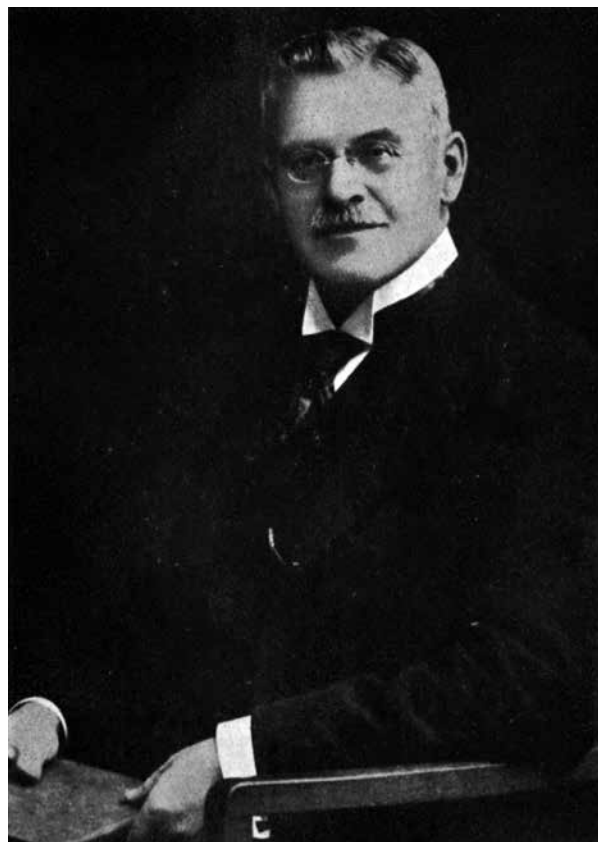
Jak již bylo řečeno, muzeum Krkonošského spolku je nejstarší v regionu. Zakládání městských muzeí spadá v širokém okolí zejména do 90. let 19. století. Jako impuls bývá uváděna Všeobecná jubilejní zemská výstava v Praze roce 1891 a následně Národopisná výstava československá tamtéž roku 1895. Ve Vrchlabí sice působilo spolkové muzeum, ale tomu se i přes proklamace a výzvy v tisku nepodařilo dostatečně rozšířit svou působnost mimo rámec přírodovědných oborů. Všeobecně kvetoucí lokální patriotismus nemohl minout průmyslově prosperující město Vrchlabí. Zmínili jsme, že od roku 1890 bylo budováno městské muzeum v Trutnově a od roku 1891 měla své muzeum i sousední česká Jilemnice. Taková výzva nemohla zůstat bez odpovědi a spolkové, výrazně přírodovědné muzeum ambice obyvatel města Vrchlabí nebylo schopno či ochotno naplnit.

Ředitel školy a správce městského muzea Emil Weiss převzal po Cypersovi vedení muzea spolkového

Ředitel zdejší měšťanské školy Emil Weiss se proto ujal roku 1892 přípravy samostatné výstavy z dějin města Vrchlabí. Nejzajímavější exponáty pocházely od místních řemeslných cechů a na ně navazujících řemeslnických spolků. Přidali se i další dobrodinci, kteří pro potřeby výstavy poskytli velké množství předmětů historické a umělecké povahy. Výstava měla značný ohlas veřejnosti a nashromážděné exponáty daly vzniknout samostatnému městskému muzeu, jehož kustodem se stal právě Emil Weiss. I toto muzeum nalezlo zprvu útočiště ve školní budově na kostelním náměstí, kde nikoli náhodně byl právě Weiss ředitelem. Obě muzea zde vedle sebe vystavovala do roku 1898, kdy si však rostoucí populace vrchlabské školní mládeže vyžádala i prostory dočasně užívané oběma muzei.

Ve stejné době dochází k jistému útlumu muzea Krkonošského spolku. Jednak dynamiku a popularitu na sebe na čas strhlo městské muzeum, rozhodující však byl chatrný zdravotní stav správce spolkového muzea

Gustav Brath byl ředitelem školy, ale také komunálním politikem. Měl vize, elán, ale síly tříštil mezi řadu aktivit

Viktora Cypere. Právě kvůli němu musel posléze, roku 1901, Cypers na tuto funkci rezignovat. Ovšem i v době své vrcholné aktivity byl Cypers spíše typem muzejníka pečlivě provádějícího terénní sběry, jejich třídění, zpracovávání a publikování v odborném tisku, kdežto komunikaci s širší veřejností a osvětové činnosti se spíše vyhýbal.

Novým správcem spolkového muzea se nestal nikdo jiný než Emil Weiss. Byl tedy vedoucím obou muzeí zároveň. Nebylo to překvapivé. Prokázal schopnost připravit atraktivní expozice a zároveň sám byl aktivním členem Rakouského krkonošského spolku. Tato personální unie však nevedla k očekávatelnému splynutí obou muzeí. Oba zřizovatelé si vážili svých podniků a nemínili nad nimi ztratit kontrolu ani v situaci, kdy řešili tytéž problémy, zejména nouzi o vhodné prostory. Nebo právě synergie potřeb těchto dvou muzeí konečně rozhýbala městskou radu?

Faktem je, že právě roku 1901 město poskytlo pro muzejní potřeby dvě místnosti v bývalém špitále za

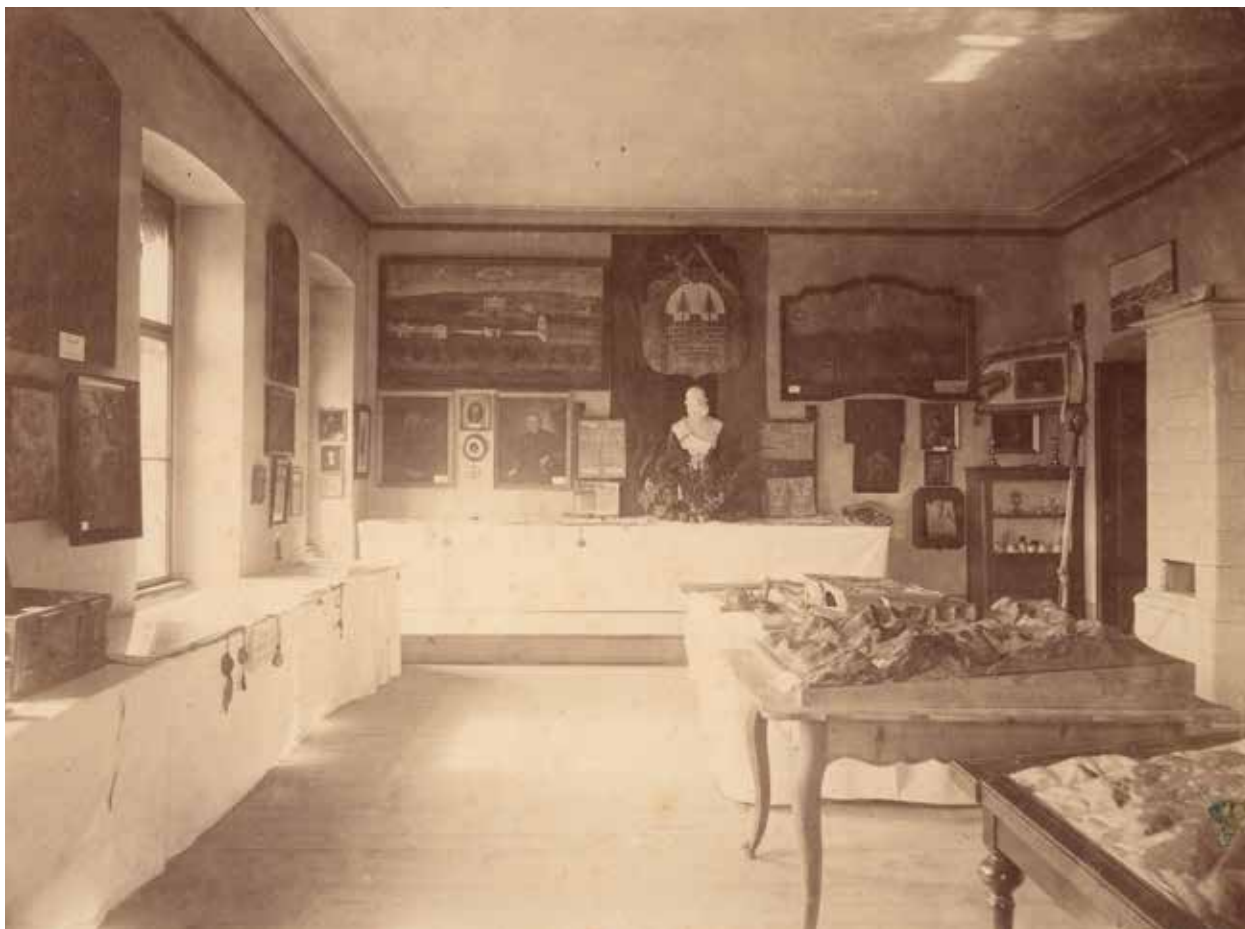

Budova městského špitálu za kostelem, která posléze celá sloužila muzejním účelům až do začátku druhé světové války

kostelem. Zde Weiss sbírky obou muzeí opět instaloval do dvou samostatných expozic – kulturně-historické a přírodovědné. Relativně větší prostory umožnily instalovat oblíbený expoziční celek – krkonošskou světnici – prezentující soubor exponátů nikoli jako jednotlivosti ve vitríně, ale na svou dobu moderně jako rekonstrukci zařízeného interiéru horské boudy včetně kachlových kamen s litinovým kamnovcem. Tato světnice se pak stala součástí všech stálých expozic Krkonošského muzea až do počátku 21. století. Našlo se i místo pro výstavu zimních sportů, což dalo vzniknout cennému souboru exponátů k počátkům lyžování v Krkonoších. Veřejnosti tedy byly sbírky znovu zpřístupněny, ale dvě místnosti skutečně neposkytovaly dostatečný prostor pro vhodné uložení všech sbírkových předmětů a knihovny spolku. Zdá se, že ani Weiss již neměl dost energie, aby dosáhl dalších změn ve prospěch muzea. Jeho úsilí je i tak obdivuhodné a despekt pozdějšího ředitele muzea dr. Karla Schneidera, který Weissovi adresoval výtku ohledně nedostatečné sbírkotvorné iniciativy, působí trochu nespravedlivě. Pravdou však je, že proti Cypersovu

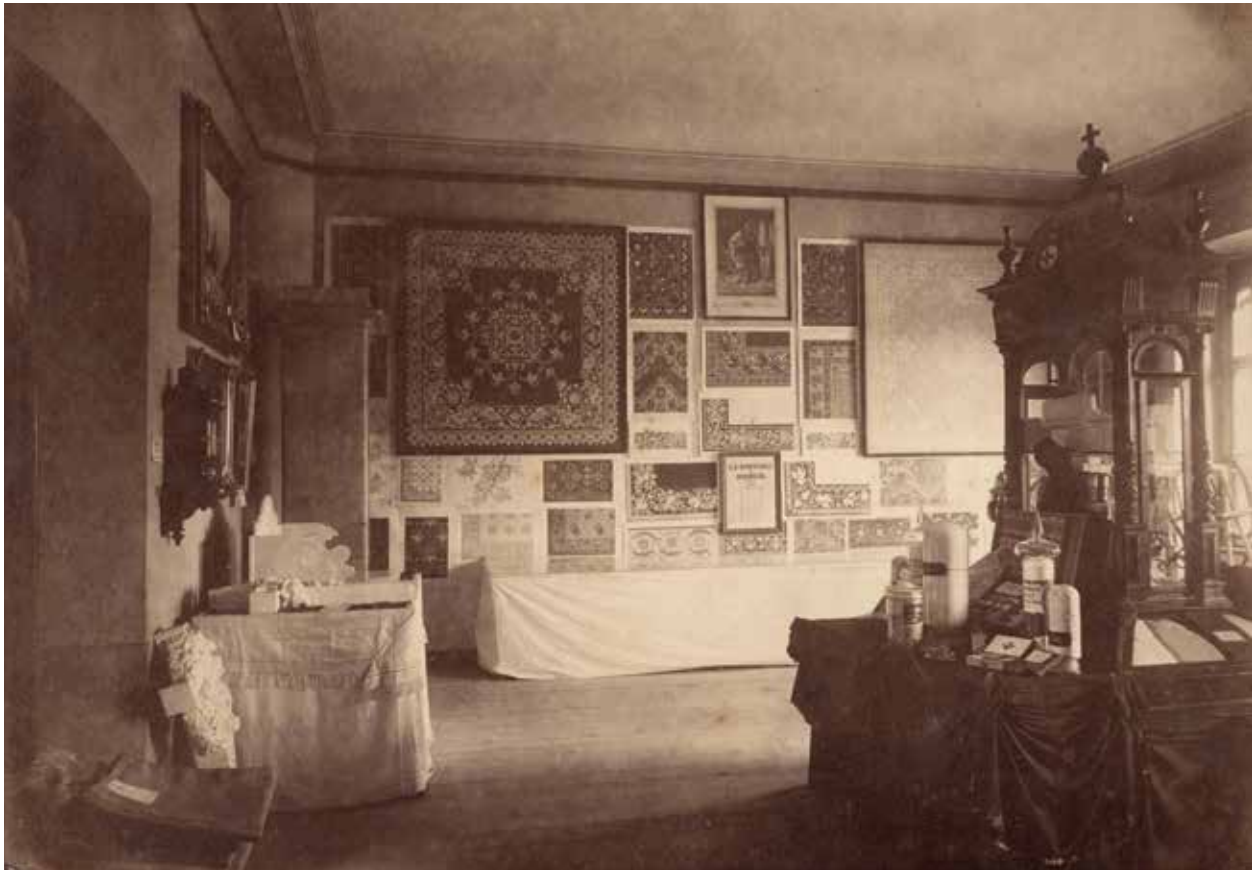
období se zejména spolkové přírodovědné sbírky nerozrůstaly tak rychle a kvalitně. Zato knihovna čítající tehdy 829 titulů byla z Weissova podnětu uspořádána a zhodnocena roku 1906 vatislavským bibliografem Hugo Haynem.

Unavený Weiss rezignoval roku 1908 a na jeho místo nastoupil Gustav Brath, opět ředitel školy, opět správce obou muzeí zároveň. Tento agilní a politicky činný muž měl jistě představu, jak muzeum, respektive muzea, rozhybe. Svědčily by o tom články a výzvy v tisku, zejména ve spolkové *Ročence*, kde vyzývá jednotlivé sekce Krkonošského spolku k pravidelné sbírkotvorné činnosti. Přímou navrhoval, aby každá sekce měla svého člověka pověřeného tímto úkolem. Brath spravoval knihovnu i obě muzea, která zůstávala formálně oddělená. Navenek však Brath toto rozdělení nijak neakcentoval, naopak. Jeho, byť tedy spíše proklamované než realizované, sbírkotvorné aktivity směřovaly do oborů historických a národopisných, ačkoli byl významným činovníkem Krkonošského spolku. Sám se jako redaktor spolkové *Ročenky* ujal úkolu přeměnit ji na sborník

Městskému muzeu se podařilo vytvořit bohatý soubor exponátů z historie města a panství Vrchlabí ↕ →

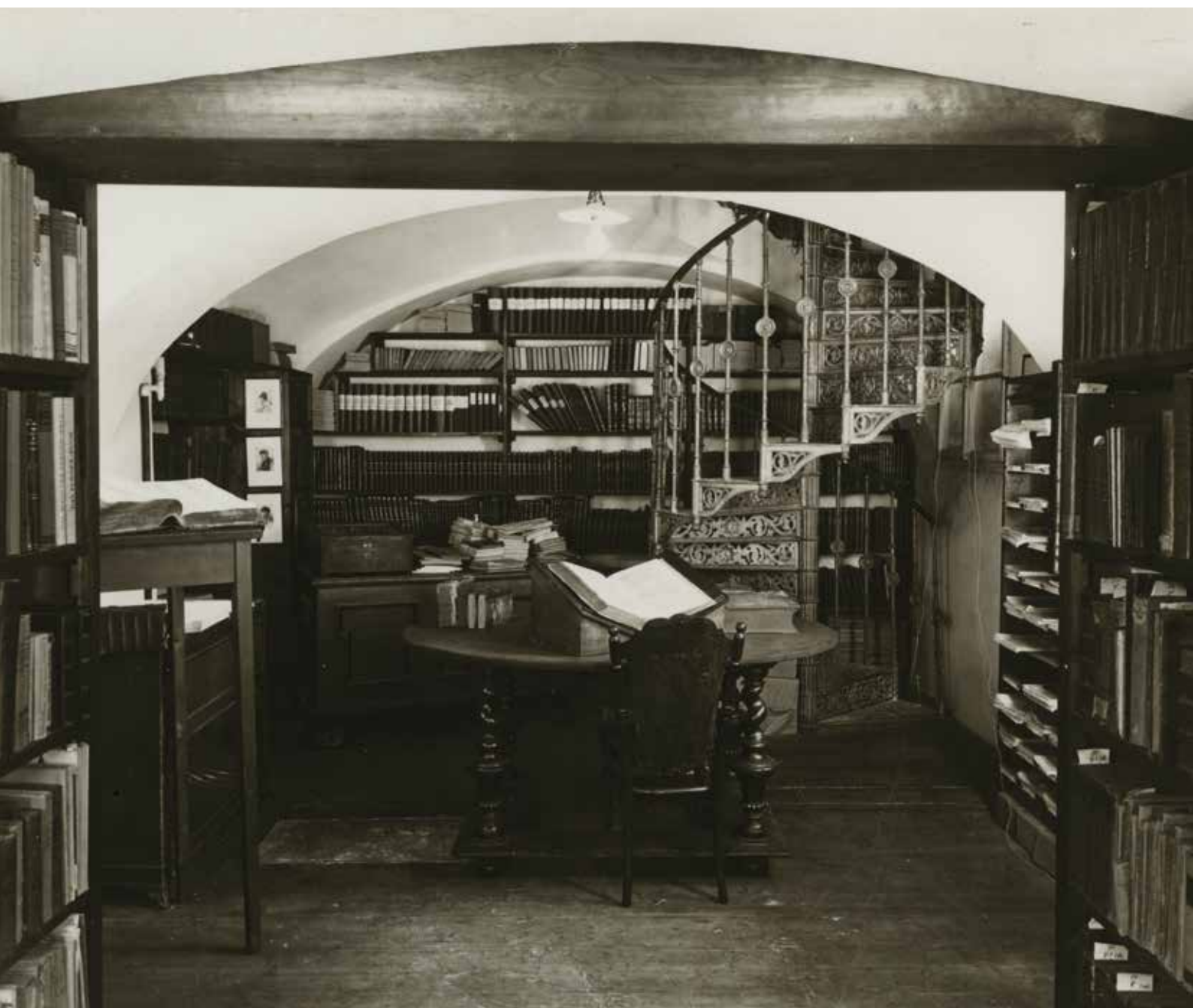

rozsáhlejších odborných či populárně-naučných textů o Krkonoších. Rakouský krkonošský spolek, a tedy i jeho muzeum, totiž přišel o dosavadní publikační platformu, již byl časopis *Riesengebirge in Wort und Bild*. Nedostávalo se financí a plnit časopis skutečně kvalitními příspěvky také bývalo obtížné. To jednou ročně vydávané *Ročence* nehrozilo. Agilní a důrazný Brath tedy měl jasno, jakou úlohu by mělo muzeum plnit, ale realizace těchto záměrů poněkud vázla. Přetrvávaly finanční potíže, sbírkotvornou iniciativu se ve skutečnosti pozvednout nepodařilo. Brath byl pře-

jenom příliš vytížený člověk, kromě svých pracovních povinností ve školství byl zároveň jednatelem Rakouského krkonošského spolku a politicky činným člověkem, aktivně se podílejícím na rostoucím nacionálním pnutí. V tomto oboru byl, dá-li se to tak říci, úspěšnější a vyneslo mu to posléze místo starosty města. Kromě přerodu spolkové *Ročenky* do podoby sborníku zajímavých příspěvků, byť zpočátku spíše kalendářového rázu než odborné tiskoviny, položil v muzeu základ archivu. Naplnění ostatních úkolů čekalo na další garnitu-ru muzejních pracovníků.

Knihovna Krkonošského spolku se stala základem dnešní muzejní knihovny

Porcelánové tabulky označující muzejní místnosti v budově dívčí školy na náměstí u kostela
a informace pro návštěvníky, že klíč je u školnice

ROZKVĚT KRKONOŠSKÉHO MUZEA SEVEROVÝCHO- DOČESKÉHO NĚMECTVA

Zcela nová etapa ve vývoji vrchlabského Krkonošského muzea nastala roku 1917. Bylo čím dál zřetelnější, že Brath nemá kapacity naplnit spolkové i vlastní představy o působení muzea a plně se rozhodl pro politickou práci. Novým správcem muzea, vlastně stále muzeí, byl tedy jmenován dr. Karl Schneider, profesor vrchlabského gymnázia. Předchozí zkušenost však jasně ukázala, že je to úkol nad síly jednoho člověka, proto byl správou spolkové knihovny a nedávno založeného archivu pověřen jeho gymnaziální kolega dr. Karl Wilhelm Fischer. Oba muži vytvořili skutečně výkonný tandem schopný dlouhodobé, systematické a plodné spolupráce.

Krkonošské muzeum se přestěhovalo do budovy konventu augustiniánského kláštera v roce 1941

Zajímavé je, že Schneider, svým vzdělání geolog, se postupně vypracoval v předního odborníka na regionální dějiny. Byl také prvním správcem muzea, který se orientoval v soudobé teorii muzejnictví. Schneider byl pochopitelně i členem Krkonošského spolku, kde si vybudoval silnou pozici, avšak nerozptyloval se dalšími aktivitami, naopak svou autoritu využíval dlouhodobě ve prospěch posilování pozice muzea nejen na půdě spolku samotného, nýbrž zprvu ve vrchlabské, později v širší regionální společnosti.

Změny nenastaly pochopitelně hned. První světová válka přinesla značné finanční těžkosti a celkovou destabilizaci celé společnosti. Ve Vrchlabí to nebylo lepší ani po jejím skončení. Radikalizovaná německá společnost ve městě nepřijala nový stát, Československo, za svůj a vedení města v čele s bývalým správcem muzea Gustavem Brathem projevovalo často značnou neposlušnost. V roce 1920 však již bylo víceméně jasné, že se poměry, ač neoblíbené, stabilizují. Ve stejném roce také konečně došlo k formálnímu spojení městského a spolkového muzea pod názvem Krkonošské muzeum. Tíha financování však ležela nadále na Krkonošském spolku, který ve svém názvu nahradil slovo Rakouský za Německý. Tím dával najevo své nacionální zaměření, které bylo vlastní i vedení muzea a odráželo se v jeho programovém zaměření.

Prvním úkolem Schneidera bylo stabilizovat finanční zabezpečení; to se mu podařilo a bylo to nezbytnou podmínkou, aby se mohlo muzeum rozvíjet, a nikoli jen přežívat. Německý krkonošský spolek jednoznačně podpořil muzeum jako své hlavní ideové a kulturně-osvětové pracoviště, město zase poskytlo pro potřeby muzea další prostory v bývalém špitále. Místo dvou místností jich nyní bylo osm. To umožnilo Schneiderovi zcela nově uspořádat expozici, kterou rozčlenil do tematických celků geologie, flóra, fauna, národopis, cechovní památky, textilní výroba, světnice horského domu, měšťanský pokoj z 19. století, zimní horské dopravní prostředky a turistika a galerie regionálních malířů; vlastní místnost pak měla knihovna a archiv. I v novém uspořádání expozic je vidět dědictví přechozích let a samostatných sbírkových souborů obou předchůdců.

Pro Schneidera nebyl problém nové prostory zaplnit a po vzoru muzea Krkonošského spolku ve slezské Jelení Hoře na severní straně pohoří usiloval pro vrchlabské muzeum o novou vlastní dostatečně velkou budovu, která by poskytla muzeu prostor pro další rozvoj. K tomu mělo přispět i založení akciové společnosti v roce 1923. Věci však neběžely tak rychle, jak si správcové muzea asi představovali. To však nebránilo Schneiderovi, aby s Fischerovou pomocí nešli za dalším cílem, jímž bylo zformovat z vrchlabského muzea krajinné či oblastní muzeum

Karl Wilhelm Fischer byl Schneiderovým kolegou z profesorského sboru vrchlabského gymnázia a jeho pravou rukou v muzeu, kde vzorně spravoval knihovnu a podílel se na redaktorské práci

(jak by asi zněl významově odpovídající překlad slova Landschaftsmuseum) severovýchodočeského Německa. Vymezení regionální působnosti totiž neodvozoval od existujících ani historických správních celků, ale od národnostně definovaných regionů. Schneiderův koncept profesionálně vedeného muzea s jasným programem tedy obsahoval jednak jasnou národnostní definici – muzeum se zabývalo striktně jen oblastmi s německým obyvatelstvem – a centralizační tendence, které se projevovaly ambicí programového a metodického vedení a do budoucna i fyzickým shromažďováním nejcennějších exponátů z německých oblastí severovýchodních Čech právě ve Vrchlabí. Až na poslední se ostatní úkoly dařilo Schneiderovi systematickou prací naplňovat. Integrace menších regionálních muzeí reálně neproběhla. Objektivní příčinou byla absence vytoužené dostatečně velké muzejní budovy, počítat také musíme s lokálním patriotismem, který stál za vznikem každého

malého městského muzea. Roku 1937 se ovšem Schneiderovi podařilo ustavit muzejní pracovní společnost pro východní Čechy, rozuměno ovšem německé, jejíž hlavní publikační platformou bude Ročenka DRGV.

Je obdivuhodné, jak při svém plném zaměstnání řádného středoškolského profesora dokázal rozvíjet organizační a publikační práci. Psal programové články i odborné texty zejména z kulturních dějin regionu jak do různých periodik, tak do příležitostných tisků. Fischer při této práci pomáhal jak redaktorskou prací, tak zejména budoval solidní badatelskou základnu v muzejním archivu shromažďováním zajímavých písemností a především pořizováním opisu nejdůležitějších pramenů, uložených v rozličných archivech včetně zahraničních. Příčiněním obou muzejníků se *Ročenka* Německého krkonošského spolku stala respektovaným sborníkem odborných textů nejvyšší kvality, které jsou jako relevantní zdroje využívány dodnes. Velkou zásluhou jejích redaktorů bylo zejména vytvoření širokého okruhu kvalitních přispěvatelů. Řadu jich našli mezi pedagogy. Schneider s Fischerem je nejen pobízeli k publikování, ale přímo jejich práci řídili. Při formování pracovních skupin k jednotlivým oborům totiž mohli navázat na dobrou praxi, která se uplatnila při tvorbě dodnes ceněné *Vlastivědy* okresu Vrchlabí, která vznikala v předválečných a válečných letech právě společnou prací autorského kolektivu složeného převážně z učitelů. Zcela nepřekvapivě však mezi mnoha spolupracovníky nenalezneme žádného Čecha. To je ovšem pro danou dobu příznačné. Analogicky bychom mezi přispěvateli českých regionálních sborníků, jakými byly například *Krkonoše* nebo *Horské prameny*, marně hledali Němce. Obě národnosti se na poli historie a kultury programově ignorovaly.

Velkou zásluhu měli oba správci muzea také na důkladné inventarizaci sbírek. Ty byly základním způsobem evidovány již dříve, ale v meziválečném období je patrná systematická a také vědomí, že sbírkový předmět je o to cennější, o č více informací o něm známe a uchováme. Zcela to odpovídá pojetí muzea jako centra dokumentačního, badatelského a kulturně-výchovného činnosti, nikoli pouhé sbírky zajímavostí a turistické atrakce. Progresivní byla též

Karl Schneider měl podstatné zásluhy na kvalitativním povznesení muzejní práce v meziválečném období →

Šestice následujících snímků nám umožňuje udělat si představu, jak vypadala oblíbená a mezi válkami hojně navštěvovaná expozice v budově bývalého špitálu za kostelem ↴ →

Pohled do Rajského dvora kláštera v době, kdy sloužil zároveň augustiniánům i muzeu

snaha nejen shromažďovat informace o minulosti, ale také dokumentovat současnost, průmyslovou výrobu i umění. Muzeum proto pořádalo tematické výstavy včetně čistě uměleckých. Od soudobých umělců také nakupovalo jejich díla. Ačkoli se Schneiderovi, stejně jako dříve Brathovi, nepodařilo výrazně zmobilizovat sbírkotvornou aktivitu členů spolku, vlastním přičiněním a finanční obětavostí zřizovatele dokázal sbírky muzea podstatně rozšiřovat. V roce 1917, tedy v době jeho nástupu, muzeum vykazovalo 900 evidenčních položek, v roce 1923 pak již 3 000 a v roce 1937 3 500. Jako by sbírkotvorná činnost v druhé dekádě poněkud ustrnula. To však souvisí s dokončenou evidencí starších sběrů a s přenesením těžiště práce do sbírkových souborů k jejich badatelskému a publikačnímu využívání. Navíc tato čísla nám podávají jen orientační obrázek, nejsou v nich totiž zahrnuty fotografie, herbáře, archiválie ani knihy. Impozantní sbírkový fond řadil

vrchlabské Krkonošské muzeum do první desítky mezi německými vlastivědnými muzei.

Osvětové působení muzea se neomezovalo pouze na stálé expozice, příležitostné výstavy a publikace v tisku. Kvetla též přednášková činnost, organizace školních exkurzí či aktivní podíl na společenských akcích většího rozsahu, jakou bylo i spolupořadatelství Slezských kulturních týdnů ve Vrchlabí či vskutku masový sjezd Svazu Němců v Čechách.

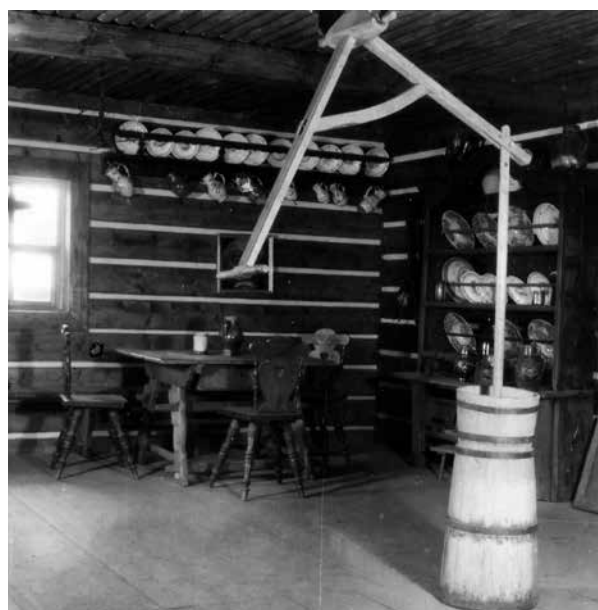
Zdálo se, že impozantní rozkvět Krkonošského muzea neztrácí dynamiku, sílící nacionální šovinismus mu nebránil, naopak. Připojení Sudet k nacistickému Německu přivítal spolek i vedení muzea s neskrývanou radostí. Schneider se v nových poměrech rychle zorientoval a dokázal je využít ve prospěch muzea. Jako člen nacistické strany a funkcionář zglajchšaltovaného spolku dokázal

získat pro muzeum vytoužené větší prostory. Sice to nebyla zamýšlená nová budova, ale roku 1941 se muzeum k malé radosti augustiniánů stěhovalo do budovy konventu jejich kláštera. Zde mohl Schneider instalovat nové velkorysé expozice. K tomu ale nedošlo. Mnohé sbírkové předměty ani nestihly opustit stěhovací bedny, jiné se do nich urychleně vrátily. Pro Německo nepříznivý vývoj války přinesl hrozbu bombových útoků a sbírky tedy byly připravovány k přesunu do bezpečí krytů, či dokonce k odvozu. Této hrozbě však nakonec naštěstí unikly.

Meziválečné období patří v dějinách Krkonošského muzea k tomu nejradostnějšímu. Charakterizuje ho rozvoj ve všech myslitelných směrech a může být pro nás doposud v mnohém inspirativní. Tehdejší práce se sbírkami a zejména publikační aktivita poskytují možnosti, které jsme v současnosti doposud zcela badatelsky nevyčerpali. Na druhou stranu nelze přehlédnout stín, který na toto jinak šťastné období vrhá nepokrytý vyhrocený nacionalismus hraničící se šovinismem.

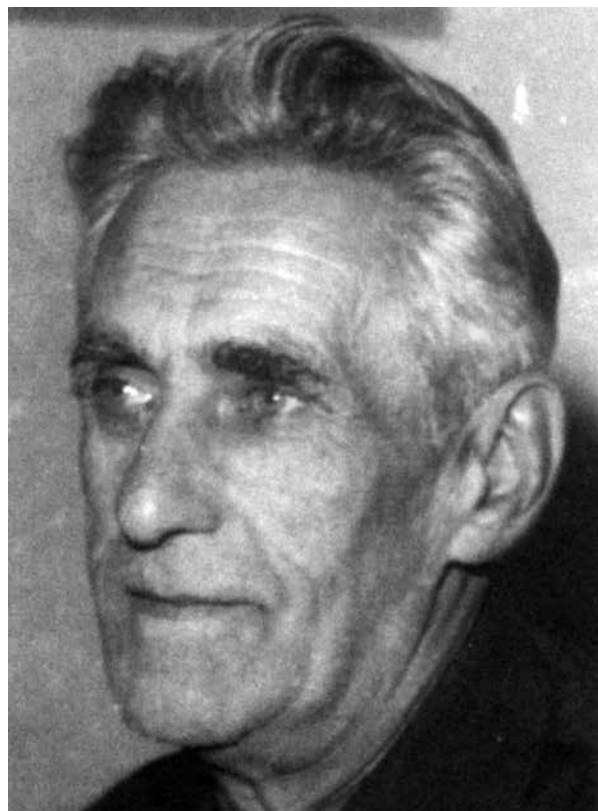

Krkonošská světnička tvořila atraktivní exponát, proto byla opět instalována i v nových expozičních prostorách v klášteře

ZESTÁTNĚNÉ A POČEŠTĚNÉ MUZEUM (1945–1966)

S blížícím se koncem druhé světové války bylo stále zřetelnější, že poválečné poměry se těm předválečným budou podobat jen velmi málo, zvláště zde v pohraničí. Mnohem realističtěji situaci odhadli Češi. Platí to i v případě Krkonošského muzea Německého krkonošského spolku – svědčí pro to mimo jiné inkognito návštěva, kterou ve svých pamětech zmiňuje dr. Schneider. Ještě před koncem války měl totiž v muzeu dle Schneiderových slov „čmuchar“ Emil Flégl, jeho pozdější letitý správce.

Emil Flégl byl po dvacet poválečných let personifikací Krkonošského muzea ve Vrchlabí

Toto Fléglovo počínání však můžeme vnímat i z opačného úhlu pohledu jako velmi prozíravé a jako důkaz českého zájmu o tuto do té doby navýsost německou pamětovou instituci. Opak by svědčil spíše o ignoranci. Nakolik bylo toto Fléglovo počínání výsledkem čistě osobní iniciativy či naopak promyšleným postupem českých kulturních pracovníků, zůstává prozatím tajemstvím.

Každopádně Krkonošské muzeum ve Vrchlabí přešlo do českých rukou záhy po převzetí správy města a okresu československými orgány velmi hladce, bez mezidobí chaosu a hlavně bez jakéhokoli rabování. V tom je podstatná odlišnost od poměrů na severní slezské straně Krkonoš, kde nástup polské správy postrádal znaky kontinuity a zcela běžné rabování kulturních statků odpovídalo vnímání daného území jako dobytého, a nikoli osvobozeného.

Vrchlabské Krkonošské muzeum zůstávalo roku 1945 stále formálně muzeem soukromým, zřizovaným Německým krkonošským spolkem, který spadl do skupiny turistických spolků, proto bylo převzetí správy

muzea dle výnosu České národní rady úkolem Klubu československých turistů, jmenovitě předsedy Krkonošské župy Jindřicha Ambrože. Ten byl pro tuto roli osobou vsutku kvalifikovanou, neboť vykonával funkci okresního konzervátora ochrany přírody a památkové péče. V předválečném období byl přímým antipodem dr. Schneidera na české straně jak na poli organizované turistiky, tak vlastivědné práce. Na druhou stranu patřili oba ke stejné společenské vrstvě a vzájemně se respektovali, což je patrné z jejich oboustranného vzájemného hodnocení z poválečné doby, do té doby se ovšem příznačně ignorovali. Zdá se, že Schneider neměl zásadní problém s předáním správy muzea do Ambrožových rukou a Ambrož zase počítal s určitou formou dalšího působení Schneidera v muzeu. V literatuře se občas objevuje zmínka, že Schneider byl uchráněn před odsunem, aby dále spravoval muzeum, avšak sám se posléze vystěhoval. Ve skutečnosti však šlo spíše o to, že díky Ambrožovi nebyl Schneider zařazen do okamžitého tzv. divokého odsunu, který v okrese Vrchlabí v jarních a letních měsících roku 1945 postihl skutečně velký počet zdejšího německého obyvatelstva, ale byl zahrnut až do řádných odsunů

Jen bující zeleň Rajského dvora věští pozvolné chátrání klášterního komplexu, v jehož křížové chodbě vládne velebný klid

roku 1946. Získal se tak čas k hladšímu předání sbírek. Ovšem představa, že by Schneider mohl zůstat ve Vrchlabí a působit dále v muzeu, je zcela mimo realitu tehdejší doby, vezmeme-li v potaz dosavadní Schneiderovo veřejné silně nacionalistické působení, včetně členství v NSDAP.

Jindřicha Ambrože ovšem v této hektické době příliš zaměstnávala řada úkolů, než aby mohl fyzicky a nikoli jen administrativně přebírat sbírkové předměty vrchlabského Krkonošského muzea. Praktickou správou muzea byl na jeho návrh pověřen výše jmenovaný Emil Flégl, který se stal pro následující čtvrtstoletí zcela zásadním činitelem utvářejícím muzeum. Nebyl zdaleka takovým „nýmandem“, za jakého ho označil Schneider. Již v předválečném období se osvědčil coby autor příspěvků v kvalitních českých vlastivědných časopisech *Krkonoše*, *Horské prameny* a *Beseda*. Nepatřil však mezi vůdčí osobnosti formující českou krkonošskou vlastivědu a publicistiku, což možná souviselo s jeho radikálním levicovým světovým názorem, který ho tehdy vzdaloval od ostatních autorů daného okruhu.

Záhy bylo patrné, že vrchlabské Krkonošské muzeum nemůže trvale fungovat jako zařízení provozované spolkem. Logicky proto Klub československých turistů navrhl, aby muzeum převzal stát a stalo se řádným okresním muzeem. Již roku 1946 k tomu došlo. Správou muzea byl nadále pověřen právě Emil Flégl, který však současně formálně zůstával úředníkem Československých státních drah na dlouhodobé neplacené dovolené. Jasně se zde ukazuje, jak nevyváženě přistupovala společnost v revoluční době k takto důležité paměťové instituci. Veřejná správa sice bez okolků převzala muzeum, avšak nebyla schopna řádně zabezpečit jeho provozování až do té míry, že řádně neustavila ani jeho ředitele. Flégl se však svého úkolu chopil s odhodláním. Rozhodně neprojevoval pasivitu, spíše jakousi improvizaci. Nebyl totiž čas na řádné převzetí sbírek muzea, provázené inventarizací. Prozatím stačilo, že sbírky byly jakž takž uloženy v evakuačních bednách. Akutnější byl problém spojený s konfiskací německého majetku. Flégl si byl vědom, že v konfiskačních skladech se nachází velké množství historicky cenných předmětů, které se snažil pro

Soubor předmětů dokumentujících rychlý rozmach zimních sportů od začátku 20. století

Expozice nezapřela minimální hmotné prostředky, které měl Emil Flégl k její realizaci

Na vycpaninu krkonošského medvěda ještě po letech vzpomínala řada dětských návštěvníků muzea

Výstavní mobiliář tvořil poněkud nesourodý soubor

K instalaci geologických a paleontologických sbírek postačovaly klasické skříňové vitríny

muzeum zachránit. Jako člověk se silným levicovým citěním však kladl větší důraz na prostý lid, a tudíž ho zajímal i etnografický materiál nacházející se v mnoha opuštěných chalupách, včetně horských. Nebyl však schopen zajistit si dostatečně silnou pozici, která by mu umožnila jednak svoz vybraných předmětů a pak zejména pracovní sílu provádějící řádnou evidenci. Výpravy za možnými muzejními akvizicemi proto prováděl pěšky či na vlastním jízdním kole.

I přes tyto potíže se Fléglovi podařilo sbírky Krkonošského muzea ve Vrchlabí podstatně rozšířit prakticky ve všech směrech – od výtvarného umění, uměleckého řemesla, lidového umění, knihovny až po přírodovědné sbírky. V tomto ohledu se situace vrchlabského muzea zásadně liší od řady muzeí na severní straně Krkonoš, kde v dříve německém Slezsku docházelo k masivním ztrátám na muzejních sbírkách v důsledku průchodu fronty, rabování sovětských vojsk i nezájmu nově příchozího obyvatelstva o kulturněhistorické dědictví cizího národa. Ve Vrchlabí naopak v důsledku vysídlení

německého obyvatelstva došlo až k násobnému zvětšení sbírek.

Toto horečné shromažďování, které znamenalo v řadě případů skutečnou záchranu velkých historických hodnot, však trpělo zásadním nedostatkem, jímž byla již zmíněná zcela nedostatečná evidence. Sice vznikaly rukou či na stroji psané dílčí seznamy, dnes je však velmi obtížné ztotožnit jejich jednotlivé položky s konkrétními sbírkovými předměty. Nebyly totiž řádně vedeny přírůstkové knihy a evidenční karty s číselným označením předmětů. Ve sbírkách muzea se tak například dosud nachází na jedné straně soubor krásných malovaných lidových skříní a truhel, na druhé straně strojopisné seznamy, v nichž jsou uvedeny konkrétní obce i domy, odkud skříně pocházely, avšak není způsob, jak jednotlivé kusy propojit s příslušnými údaji. Mnohé sbírkové předměty tak prakticky nenávratně přišly o zásadní informace, jež by jejich historickou hodnotu násobně zvýšily. Nic na tomto faktu nezmění spekulace, zda je to výsledkem absence muzejního vzdělání Emila Flégla, či objektivně nevládnutelného

Již v expozici z 50. let můžeme vidět tendenci vytvářet tematické celky kombinací exponátů přírodovědných i historických

objemu práce, který pro něj coby jedinou osobu správa okresního muzea znamenala.

Tento stav přetrval další dvě desetiletí. Muzeum sice bylo oficiálně okresní, k čemuž dále přibralo funkci okresní galerie, a dokonce i archivu, ale personální nouze zůstala. Roku 1947 se stal Emil Flégl konečně řádným vedoucím muzea, což reálně neznamenovalo žádnou změnu, pouze to správci přineslo pocit určité jistoty osobní i profesní.

Komunistický převrat roku 1948 Flégl coby přesvědčený komunistu přivítal, ale nedokázal jej nijak využít ve prospěch instituce, kterou spravoval, zároveň je dlužno říci, že ani ve svůj osobní.

Zní téměř neuvěřitelně, že Krkonošské muzeum ve Vrchlabí do konce doby, kdy bylo okresním muzeem a galerií, tzn. do roku 1961, mělo jediného odborného

správce sbírek, který byl zároveň administrativním vedoucím i průvodcem, tedy Emila Flégla.

Význam Krkonošského muzea ve Vrchlabí coby systematizované okresní instituce byl provázen nejen faktickým nárůstem úkolů a rozšiřováním reálné oblasti působnosti, ale samozřejmě i formálními kroky, byť s jistým zpožděním. Od roku 1952 také plnilo roli okresního archivu. Okresním archivářem se opět nestal nikdo jiný než Emil Flégl, ovšem jen na desetinu úvazku. Personálně se okresní archiv oddělil až v roce 1960, kdy byl jeho správou pověřen Oldřich Jech. Příznačně se tak stalo v době reformy státní správy, při níž se rušily takzvané malé okresy. To znamenalo konec okresu Vrchlabí a jeho začlenění do okresu Trutnov, což se pochopitelně týkalo i archivní správy.

Vraťme se však do padesátých let. Od roku 1954 pod Krkonošské muzeum ve Vrchlabí coby systematizované

Z výstavní činnosti muzea

Některé výstavy byly poplatné své době

okresní muzeum spadalo do té doby samostatné Městské muzeum v Hostinném. Tamní sbírky však zůstávaly na původním místě a nebyly do Vrchlabí převezeny, měly v Hostinném svého vlastního správce. Takový objem práce by skutečně byl již mimo i jen představitelné možnosti jediného člověka.

Značné úsilí věnoval Flégl od počátku výstavním aktivitám a lze říci, že jim dal přednost před řádnou evidencí početných přírůstků i před budováním stálé expozice. Zjevně tak naplňoval společenskou potřebu po aktuálním ideově-výchovném působení muzea. První výstava s názvem Krkonoše i podhůří v knize i obrazech byla výsledkem spolupráce s Místní osvětovou besedou a konala se v městské spořitelně již roku 1946. Jasně směřovala k tomu, aby se prohloubil vztah nového obyvatelstva k dosídlenému kraji jako k novému vlastnímu domovu. Nejen neutěšený stav budovy muzea, ale zejména zaplnění jeho

prostor neroztříděnými sbírkami a pomalu postupující práce na přípravě stálé expozice měly za důsledek, že se ani další výstavy nekonaly přímo v muzeu, nýbrž na různých místech města – v hale zámku, v kulturním domě Střelnice (tehdy zvaném Strojklub), též v jednotlivých podnicích. Je třeba mít na paměti, že při tehdejších značně omezených možnostech reprodukce tak byly mimo budovu muzea prezentovány originály cenných sbírek.

Práce na stálé expozici kontinuálně probíhaly od konce čtyřicátých let, což postupně umožňovalo zpřístupňovat jednotlivé tematické celky, které se logicky v řadě případů shodovaly s tématy někdejšího německého spolkového muzea. Nejsnáze šlo navázat v přírodovědné oblasti a v galerijní části. Dobře šlo využít sbírky národopisné a dokumentující hmotnou kulturu, včetně rukodělné výroby. Přibyl jen důraz na prosté vrstvy obyvatelstva a třídní

Emil Flégl byl tvář muzea i na počátku 60. let 20. století

V nových expozicích byly poprvé připomenuty i české osobnosti spojené s historií Krkonoš, zejména Jan Buchar a Josef Šír

Minimalisticky decentní instalace Galerie Krkonoš působila kultivovaným dojmem a dala vyniknout bohatství sbírek muzea

boj. Svě části se dočkala i horská služba, a dokonce dětský koutek, o jehož podobě ale mnoho nevíme. Celkově však stálá expozice nesla zřetelné známky improvizace až kutilství, pramenícího především z nedostatku financí a částečně též z nedostatku výstavnické a muzejní kvalifikace autora, kurátora a většinou i realizátora v jedné osobě. Za datum dokončení stálé expozice se považuje rok 1958, kdy byla zpřístupněna galerie neboli obrazárna Krkonoš. S ohledem na vnitřní ideové ustrojení Emila Flégla může působit paradoxně, že stálá výstava Dějiny dělnického hnutí a KSČ byla dokončena až roku 1960. Zřejmě ji autor obdařil zvláštní péčí.

S nemenším úsilím se Flégl věnoval publikační činnosti. Záslužné bylo vydání nového průvodce po Vrchlabí, který měl sloužit nejen návštěvníkům města. Na řadu dalších let poskytl dosídleným českým obyvatelům základní dějinný přehled o jejich novém

domově. Tohoto obsahově poměrně kvalitního Průvodce Vrchlabím dokázal Flégl připravit k tisku již v roce 1946. Edice Mapy královských lesů východních Krkonoš, na které roku 1949 pracoval s K. Kuchařem a F. Roubíkem, naznačovala, že Flégl měl potenciál podílet se na kvalitních publikacích. Stejně tak se jeho vyhraněný politický světonázor zásadně neprojevoval v redaktorství sice silně národoveckých, ale obsahově docela kvalitních Horských pramenů, které pomáhal roku 1945 obnovit a ve spolupráci s učitelem Milošem Gerstnerem udržet až do roku 1949. Po převratu byl nucen vyměnit Horské prameny za publikování a příležitostné vedení okresních novin Srp a kladivo, které se však vyznačovaly jak jednoduchou přímočarou agitačností, tak improvizovaně nekvalitní grafikou. Flégl ovšem stranické úkoly přijímal vždy bez námitek. Nesmělé pokusy o vlastní publikační aktivity ve formě víceméně na koleni tvořených

*Snímek mladého Miloslava Bartoše připomene jeho pozdější shrnující okřídlenou průpovídku:
„Muzejník polovinu pracovní doby prohledá a druhou prostěhuje.“*

tiskovin Od pramenů Labe a Úpy a Přírodovědecké práce z Krkonoš nenalezly patřičnou stranickou podporu a záhy ustaly. Svědčí však o šíři Fléglových zájmů. Vedle historie a národopisu se totiž aktivně zabýval přírodou a organizoval přírodovědeckou sekci vlastivědného kroužku Osvětové besedy. Stál tak u počátků dosud víceméně kontinuálně fungující organizované české ornitologie v Krkonoších. V tomto oboru též publikoval.

Flégl zcela v duchu stranické linie vnímal muzeum především jako nástroj ideologicko-osvětově-propagačního působení. Proto loajálně přijímal výše zmíněné redaktorské úkoly, s výhradami převzal i funkci kronikáře města, a dokonce práci archiváře, spravujícího nejen muzejní, ale i městský a někdejší vrchnostenské archivy. Jeho výstavní a přednášková činnost také přednostně plnila úkoly strany. Vlastní

muzejní práce, spočívající ve správě sbírek a přípravě stálé expozice, přicházela na řadu, až když zbyl čas, a to se stávalo opravdu zřídka.

Paradoxně až poté, co muzeum ztratilo okresní status, začalo se blýskat na lepší časy v důsledku postupného naplňování požadavků plynoucích z přijatého zákona o muzejních a galerijních sbírkách z roku 1959. S ním nejspíš souviselo první podstatné personální posílení, když roku 1961 nastoupil absolvent osvětové školy Miloslav Bartoš. Přes zjevně neutěšený stav muzea byla i díky enormnímu úsilí uzoučkého kolektivu jeho pracovníků zachována atraktivita instituce pro veřejnost. Roční návštěvnost se pohybovala na počátku 60. let minulého století mezi 12 až 15 tisíci osob. Nechyběli celkem početní návštěvníci z Německé demokratické republiky a Polska.

Ke krátkodobým výstavám používalo muzeum opakovaně halu vrchlabského zámku

*Důstojný název instituce na zchátralé budově symbolizuje sumu obtížně plnitelných úkolů
spočívajících na bedrech vpravdě nepočetného kolektivu pracovníků*

Stavební stav budovy byl v 60. letech již na pokraji havárie, ke které vinou sněhu nakonec skutečně došlo

KRKONOŠSKÉ
MUZEUM
VE VRCHLABÍ
V RÁMCI
SPRÁVY
KRKONOŠSKÉHO
NÁRODNÍHO
PARKU

Snahy o zřízení národního parku v nejvyšším pohoří Čech mají svůj základ již v meziválečném období. Není úkolem této publikace je zde podrobně mapovat. Pro dějiny muzea je však důležité, že muži, kteří na počátku 60. let dospěli s přípravou zřízení národního parku do fáze realizace, zahrnovali Krkonošské muzeum ve Vrchlabí do svých představ coby budoucí základnu dokumentační, badatelské a osvětové práce.

Po dobu rekonstrukce muzea byly v 70. letech sbírkové předměty provizorně uloženy v klášterním kostele

Opominout rozsáhlé přírodovědné sbírky a bohatou knihovnu by bylo nezodpovědné a návodně působil již dříve realizovaný obdobný model v Tatranském národním parku, vůbec prvním a do té doby jediném národním parku v Československu. Tam však musela jeho správa roku 1957 své muzeum teprve založit, zatímco ve Vrchlabí se nabízelo převzetí muzea již existujícího, etablovaného, byť v nedobré kondici. Bylo ovšem zřejmé, že Krkonošské muzeum ve Vrchlabí nebude schopné nové úkoly plnit, zůstane-li v podobě a stavu, v jakém se po dvaceti letech podfinancování nacházelo. Hned první ročník *Zpráv Krkonošského národního parku* z roku 1964 obsahuje četné informace z činnosti

muzea i Fléglův článek fakticky reflektující samozřejmě úzké propojení Krkonošského muzea s rodícím se národním parkem. Také výstavy v muzeu okamžitě reagují na vzniklou situaci a připomínají nejen československý, ale též polský národní park v Krkonoších.

Krkonošský národní park byl oficiálně založen roku 1963, k formálnímu převzetí muzea však došlo až roku 1966. Přispěla k tomu neochota městského národního výboru převést na nového zřizovatele nejen instituci, ale zejména její budovu. Zoufalý stav klášterního komplexu však přiměl představitele města ke změně názoru. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí se tak

Ředitel Správy KRNP Jiří Svoboda se dokázal obratně pohybovat v kalných vodách politické normalizace tak, aby dosáhl realizace svých odvážných vizí

nestalo pro rodící se Správu Krkonošského národního parku jen posilou, ale v nemenší míře i dlouhodobým náročným závazkem.

Ještě v roce 1966 nastoupil do muzea zoolog Petr Miles, první odborný přírodovědec po dvaceti letech, nepočítáme-li preparátora Františka Holubce. V budově konventu byla rozšířena stálá expozice o část věnovanou přímo národnímu parku. Seznámení s vnitřními poměry muzea však záhy dovedlo vedení parku k poznání, že na předchozí práci plynule navázat nejde. Již koncem roku tedy přistoupilo k hloubkové prověrce stavu a činnosti muzea, se kterou po odborně-metodické stránce pomáhalo krajské muzeum v Hradci Králové. Výsledek byl očekávatelný. Celkový stav muzea charakterizovalo slovo „zanedbaný“. Bylo by však nespravedlivé vinu přisuzovat jen jeho dlouholetému správci Emilu Fléglovi. Odpovědnost nesl především zřizovatel, který muzeu neposkytl základní podmínky pro řádnou práci. Nedošlo k naplnění přání, které Flégl v tisku formuloval již roku 1946. Před novým zřizovatelem tak stály tři hlavní úkoly, které obsahovaly

kompletní reformu muzea od opravy budovy přes zlepšení personálního obsazení po modernizaci vybavení pracoviště, včetně depozitárního zázemí.

To, že alarmující vyznění zmíněné hloubkové prověrky muzea nebylo přehnané, se ukázalo hned v nadcházející zimě. V únoru 1967 sjel sníh ze střechy kostela a prorazil si cestu přímo k obrazům galerie Krkonoš v prvním patře konventu. To již nebylo obvyklé zatékání... Krkonošské muzeum ve Vrchlabí muselo být od srpna 1967 pro veřejnost bezpodmínečně uzavřeno. Optimisticky se očekávalo, že se po nutných opravách otevře znovu roku 1969. Tento mimořádný stav si vynutil nejen zahájení přípravných prací rekonstrukce budovy, ale zároveň poněkud uvolnil ruce muzejníků pro další důležitý úkol, tedy uvedení sbírek muzea do náležitého stavu. To bylo možné i díky dalšímu personálnímu posílení. K zoologovi Petru Milesovi v dalších letech přicházejí geomorfolog Vlastimil Pilous a botanička Helena Štursová. Konečně mělo dojít k řádné evidenci sbírek. Dlouholetý zmatek v jejich správě spojený s živelným nárůstem počtu exponátů znemožnil plynule navázat na kdysi příkladně vedenou evidenci

Za jeho působení byly dokončeny rekonstrukce všech muzejních objektů a instalovány nové expozice

z dob spolkového muzea a inventarizace začala prakticky od nuly. Formálně zůstával vedoucím muzea nadále Emil Flégl, ale rozhodující byl již vliv odborného vedení správy národního parku, jmenovitě Josefa Fanty. Ten také kladl značný důraz na odbornou činnost včetně publikační aktivity. Již zmíněné *Zprávy KRNAP* měly charakter spíše odborné publicistiky. Zde ještě našel Emil Flégl dobré uplatnění nejen jako autor řady článků a drobných zpráv, ale též jako člen redakční rady. Své publikační počátky si tu odbyl i Miloslav Bartoš. Ten se také stal členem redakční rady časopisu *Krkonoše*, založeného roku 1968, který nahradil výše zmíněné *Zprávy KRNAP*. Muzejníci přírodovědného zaměření záhy přispívali do ryze odborného sborníku *Opera Corcontica*, vydávaného Správou KRNAP.

Intenzivnější kroky ke zkvalitnění odborné práce v Krkonošském muzeu ve Vrchlabí se činily paradoxně s nastupující normalizací. Kolektiv muzejních odborných pracovníků posiluje, bohužel jen na několik málo roků, zdatný inventarizátor Bohumil Skalický. Vystřídal přesvědčeného tvrdého komunistu Emila Flégla, který byl v té době činný v neblaze

proslulých prověřkových komisích a posléze odešel do penze. S novými poměry je nepříliš konformní Josef Fanta sesazen z pozice náměstka ředitele správy národního parku a roku 1970 je pověřen vedením muzea. Zůstává mu také vedení odborné ročenky *Opera Corcontica* a nepřehlédnutelný je kvantitativní pokrok v evidenci muzejních sbírek. Systematický Fantův přístup má tak blahodárný vliv na pracovní výkon muzejního kolektivu. Fantova osoba však nevyhovovala představám normalizačních vlivných soudruhů a bylo stále zřetelnější, že s ním do budoucna nepočítají v jakékoli významnější pozici. Postup prací na rekonstrukci muzejní budovy také neodpovídal původním optimistickým představám. Sbírkový materiál se musel provizorně uskladnit ve zcela nevyhovujících prostorách klášterního kostela a čekalo se, až stranické struktury schválí příslušný přiděl financí, materiálu a pracovních prostředků pro rekonstrukci muzea, která bohužel rozhodně nepatřila mezi priority tehdejší státotraný ani normalizačního ředitele Správy KRNAP Václava Veseleho. Nebylo tedy překvapením, že rok 1975 jako další termín dokončení rekonstrukce muzea tak

opět nebyl dodržen. Veselého umrtvující (ne)vedení národního parku však naštěstí nemělo dlouhého trvání a po jeho náhlé smrti jej roku 1974 vystřídal Jiří Svoboda.

S jeho osobou se pojí desetiletí prudkého rozvoje Správy KRNP a v neméně míře též Krkonošského muzea. Smutným paradoxem zůstane, že jeho příchod byl spojen s autoritativním požadavkem zřizovatele konečně odstranit Josefa Fantu. Svoboda připravil a rozpracoval pro KRNP nový zásadní koncepční plán, který dával velkou váhu též Krkonošskému muzeu. Navázal na Fantovu vizi dokumentačně-odborného pracoviště, jejíž plnou realizaci v době před rokem 1968 komplikovala přítomnost Emila Flégla v pozici vedoucího pracoviště. Nyní došlo k dalšímu personálnímu posilování a reorganizaci muzea. Novým vedoucím muzea

se stal geobotanik Jan Štursa, který přešel z oddělení ochrany přírody Správy KRNP, do muzea přibyl též entomolog Vladimír Vávra. Zásadním zkvalitněním péče o sbírkové fondy muzea bylo zřízení konzervátorského pracoviště, dlouhodobě spojeného s působením Zdeny Novákové a Jany Aubrechtové. Kolektiv kurátorů se rozšířil o etnografku Janu Sojkovou. Bohatou knihovnu Krkonošského muzea měl dát do pořádku Stanislav Holoubek, ten však počátkem 80. let minulého století emigroval. Správu knihovny pak převzala Helena Johnová. Od roku 1980 se muzeum vnitřně dělilo na přírodovědné oddělení, vedené Janem Štursou, a společenskovědní, pod vedením Miloslava Bartoše.

Tyto personální a organizační změny však mohly proběhnout až v souhře s dokončením rekonstrukce budovy kláštera, která pod ředitelem Svobodou

Jan Štursa, uprostřed, vedl přírodovědné oddělení muzea a byl klíčovým spoluautorem scénáře nové stálé expozice Kámen a život

Generální rekonstrukce střech celého areálu byla prvním a nezbytným krokem k dalšímu postupu prací na obnově budovy, ale též poskytla muzeu nové depozitární prostory v podkroví

znatelně zrychlila. Roku 1978 bylo dokončeno první patro konventu, kam přesídlili odborní pracovníci, konzervátorská dílna a knihovna, která byla přestěhována a zpřístupněna následujícího roku. Knihovna se nově nacházela v oddělené části chodby prvního patra přiléhající k budově kostela, tedy na místě dřívější galerie Krkonoš. Katalogizace knižního fondu však představovala úkol na další řadu let. V roce 1980 se konečně mohly sbírky stěhovat do nových čistých a suchých depozitářů na půdě konventu. Nejenže nastal kýžený konec zcela nevhodného uložení velké části sbírek, ale přemístění přispělo k rychlejšímu postupu inventarizace, revizí i následné konzervace řady předmětů. Muzeum rekonstrukcí sice získalo nové potřebné prostory pro svou odbornou činnost, ty však nepostačovaly. Rychlé tempo růstu celé Správy KRNAP vytvářelo potřebu nových pracovišť, a tak se muzejníci museli v klášteře dělit o prostor s dalšími, jako byly laboratoř, fotoateliér, propagační oddělení a redakce časopisu Krkonoše. Toto poněkud nepohodlné nahuštění na malém prostoru však přinášelo jistý bonus v bezprostřednější komunikaci a hlubší integraci muzea do struktury Správy KRNAP. I to přispělo k zpětně obtížně přehledné fluktuaci

osob mezi jednotlivými pracovišti Správy. K nezřetelnosti hranic, kde muzeum začíná a končí, přispíval i fakt, že nemělo svého samostatného vedoucího, ale spadalo přímo pod Františka Janalíka, vedoucího odboru kultury Správy KRNAP a zároveň šéfredaktora časopisu Krkonoše.

V nově organizované Správě KRNAP tedy muzeum, jmenovitě jeho přírodovědné pracoviště, pokračovalo v koordinaci vědecko-výzkumné činnosti na území národního parku, k níž patřila i redakce sborníku *Opera Corcontica*, kterou po Josefu Fantovi převzal roku 1975 Vlastimil Pilous. Muzeum také úzce spolupracovalo na řešení teoretických i praktických otázek ochrany přírody Krkonoš. Kromě toho v Krkonošském muzeu od roku 1975 redigoval ornitologický časopis *Prunella* jeho zakladatel Petr Miles. Odborný růst pracovníků Krkonošského muzea je patrný v tom, že zatímco mezi autory první odborné monografie *Příroda Krkonošského národního parku*, redigované Josefem Fantou a vydané roku 1969, je ještě nenajdeme, v další monografii *Krkonošský národní park*, která vznikla pod vedením Bohuslava Sýkory roku 1983, již jsou mezi autory čtyři muzejníci – Petr Miles, Vlastimil Pilous, Jan Štursa

a Vladimír Vávra. Společenskovední pracovníci se stále zaměřovali především na publicistiku, byť obsahově kvalitní, zejména na stránkách časopisu Krkonoše.

Znatelný rozvoj muzea souvisel také s druhým zásadním úkolem, který dle koncepce ředitele KRNAP Jiřího Svobody z roku 1976 mělo plnit. Tím byla komunikace s veřejností, která měla za cíl nejen informovat veřejnost o kvalitách a hodnotách Krkonoš, ale také kultivovat jejich návštěvníky a nabídnout jim hodnotné a atraktivní alternativní možnosti, jak trávit čas v nižších partiích hor a tím snížit nadměrnou návštěvnost nejvyšších a zároveň nejceněnějších poloh Krkonoš. Kvalitní ekologická expozice měla být vlajkovou lodí těchto snah. Ředitel, inspirován obdobnými západoevropskými vzory, zadal přípravu expozice Janu Štursovi a docentu Janu Jeníkovi. Ti vytvořili roku 1979 ideový záměr, který zcela vybočoval z obvyklých muzejních modelů. Místo prezentace jednotlivých exponátů navrhli ucelené „divadlo horské přírody“. Následovala práce na podrobné projektové dokumentaci, kdy prostorové a expoziční řešení vypracovali arch. Miloslav Heřmánek s Pavlem Bouškou, kteří měli příznačně zkušenosti z divadelního prostředí Laterny magiky. Instalační práce zahájily roku 1982 a 1. května 1984 byla slavnostně otevřena moderní ekologická expozice *Kámen a život*, která neměla v Československu a vlastně v celém východním bloku obdoby. Kromě řady automaticky promítaných diapozitivů a filmů, zvětšených modelů přírodnin a dynamických schémat se těšil značné pozornosti zejména model horského potoka, realisticky vytvořený kus horské přírody oživený rybami, obojživelníky a zprvu též ptáky.

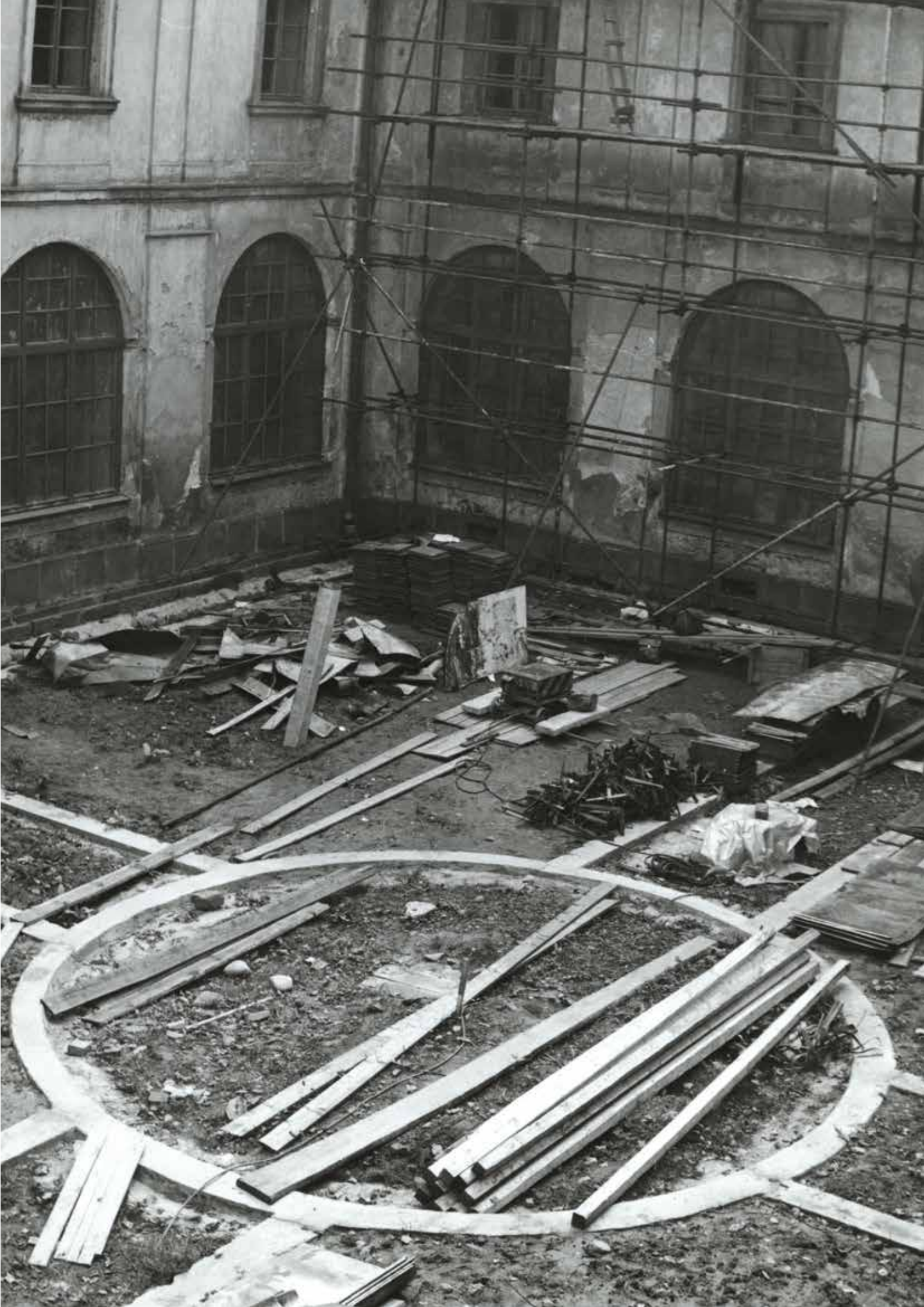
Souběžně s tímto vsutku grandiózním projektem se realizovaly další záměry, které by za normálních okolností byly samy o sobě počiny jedné dekády či čtvrtstoletí muzejní práce. Jde zejména o vybudování dalších expozičních prostor ve Vrchlabí. I za tímto projektem stojí iniciativa Jiřího Svobody. Tři historické podsíňové domy na náměstí Míru měly již vystavený demoliční výměr. Dva krajní, částečně dřevěné, čp. 222 a 224, se nacházely v majetku města, prostřední, kamenný, čp. 223, byl relativně nejzachovělejší, avšak v soukromých

rukou. Správě KRNAP se je podařilo roku 1976 odkoupit, v hodině dvanácté tak tento pro Vrchlabí charakteristický architektonický soubor zachránit a 30. května 1981 otevřít veřejnosti. Také zde byl promyšlený expoziční záměr. Expozice *Člověk a hory v domě* čp. 224 měla doplňovat a svým způsobem vyvažovat souběžně budovanou převážně přírodovědnou ekologickou expozici v budově kláštera. Záměr však neměl dostatečně průrazného garanta a realizoval se jen částečně instalováním převážně exponátové expozice lidového umění a uměleckých řemesel. Zaujala především tradičně zařízená lidová světnička v podkroví a výtvarně nápaditá instalace souboru historického skla v prosvětleném štítu domu do zahrady, která dala plně vyniknout kráse výrobků krkonošských sklářů. Dům čp. 222 byl navržen jako výstavní prostora, avšak nadlouho holo blokoval neopominutelný požadavek doby – expozice *Z bojů za lepší svět*, věnovaná dějinám dělnického hnutí a především komunistické strany. Ta však byla šikovně navržena tak, aby ji bylo možné příležitostně na čas demontovat a nahradit tematickými výstavami.

Nová koncepce Krkonošského muzea počítala s institucí pokrývající ideálně celé Krkonoše, proto v roce 1979 převzala Správa KRNAP Krkonošské muzeum v Jilemnici a v roce 1980 Památník zapadlých vlastenců v Pasekách nad Jizerou. Také tam přinesl příchod nového zřizovatele s velkými vizemi stabilizaci financování, personální posílení, následně zkvalitnění práce se sbírkami a především budování nových expozic. Pracovníci Krkonošského muzea se v 80. letech minulého století podstatnou měrou podíleli na tvorbě stálých expozic nově budovaných informačních středisek Správy KRNAP. Převážně přírodovědný charakter měla stálá expozice *Obří důl – poklad Krkonoš* z roku 1982, která svým způsobem posloužila jako zkušební projekt před finální realizací expozice *Kámen a život*. Spíše národopisně-historický ráz pak měla instalace lidového nábytku a historických pohlednic v Rokytnici nad Jizerou z roku 1985.

Hektické období budování nových expozic na počátku 80. let 20. století vystřídal období jakéhosi vydechnutí a stabilizace. Organizačně složité úkoly spojené s náročnými stavebními a finančními operacemi

Generální rekonstrukce probíhala více než dekádu a zasáhla budovu doslova od základů po hřeben střechy →

vyžadovaly hlubokou integraci do provozních struktur Správy KRNAP. Toto období mělo být vystřídáno samostatnějším běžným muzejním provozem. Proto bylo Krkonošské muzeum roku 1984 reorganizováno a vedoucím se stal Petr Štěpánek. Odborná pracoviště ovšem pokračovala v zaběhnutém způsobu práce, kdy se přírodovědci věnovali převážně výzkumu a společenskovední pracovníci správě sbírek.

V osmdesátých letech posílili kolektiv muzejních pracovníků etnografka a někdejší ředitelka muzea ve Vysokém nad Jizerou Jana Sojková a přírodovědný dokumentátor Jiří Dvořák. Etnografický terénní výzkum nabyl značné dynamiky díky angažování vlastivědného pracovníka a publicisty Miloše Gerstnera, kterého předtím normalizace vytrhla z jeho dlouholeté práce ve školství.

Proměna dříve otevřené křížové chodby v expozičně využitý prosklený ambit

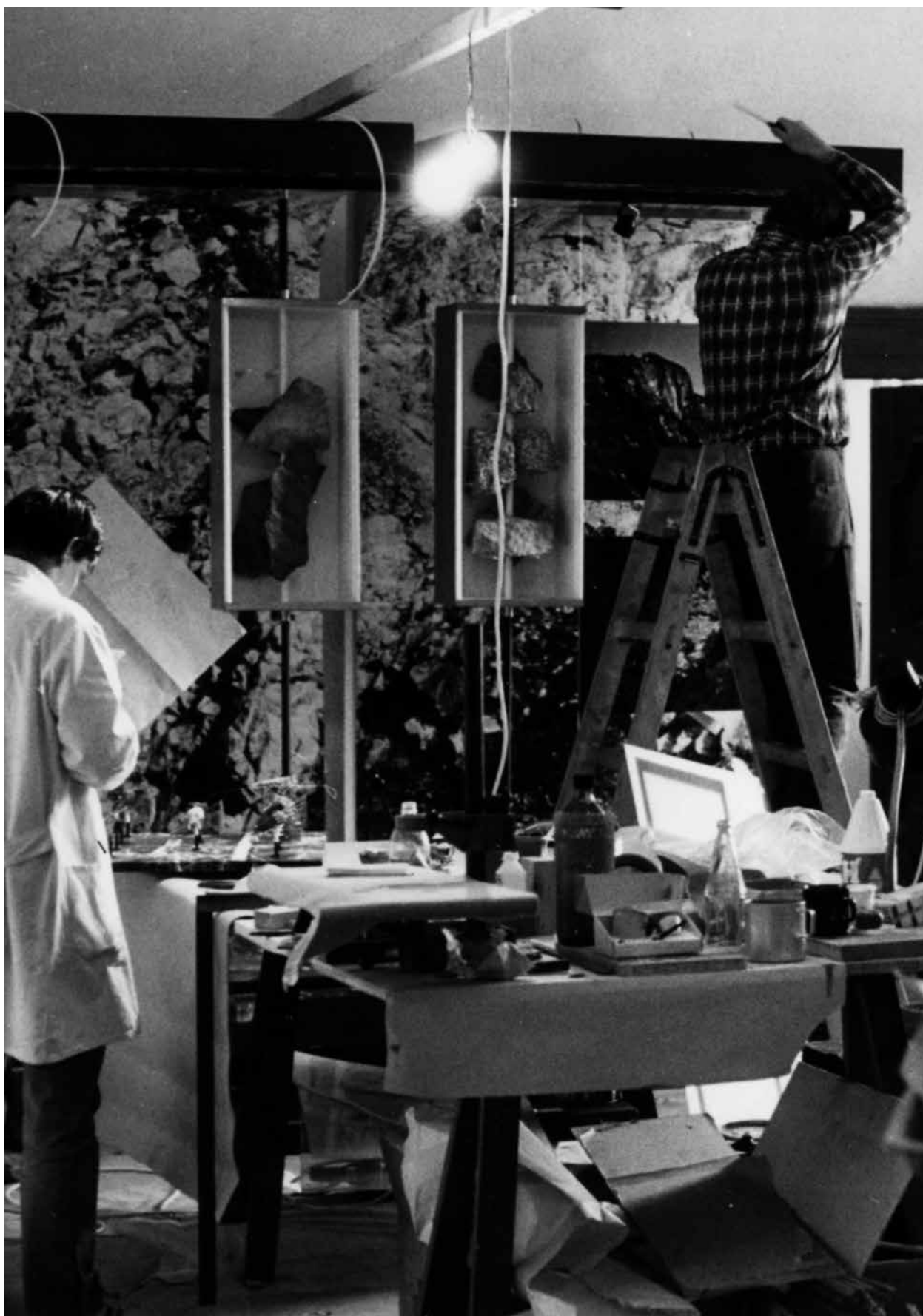
Pro expoziční účely byly poprvé využity suterénní prostory někdejších chlévů a sklepů

Budování akvárií napodobujících přirozené prostředí horského potoka. Vznikl tak jeden z nejatraktivnějších exponátů expozice

Dynamickou a nápaditou podobu expozici vtiskli umělci Laterny magiky M. Heřmánek a P. Bouška

Spoluautor scénáře expozice prof. Jan Jeník provází hosty slavnostního otevření expozice v roce 1984

Slavnostní otevření stálé ekologické expozice Kámen a život v roce 1984 bylo vyvrcholením snah ředitele Správy KRNAP Jiřího Svobody a zároveň jeho labutí písni...

Expozice s dílčími průběžnými modernizacemi dobře plnila svou funkci více než třicet let

Zbylé tři historické domky na náměstí Míru představovaly jedinečný doklad historické zástavby Vrchlabí. Nacházely se však v havarijním stavu. Jejich záchrana pro potřeby Krkonošského muzea zůstane trvalou zásluhou ředitele Svobody

*Rekonstrukce historických domků na náměstí Míru obnášela radikální zásahy do jejich stavební podstaty.
Znamenala však jejich záchranu pro další generace*

I v průběhu prací se objevovaly další problémy, které bylo třeba znovu řešit. Například statika sloupů jinak relativně nejzachovalejšího zděného středního domu čp. 223

Hospodářské stavby za historickými domky byly odstraněny a zahrady propojeny do jednoho celku

Po rekonstrukci tvořily spojené zahrady za domky vzdušný parčík, vhodný k pořádání společenských akcí muzea pod širým nebem

Vernisáže muzejních výstav zpestřovala vystoupení národopisných souborů a hostů, jakým byl například známý fotograf Zdenko Feyfar (vlevo). Ve světlém obleku ve středu snímku je pak František Janalík, šéfredaktor časopisu Krkonoše a vedoucí oddělení, pod něž několik let patřilo i Krkonošské muzeum

Správa Krkonošského národního parku
KRKONOŠSKÉ MUZEUM VE VRCHLABÍ
VÁS ZVE NA VÝSTAVU

KRKONOŠSKÉ BETLÉMY

18. listopadu '86 – 11. ledna '87
Vrchlabí, Náměstí míru čp. 224

Otevřeno denně mimo pondělí
od 9 do 12 a od 13 do 16 hodin

Výstava betlémů ve vánočním čase se těší zájmu návštěvníků bez ohledu na změny politického zřízení

Rekonstruované historické domky na náměstí Míru se staly jedním ze symbolů Vrchlabí

Instalace uměleckořemeslných sbírek v přízemí čp. 224

Expoziční prostory v čp. 222 byl určeny dějinám dělnického hnutí, ale šlo je využít i k pořádání krátkodobých výstav

V patře čp. 224 byla citlivě rekonstruována původní vestavěná roubená světnička, ale také moderní otevřený výstavní prostor, osvětlený proskleným štítem do zahrady

Zoolog Petr Miles se svými mladými následovníky u maringotky, která byla zázemím pro ornitologické výzkumy v Krkonoších

KRKONOŠSKÉ MUZEUM PO NÁVRATU DEMOKRACIE

Sklonek roku 1989 znamenal v muzeu zprvu jen opadnutí dusivého ideologického tlaku, podstatné personální a strukturální změny ale přicházely postupně. Vedoucím muzea zůstal do roku 1991 Petr Štěpánek, který se následně stal náměstkem ředitele Správy KRNAP, jímž byl v letech 1990–1993 Jan Štursa, někdejší vedoucí přírodovědného oddělení muzea. Ve vedení muzea se pak rychle vystřídali Jana Sojková, Vladimír Vávra a Vlastimil Pilous a posléze, roku 1995, se ředitelem muzea stal dlouholetý vedoucí společenskovedního oddělení Miloslav Bartoš.

Bývalý augustiniánský klášter obklopuje rozlehlá zahrada

Během této dramatické pětiletky došlo k znatelným změnám v personálním obsazení muzea. Společenskovední část se vyhnula výraznému oslabení, avšak přírodovědnou část kolektivu poznamenal postupný přesun odborných aktivit na jiná pracoviště Správy KRNP, zejména oddělení ochrany přírody. Za tímto vývojem stály dva faktory: jednak odchod některých dlouholetých pracovníků z angažmá KRNP, jmenovitě Vladimíra Vávry a Vlastimila Pilouse, jednak přechod Jana Štursy na jiné pracoviště. Zbylí muzejní přírodovědci Petr Miles a Helena Štursová se dostávali do určitého odloučení od ostatních přírodovědců Správy KRNP i v důsledku koncentrace ostatních pracovníků v právě dokončené budově správy v zámeckém parku. Zatímco zbylí muzejní přírodovědci, spějící k důchodovému věku, hledali způsob, jak skloubit chuť pokračovat ve své dosavadní výzkumné práci s potřebou kurátorství obsáhlých přírodovědných muzejních sbírek, společenskovední pracovníci zvolna využili možností, jež jim otevřel konec ideologického tlaku komunistického režimu. Mimo jiné navázali užitečný kontakt s organizacemi odsunutých německých obyvatel Krkonoš. Zahraniční spolupráce se však obrací také tradičně do Polska a nově do Francie, a to zejména výstavními projekty. Dům čp. 222 na

náměstí Míru si po zrušení expozice dělnického hnutí pronajala takzvaná Krakonošova strana – občasné sdružení národopisného zaměření z Poniklé, která zde pořádala zprvu oblíbené výstavy a začala s prodejem regionálních produktů. Toto jisté oživení muzejních objektů však zároveň omezilo možnosti pořádat vlastní časové výstavy. Jako náhradní výstavní prostor proto sloužila přední místnost v čp. 224, která také roku 1991 prošla výraznou reinstalací sbírek. Historické sklo v prosvětleném štítu nevratně poškozovalo sluneční záření, proto muselo být sejmuto, část uložena do depozitáře a část instalována do vhodnějších vitrín v přízemí. Tam je do uměleckořemeslného expozičního celku doplnila instalace sbírky historických hodin a měštanských portrétů. Světlý podkrovní prostor zaujala expozice *Z letopisů krkonošské turistiky*. Kromě té Miloslav Bartoš kurátorsky připravil a roku 1995 k realizaci dovedl dlouho zrající myšlenku historické expozice *Člověk a hory*. Instalována však nebyla v domcích před kostelem, ale v polovici ambitu kláštera. Průběžně technicky modernizovanou ekologickou expozici *Kámen a život* vhodně doplňovala o historický kontext, avšak znatelně menší finanční prostředky, které byly na její realizaci k dispozici, se projeví na jejím vzhledu, nepřilíh korespondujícím

Dlouholetý botanik a vedoucí přírodovědného oddělení muzea Jan Štursa se po revoluci stal ředitelem Správy KRNP

Petr Štěpánek vedl muzeum v době kolem přelomového roku 1989, než přešel na místo náměstka ředitele Správy KRNP

se stále moderně progresivním a velkorysým výrazem hlavní expozice.

Počátek 90. let přinesl též jednu událost, která ve své době byla velmi dramatická, ale díky zdárnému vyřešení časem poněkud vypadla z povědomí. Na komplex kláštera se totiž vztahovaly restituční a řád augustiniánů se o své nároky skutečně úspěšně ucházel. Muzeu vážně hrozilo, že přijde o střechu nad hlavou. Augustiniáni však vyhodnotili, že správa vrchlabského kláštera je nad jejich finanční a zejména personální možnosti, a rozhodli se budovu vzdát. Nyní však hrozilo, že ji koupí soukromý investor, ve hře byla možnost přestavby na hotel. Tato vize však naštěstí nelákala nikoho, snad kromě hoteliérů. Naštěstí se podařilo nalézt pro všechny přijatelné řešení. Řád prodal komplex kláštera městu Vrchlabí, které si ponechalo klášterní kostel jako obřadní a koncertní síň, zatímco konvent vyměnilo se Správou KRNAP za některé pozemky. Muzeum se tedy stěhovat nemuselo. Restituční se jen okrajově dotkly sbírek umění a knihovny, které si řád skutečně převzal roku 1997.

Právě v letech 1997–98 začalo muzeum přecházet na počítačovou evidenci sbírek, což se ukázalo do budoucna jako zásadní krok pro jejich efektivní správu i zpřístupnění veřejnosti. Elektronická evidence také usnadnila roku 2002 hladké přihlášení sbírky do centrální evidence na ministerstvu kultury. To poněkud předbíháme, ale právě této agendy se ujala Blanka Závková, která roku 1994, po svém návratu do muzea z rodičovské dovolené, převzala od Zdeny Novákové sbírku fotografií a pohlednic, čímž předznamenala nastupující generační výměnu v muzejní kolektivu. Roku 1996 nastoupil mladý historik Jiří Louda a organizační pracovnice Hana Švecová, které byla svěřena též péče o sbírku umění. V roce 1997 se z rodičovské dovolené vrátila Jana Skálová a vystřídala Zdenku Novákovou v konzervátorské dílně. V roce 1998 do penze odchází dlouholetý muzejní zoolog Petr Miles, muzeum opouští následně Helena Štursová a roku 2001 i Milošlav Bartoš, kterého ve vedení vystřídala o rok dříve opět Jana Sojková. Novým řádným kurátorem zoologických sbírek se stává až roku 2001 Jan Materna, kurátorem botanických sbírek byla od roku 1998 Milena Kociánová.

Druhé ředitelské období Jany Sojkové znamenalo nejen personální stabilizaci muzea, respektive posílení o archeologické pracoviště Olgy Hartmanové, provdané Hájkové, ale zejména značné oživení výstavní

činnosti, které lze označit až za hektické. Patnáct výstav za rok nebylo nic mimořádného. Muzeum pořádalo časové výstavy ve třech výstavních prostorách najednou – velké v západním křídle ambitu, menší pak v čp. 222, které již dříve opět převzalo od Krakonošovy strany, a v malé výstavní místnosti v severovýchodním rohu přízemí kláštera. Příležitostně využívalo i vstupní místnost čp. 224, kam se jinak vracela výstava *Krakonošovy proměny*. Práce s veřejností se rozšířila o pravidelné počiny, jako bylo zapojení do cyklu Muzejních nocí, každoroční výstavy a koncerty základní umělecké školy, Řemeslnické léto v historických domcích na náměstí u kostela a opakované výstavy *Komu se nelení* z tvorby místních autorů bez omezení žánru. Minimální prostředky uvolněné na takto bohatou výstavní činnost vyvážilo velké úsilí a kreativita kurátorů a konzervátorů, na jejichž bedrech ležela veškerá tíha tvorby výstav, včetně finální instalace. S podobně minimalistickým rozpočtem se roku 2006 realizovala první stálá expozice k dějinám města Vrchlabí v přední místnosti domu čp. 224, jejíž tvorbou byl pověřen Jiří Louda. V roce 2007 vyšla dosud nejobsáhlejší monografie *Krkonoše, příroda, historie, život*, na níž se podíleli současní i bývalí muzejníci. Jejimi spoluredaktory byli bývalý vedoucí muzea Jan Štursa a archeoložka Olga Hartmanová. Mezi dalšími autory pak najdeme tehdejší i bývalé muzejníky Milošlava Bartoše, Milenu Kociánovou, Jiřího Loudu, Jana Maternu, Vlastimila Pilouse a Janu Sojkovou.

Většina sbírek byla od dokončení rekonstrukce budovy muzea na konci 70. let relativně dobře uložena v podkrovních depozitářích. Přesto však část sbírek, zejména rozměrnějších, převážně z fondu etnografie, zůstávala v nevyhovujícím prostředí obyčejné stodoly u čp. 89 v Kunčicích, kterou bylo možné jen s nadsázkou označit za odloučený depozitář. Sbírkové byly proto převezeny do montovaného domku v klášterní zahradě, kde pod kurátorským dohledem Jany Sojkové prošly roku 2001 důkladnou revizí a nutnou konzervací. Avšak ani toto uložení nemělo perspektivu dlouhodobého řešení a potřeba nového depozitáře byla zjevná. V té době se začaly objevovat příležitosti evropských fondů. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí tak navázalo oboustranně výhodnou spoluprací s Muzeem keramiky v polském Bolešlavci. Společně pak realizovala řadu projektů, největší pod názvem *Via fabrilis – cesta řemeslných tradic*. Zásadní byla úprava historických domků a přístavba volné repliky na místě zbořeného domu čp. 221 v letech 2009 a 2010. Dle scénáře Jany Sojkové byly přestavovány zejména etnografické expozice v čp. 224, které zaujaly celé podkroví, včetně nově vybudované půdy.

Ekologickou expozici Kámen a život doplnila roku 1995 v ambitu kláštera historická část nazvaná Člověk a hory

Roubená světlnička, tradiční exponát Krkonošského muzea již z meziválečných let, získala své důstojné místo v expozici Člověk a hory, otevřené roku 1995

Až roku 2000 byla provedena obnova fasád klášterního kostela a celý areál získal scelující barevnou úpravu dle návrhu architekta Libora Sommera

Plodnou éru evropských projektů, které umožnily financování řady záměrů, zahájila roku 2009 spolupráce s polským Muzeem Ceramiki v Boleslavci. Na levé straně snímku ředitelka polského muzea Anna Bober-Tubaj a její zástupce Tadeusz Orawiec, napravo pak tehdejší ředitelka Krkonošského muzea Jana Sojková a náměstek ředitele Správy KRNP Petr Štěpánek

Trojice dam, které postupně vedly Krkonošské muzeum: zleva Jana Sojková, Olga Hájková, Blanka Zázvorková

Nová instalace s názvem Z tvorby krkonošského lidu kombinovala tradiční prezentaci sbírkových předmětů s interaktivními prvky, určenými zejména dětským návštěvníkům

Historie města Vrchlabí získala svou stálou expozici v domě čp. 224 roku 2006

Výroba figurek Krkonošů spojuje rozvoj turismu i lidové řemeslo. Jako takovou ji připomínala i expozice Z tvorby krkonošského lidu otevřená v roce 2010

Prosklený zadní štít čp. 224 byl sice architektonicky zajímavý, ale mnoho denního světla poškozovalo vystavované předměty. Úpravou v historizujícím stylu a vložení patra tak muzeum získalo zajímavé expoziční prostory

Expozice nazvaná *Z tvorby krkonošského lidu* se rozšířila též do předních místností nového objektu čp. 222a, kde si návštěvníci mohou prohlédnout sbírky textilní výroby a lidového nábytku formou otevřeného depozitáře. Nově se upravily výstavní prostory v čp. 222, vybavené variabilním mobiliářem. Proměnou prošla i zahrada za historickými domky tak, aby mohla sloužit pravidelným muzejním kulturním akcím, kdy k Muzejní noci a Řemeslnickému létu ještě přibýly Velikonoce, Svatojánská noc, Dožínky a Vánoce.

V době slavnostního otevření nově upraveného komplexu na náměstí u kostela muzeum čerstvě vedla Olga Hájková, jejíž slibně se rozvíjející archeologické pracoviště byl zrušeno v rámci vládních úsporných opatření a reorganizace podniku. Nebyl to jediný zásah do personálního obsazení muzea, již roku 2009 ředitel národního parku Jan Hřebečka pod tlakem striktních vládních úsporných opatření přistoupil k dalšímu oslabení přírodovědné části muzea. Příslušní pracovníci Milana Kociánová a Jan Materna byli převedeni do oddělení ochrany přírody, řešícího stále rostoucí správní agendu. Do svého skutečného přesídlení na novou budovu v omezené míře dále spravovali své někdejší fondy. Následně byl správou všech tří rozsáhlých přírodovědných podsbírek – geologické, zoologické a botanické – pověřen na konci roku 2009 dosavadní strážce parku, ornitolog Jakub Šimurda. Jana Sojková po odchodu do penze v tomtéž roce ještě pokračovala na projektu *Via fabrilis* a spolupracovala na úpravách expozic Památníku zapadlých vlastenců v Pasekách nad Jizerou. Na pozici etnografa Krkonošského muzea ve Vrchlabí ji roku 2009 vystřídal Libor Dušek. Ke střídání došlo též v knihovně muzea. Helena Johnová odešla do penze, do knihovny v roce 2008 přišla bývalá šéfredaktorka časopisu Krkonoše – Jizerské hory Zdeňka Flousková. Přínosné bylo zřízení pozice muzejního pedagoga. Součástí výstav se tak staly doprovodné programy pro veřejnost, zejména pro dětské návštěvníky.

Konec prvního desetiletí nového tisíciletí nebyl jen ve znamení rozsáhlé personální obměny kolektivu muzea. V této době také dozrála potřeba pracovat na náhradě vlajkové lodi muzea, tedy expozici *Kámen a život*. Ta i přes své průběžné modernizace nezapřela, že má za sebou úspěšné čtvrtstoletí. Její nesporná vysoká úroveň kladla značné nároky na to, čím bude nahrazena. Správa KRMAP se rozhodla dál držet krok s vývojem špičkového výstavnictví: expozici nemodernizovat, ale nahradit něčím zcela novým, propojujícím přírodu i historii Krkonoš. Výběrové řízení na libreto

vyhrál tým filmového režiséra Pavla Štingla, který pak řídil přípravné práce nové expozice po následujících několik let. Během nich se střídala období hektické práce a vyčkávání, kdy nebylo jisté, jak či zda vůbec se bude pokračovat. Jednalo se o projekt, který narostl do olbřímích rozměrů.

Krkonošské muzeum ve Vrchlabí mezitím dále pokračovalo v bohaté výstavní aktivitě započaté v předchozím období, zároveň se začaly zdárně rozvíjet odborné aktivity, včetně výzkumných. Zatímco přírodovědný výzkum na půdě muzea v důsledku personálního minimalizmu téměř ustal, až na účast Jakuba Šimurdy na monitoringu ptáků a šelem, společenskovední pracovníci se ve stále větší míře zapojovali do spolupráce s dalšími odbornými pracovišti, jako jsou okresní muzea a archivy, a posléze i do grantových projektů Akademie věd ČR. Zejména přeshraniční projekty pak generovaly množství popularizačních publikací. Pozornosti veřejnosti se těšila témata lidové architektury, zvyků a tradic i výtvarného umění. Personální obměny pokračovaly s odchodem dalších pracovníků do penze. Dlouholetou konzervátorku Janu Aubrechtovou nahradila v roce 2009 Radka Řezníčková, která přešla do muzea z laboratoře Správy KRMAP, a v roce 2014 vystřídala Hanu Švecovou ve správě podsbírk výtvarného umění Jana Antošová. Lenka Vejnarová roku 2016 převzala muzejní knihovnu od Zdeňky Flouskové. Ve stejném roce pak po Radce Řezníčkové nastoupil do konzervátorské dílny František Nič.

Vybudování čtvrtého domku na náměstí u kostela roku 2010 sice přineslo rozšíření expozičních prostor, ale problém s uložením sbírek nevyřešilo. Ačkoli byl v podkroví dočasně deponován textil a cín z historických a etnografických sbírek, přizemní prostory, zamýšlené jako místo příjmu a prvotního ošetření sbírkových předmětů, se záhy začaly využívat k aktivitám muzejních pedagogů a k přednáškám oblíbeného cyklu Večery pod kočkou. Název jim dal řetězový zdvihák určený k transportu sbírkových předmětů do podkrovního depozitáře, houpající se nad hlavami přítomných. Schopní pracovníci projektového oddělení Správy KRMAP a vhodné vypsání dotační tituly vytvořili jedinečnou příležitost, jak systémově řešit problém uložení sbírkových předmětů. Připravit a realizovat výstavbu nového moderního depozitáře a konzervátorského pracoviště byl úkol Blanky Zázvorkové, která od roku 2013 vedla muzeum poté, co Olga Hájková odešla na mateřskou dovolenou. Tehdy také do muzea nastupuje Olga Metelková jako organizační pracovnice

Roku 2010 byly tři historické domky doplněny o čtvrtý, který je volnou replikou zaniklého domu s hrázděným štítem, v místě málo obvyklým

Dlouholetá konzervátorka muzea Jana Aubrechtová vrátila řadě exponátů pomyslný lesk, některým doslova zachránila existenci

a odborný správce depozitářů. Snad proto, že se muzeum nacházelo v době latentních příprav nové expozice, obešla se výstavba nového depozitárního areálu v Hořejším Vrchlabí bez velké publicity jak u veřejnosti, tak v rámci Správy KRNP. Ve skutečnosti jde o zcela zásadní a dlouhodobý přínos pro základní muzejní práci nejen Krkonošského muzea ve Vrchlabí. Nové depozitární prostory totiž využívá také sbírka paseckého Památníku zapadlých vlastenců a konzervátorské dílny poskytují služby Krkonošskému muzeu v Jilemnici. Práce započaly v roce 2019, hotovo bylo v roce 2021, přičemž náklady činily 113 milionů korun. Převezeny sem byly nejen sbírky nešťastně putující z kunčické stodoly přes starší montovaný objekt v klášterní zahradě, sklad za bývalou továrnou Škoda v čp. 572, bývalou Miletu, čp. 606, a areál bývalé Tesly v Hořejším Vrchlabí, ale také sbírky uložené dříve v půdních depozitářích klášterní budovy. Plně klimatizovaný depozitář pojmul více než 40 tisíc sbírkových předmětů a má ještě prostorové rezervy do dalších let. Také pracovní a technické podmínky konzervátorů Jany Skálové a Františka Niče jsou v nových prostorách nesrovnatelně lepší, než byly jak v budově kláštera, tak v provizorních prostorách bývalé hasičské zbrojnice v Husově ulici čp. 218, kde našli od počátku roku 2018 přechodný azyl nejen odborní pracovníci muzea, ale i podstatná část sbírek zejména národopisu, botaniky a knihovny.

Konečně totiž započaly stavební práce spojené s úpravou objektu kláštera pro potřeby nové expozice. Celý projekt byl rozdělen do dvou samostatných velkých zakázek – stavební a expoziční, přičemž stále nebylo jisté jejich financování. Autorství celého projektu převzal po rezignaci Pavla Štingla architekt Roman Koucký. Stavební část realizovala firma Metrostav a následnou expoziční Capacity Expo. Zatímco projekční a přípravné práce se protáhly na deset let, samotná instalace náročné expozice proběhla kvůli napjatým dotačním termínům a náročnému předávání stavby v hektickém tempu během dvou let. Nová expozice pod názvem *Návštěvnícké centrum KRNP – Muzeum Krkonoš* byla slavnostně otevřena 18. října 2023. Celkové náklady činily 320 mil. Kč, spoluúčast Správy KRNP tvořila 23 %, externí státní, evropské a další zdroje 77 %. V poslední fázi realizace již v čele Krkonošského muzea Vrchlabí stál nový vedoucí Jakub Šimurda. Blanka Zázvorková zůstala nadále vedoucí oddělení péče o návštěvníky, zastřešujícího všechna Krkonošská muzea a informační střediska Správy KRNP. Vnitřní struktura vrchlabského Krkonošského muzea se otevřením nové expozice proměnila zejména v části týkající se samotného provozu, tedy obsluhy recepce, průvodců, pedagogů a techniků; struktura odborných kurátorů sbírek a konzervátorů zůstala bez podstatných změn. Z profilových zaměstnanců muzea je třeba zmínit odchod etnologa Libora Duška na Univerzitu Pardubice v roce 2019,

Mnohé sbírkové předměty se dočkaly plnohodnotného konzervátorského ošetření až desítky let poté, co se dostaly do muzea. Konzervátorská práce však nemá konce a patří k náležitě průběžné péči o sbírky muzea

Konzervátorka Radka Řezníčková čistí jednu z mnoha malovaných truhel ze sbírek muzea. Snímek dokládá, že volné prostory v muzeu mají silnou tendenci měnit se v depozitář. To byl na počátku tisíciletí i případ chodby v patře budovy konventu

příčemž na pozici správce etnografické sbírky se v poměrně rychlém tempu vystřídalo několik zaměstnanců, v současnosti je jím Pavel Kocián. Olga Hájková se po návratu z mateřské dovolené ujala správy muzejní knihovny.

Poměrně hektické období v muzeu nekončí. Zatímco se nová expozice zabíhá a řeší „novorozenecké problémy“, muzeum již chystá generální obnovu expozic ve čtyřech domcích na náměstí u kostela podle libreta Jiřího Loudy a Blanky Zázvorkové. Architektonické, výtvarné a technické řešení bude svěřeno osvědčené firmě M PLUS, se kterou již Krkonošské muzeum úspěšně realizovalo novou expozici v Památníku zapadlých vlastenců, za niž získalo bronzovou cenu v soutěži Gloria musealis v roce 2018. Zároveň se pracuje na přípravě nových expozic v harrachovské Šindelce a v informačním středisku v Peci

pod Sněžkou. Při všech těchto velkých projektech nekončí tak zvaná muzejní rutina, tedy péče o sbírkové fondy, zahrnující nejen jejich odbornou správu, ale také jejich promyšlené rozšiřování, přípravu časových výstav, přednášek, výukových programů, zodpovídání badatelských dotazů, a když zbyde čas, též vlastní publikační popularizační i odborná badatelská činnost, nejlépe ve spolupráci s dalšími odbornými pracovišti, včetně univerzitních.

Krkonošské muzeum ve Vrchlabí může stavět na dlouhé a veskrze slavné minulosti nejstarší paměťové instituce Krkonoš. Má výrazný podíl na pestré paletě činností Správy KRNAP, v níž hraje podstatnou pozitivní roli jednoho z nástrojů komunikace s veřejností, kdy přispívá k poznávání našich nejvyšších hor a povědomí o jejich jedinečných hodnotách.

V obnoveném čtvrtém domku bylo množství muzejních sbírek zpřístupněno veřejnosti formou otevřeného depozitáře

Slavnostnímu ukončení první etapy přeshraničního muzejního projektu Via fabrilis v roce 2010 přihlížejí ředitelky muzeí Olga Hájková a Anna Bober-Tubaj, radní města Bolesławiec Jan Leon Stasiak, starosta města Vrchlabí Jan Sobotka a ředitel Správy KRNAP Jan Hřebačka

Po roce 2010 prošla úpravou i zahrada za historickými domky tak, aby lépe vyhovovala pravidelným akcím pořádaným muzeem v rámci ročního cyklu lidových svátků a zvyků

Večery pod kožou

ODKRYTÁ TAJEMSTVÍ KOSTELNÍHO NÁMĚSTÍ

Krkonošské muzeum Správy KRNAP ve Vrchlabí,
historický dům č. p. 222 na náměstí Miru
Termín: úterý 24. března 2020 od 17 hodin
Vstupné: plné 30 Kč, snížené 20 Kč, rodinné 50 Kč

Výsledky archeologického výzkumu prováděného při rekonstrukci náměstí Miru ve Vrchlabí představí archeologové Ladislav Rytíř a Ondřej Tůma, antropoložka Marcela Horáková a konzervátorka nálezů Eva Schimerová. Historický kontext doplní Jiří Louda.

KRNAP – Krkonošské Národní parky. Zaregistrujte se na <http://rakus.krnapp.cz>
a získáte informace o akcích Správy KRNAP, jak chcete a kdy chcete.

www.krnapp.cz

Akce pro veřejnost

ŘEMESLNICKÉ LÉTO

Krkonošské muzeum Správy KRNAP ve Vrchlabí,
Čtyři historické domky na náměstí Miru
Termín: 2. července – 25. srpna 2019 (vždy úterý–neděle, 9–16.30)

Celé léto budete mít možnost v podloubí historických domků nakouknout pod ruce zručným řemeslníkům. Uvidíte pletení, vyšívání, pačkování, výrobu šustek, keramiky, šperků a nejrůznějších dekorací, malování na textil, ale i sklo, drátování, broušení kamenů a mnoho dalších řemeslných činností. Těšit se můžete také na připravované řemeslné kurzy.

Bližší informace:
Mgr. Jana Antošová, jantosova@krnapp.cz, tel. 499 456 705
Hlavní informační centrum Správy KRNAP, tel. 499 456 761

KRNAP – Krkonošské Národní parky. Zaregistrujte se na <http://rakus.krnapp.cz>
a získáte informace o akcích Správy KRNAP, jak chcete a kdy chcete.

www.krnapp.cz

Historické domky jsou po úpravách kolem roku 2010 dějištěm řady akcí pro veřejnost

Mezi oblíbené pravidelné akce pro veřejnost se díky projektu Via Fabrilis zařadil i obnovený masopust

K nejméně populárním pracím muzejníka patří stěhování. Před poslední přestavbou kláštera pro potřeby nové expozice bylo třeba celou budovu vyprázdnit. K časům epidemie covid-19 neodmyslitelně patřily povinné roušky a respirátory

Dlouhodobé prostorové problémy s uložením bohatého sbírkového fondu muzea vyřešila až stavba nového moderního depozitáře v Hořejším Vrchlabí, zprovozněného roku 2021

Slavnostního otevření nového depozitáře a konzervátorských dílen se v květnu roku 2021 zúčastnili zleva: za firmu STAS Evžen Sacher, ředitel Správy KRNAP Robin Böhnisch, ministr životního prostředí Richard Brabec, senátor a starosta Vrchlabí Jan Sobotka a ředitelka muzea Blanka Zázvorková

NÁVŠTĚVNICKÉ CENTRUM KRNAP – MUZEUM KRKONOŠ

RADEK DRAHNÝ A KOL.

Jak šel čas, vyhlášené expozice Kámen a život a Člověk a hory zastarávaly a přestávaly fungovat. Původní myšlenka náhrady tehdy již dožívajících expozic se snižující se návštěvností pochází z roku 2008. Muzeum uzavřelo své brány na podzim roku 2017 a od té doby probíhala rekonstrukce. Na stavební část realizace měla vliv neuspokojivá situace ve stavebnictví, kdy nedostatek pracovních kapacit a růst cen stavebních prací ovlivnily již začátek celé akce. Stavební a expoziční rekonstrukce kláštera nabrala zpoždění vlivem vysoké hladiny spodní vody, ale i opatřeními v souvislosti s epidemií viru covid-19, kdy se stavba na čas zastavila. Přes všechny tyto nepříznivé okolnosti bylo v listopadu 2023 otevřeno nové Návštěvnické centrum Krkonošského národního parku – Muzeum Krkonoš. Muzeum, které návštěvníkům představuje příběh Krkonoš, a to s ohledem na jedinečnou přírodu i ve vztahu k soužití přírody a člověka.

Nový vstup do muzea ve tvaru skály symbolizuje neživé bohatství Krkonoš

Čas ostatně sehraje také roli ve vnímání nových dispozic budovy, zejména nového vstupu od parkoviště v ulici Dobrovského. Železobetonová skořepina ukrývající výtah a přednáškový sál má připomínat stylizovaný kus skály a v kontrastu ke skleněnému kubusu informačního centra a pokladny poukazovat na abstraktnost přírody tváří v tvář konkrétním lidským záměrům. Každý novodobý projekt určený veřejnosti musí splňovat celou řadu parametrů, aby se vůbec dalo uvažovat o jeho vzniku. Nikdo se nepozastavuje například nad protipožárními kritérii ani nad nutností bezbariérového vstupu. U památkově chráněné budovy bylo částečně zastavění Rajského dvora či bourání klenby pro výtah nemyslitelné. „Je to především vstupní hala, prostor, který je pro obdobnou instituci nezbytný. S tím souvisí i servis pro návštěvníky, především muzejní obchod, ale také obyčejné šatny a záchody,“ charakterizoval účel sklobetonového novotvaru architekt prof. Roman Koucký. Moderní muzeum nepostrádá účelové prostory, které rozšiřují možnosti interpretace a bádání. V sousedství recepce je k dispozici badatelská a v nižším podlaží skály víceúčelový přednáškový sál s moderní audiovizuální technikou. V severní části budovy – navázány na někdejší hlavní vstup z Husovy ulice – se nabízejí reprezentativní prostory pro dočasné výstavy a odpočinková zóna. Nového vzezření se dočkala také Rajská zahrada, nyní prostorově otevřenější kulturním akcím.

Do velkorysého vstupního prostoru s infocentrem a pokladnou ze dvou stran proudí denní světlo, ředěné básní Miloše Šejna rozbíjející jednotlité skleněné plochy. Kromě vstupního tu koupíte taky upomínkové předměty nejen s logem muzea a objednávkou z e-shopu Správy KRNP k osobnímu vyzvednutí na vás počká právě zde. Ze čtyř historických domků na kostelním náměstí se sem přesunulo hlavní informační centrum Krkonošského národního parku, které tak získalo důstojný a velmi jednoznačný prostor k fungování. Jako předzvěst tajů vztahu člověka a hor se do vstupního prostoru ozývá křik sýce rousného, občas tu zavyje vlk a zabručí medvěd. Z útrob budovy za turniketem se linou zvuky přírodní symfonie. V předpokojí úvodní prostory se za plentou nabízí první myšlenkový rámec – Varhany času zpívají o hodinách i dnech, které byly na Zemi vyměřeny různými fenomény. Lidé mají ambice proměňovat své životní prostředí k obrazu svému, v měřítku geologických věků je ale existence lidstva pouhým mžikem. Jsme malí a v prach se obrátíme, přesto v onom mžiku můžeme napáchat nevratné škody. Vzápětí narážíme na postavu Krakonoše – odvěkého strážce přírodních pořádků, vytyčujícího hranice, je muž předkové přičítali vše, co si nedokázali vysvětlit. Přes duchovno obyvatel Krkonoš se pomalu blížíme jádru pudla, tedy myšlenky ochrany krkonošské přírody

V průběhu stavby nového vstupu

a k jejím strůjcům, největším osobnostem i význačným fenoménům z ranku zoologie, fyto-logie i geologie. Dvoranu ochrany přírody doplňují příběhy lidské rozpínavosti, již se podaří lodíky úsilí ochránářů zastavit. Působivým novotvarem je točité schodiště ve tvaru šroubovice DNA, jímž s nepevnou půdou pod nohama vystoupáte nikam a pak se vrátíte, odkud jste přišli – to vše v doprovodu kakofonie zvuků rypadel a troubení aut, umocňujících dojem z vyobrazení důsledků překotné a neregulované lidské činnosti. To houpání pod nohama jako by mluvilo o nepevné půdě, na níž stojíme, pokud si budeme počínat bezohledně ke svému životnímu prostředí. Člověk coby samozvaný pán tvorstva se vůči přírodě rád vymezuje, ale ať chce, nebo ne, je její součástí a zatím se z tohoto schématu nedovedl vymanit. „Opustíš-li mne, nezahynu. Opustíš/zpustošíš-li mne, zahyneš.“ Jako fantastická oáza a tajná komnata s protikladem právě prožitého působí prostor znázorňující meandr Labe a osobitou krásu krkonošských vodních toků s jejich živými obyvateli. Zurčení vody tepe v trávě a kamení jako živé srdce celé expozice, stejně jako tomu bylo v *Kameni a životu*. Tečku za spodním traktem tvoří

posezení před obrazovkami, kde se odehrává příběh míjení člověka a přírody.

A pak vystoupáme za příběhem hor a jejich obyvatel od zrození geologického podkladu až do dnešní podoby. Stojíme u zrodu Prákrkonoš. Za pomoci známých krkonošských fenoménů představuje horotvorné procesy, ale ani z této části z expozice nevystupuje vliv člověka a jeho odraz. V reliéfu jeskynního prostoru leží zablácený speleolog, do dolu ve stěně vjíždí na kolejnicích důlní vozík. Prostor ambitu sjednocují velkoformátové fotografie, zakrývající výhled okny do Rajského dvora. Každé z oken osvětluje, i přes plátno s fotografií, nový tematický celek. Příroda vlevo u okna si podává ruku s člověkem vpravo u zdi. Příběh krkonošských lavin se prolíná s osudy lidí, jak dokládá krátký dokument o Valeriánu Spustovi. Zde tematicky navazuje reliéf s pomníky neštěstí hor a siluetou pěchotní pevnůstky. Tundrové fenomény, rozvinuté v dalším rameni ambitu, sledujeme z povalového chodníku, zatímco procházíme interiérem rašeliniště a setkáváme se s obyvateli arкто-alpínské tundry.

Moderní přístavba je dílem architekta Romana Kouckého →

Původní les je přirozenou tváří živé a neživé přírody. V celém Muzeu Krkonoš stromy symbolizují abstraktní bílé sloupy

Muzeum Krkonoš slavnostně otevřeli ministr životního prostředí Petr Hladík, ředitel Správy KRNP Robin Böhnisch a ředitel Návštěvnického centra KRNP Jakub Šimurda 19. října 2023

Součástí expozice je schodiště symbolizující DNA, nositelku informací o dávném vývoji přírody i o podstatných rysech života budoucího

Unikátní rašeliniště jsou svědectvím dávného setkávání vzdálených světů. Dubový poval, tak jako i v terénu, přenesse návštěvníky expozice přes toto křehké místo

Les se stává odosobněnou masou určenou ke smýcení. Přípomínka odumírajících doupných stromů v krkonošských hvozdech přiznává výjimečnou sdělovací sílu starých sbírek – starý kmen „ožívá“ dermoplastickými preparáty lesního ptactva, na které dohlíží poslední medvěd ulovený v Krkonoších. Podzemní část expozice imituje vstup do ražené štoly, kde se sází ohněm a ozývá zvuk dobývání. Zde se děti a rozvernější návštěvníci mohou za pomoci rekvizit proměnit v horníky a možná i permoníky. Jak do Krkonoš proniká dřevařství, kloní se stojící tubusy kmenů k horizontále v alegorii mýcení. Lidská historie v horách se naplno rozbíhá, přichází sklářství a budní hospodaření, následované prvními kroky turistů. Z monologu člověka se znovu stává dialog – příroda opět hraje roli, byť jako kulisa romantického turismu. Z rohaček coby transportního prostředku lesníků se stává prostředek povyražení návštěvníka hor. V podhůří vyrůstají továrny a rozvíjejí se města se spolkovým životem a tepem turistického ruchu.

Proměnu horských bud a společnosti formované tragédiemi obou světových válek následuje snad

nejsofistikovanější kapitola krkonošské historie – odsun německy hovořícího obyvatelstva, po staletí srostlého s krajinou, který se citelně otiskl do podoby i „genomu“ horské a podhorské krajiny. Období totality – spektrem současníka šedivé a béžové – vykresluje mozaika plakátů, masových závodů i odborářské rekreace. Revoluci ve smýšlení lidí i hospodaření ve svěřeném území připomínají postavy disentu, zařezávání imisních ploch a sčítání škod na vzezření krajiny. Dnešek vystihuje prozření a nacházení souvislostí a nových přístupů. Vytváří se nový lidský kmen Krkonoš, který se musí naučit nacházet společnou řeč, ačkoli má různé zájmy.

Za dřívějšího uspořádání muzea se do druhého patra chodilo do knihovny či po domluvě za jednotlivými kurátory. Nyní jsou prostory nad ambitem přístupné volně a představují zklidňující protiklad výstavním prostorům v podzemí. Vystoupáte sem po renovovaném dřevěném schodišti, na něž shlíží celý maloúpský rod, zvěčněný na zdech v tradičním „stromovém“ pojetí. Přímo naproti schodišti se

Model krkonošského podzemí je určen především dětem, které zde jistě najdou poučení i zábavu

Naši předkové uměli dobře využívat nespoutanou sílu vody. Dokládá to i řada modelů mlýnů, hamrů a pil

jako první nabízí Pohled ke Sněžným jámám, uvádějící celý prostor Galerie Krkonoš, jak zní pracovní název vzdušného a dobře osvětleného prostoru. Jana Antošová, která má na starosti umělecké sbírky, sem vybrala a shromáždila nejmalebnější pohledy na Krkonoše i z Krkonoš, představující průřez tvorbou malířů, jež naše hory oslovily a dost možná i uchvátily. Velký výstavní prostor zabírající celý příkostelní trakt bude k dispozici dlouhodobějším výstavám – díky značným možnostem, jež chodba, spojující někdejší ubikace augustiniánských mnichů, nabízí, se zde počítá s instalací rozměrnějších pláten či objektů, z čehož vyplývá

delší časový rámec výstav. Za delší návštěvu a detailní prohlídku rozhodně stojí „komnata starých tisků“, kde z přítmi svítí vitríny ukrývající dávné knižní poklady knihovny Muzea Krkonoš. Nejstarší vystavená kniha přetrvala čtyři staletí, a přestože je velmi choulostivá, umožňuje nově koncipovaný prostůrek za zavřenými, ale nezamčenými dveřmi nahlédnout nejenom dovnitř její vazby. Mnohé z nejstarších knih pojednávajících o Krkonoších můžete také digitálně prolistovat na dotykovém panelu. A až se zpátky do muzea vrátí inventář i osazenstvo muzejní knihovny, najdete je právě v patře s obrazy.

O rozvoj nejen podnikatelského prostředí, ale i kulturního se postarala tehdejší zdejší honorace

← Jedna z nejstarších krkonošských madon pochází z kostela ve Vysokém nad Jizerou

Jednou z nejoblíbenějších částí původní expozice Kámen a život byla akvária v suterénu. Obdobu najdeme i v novém muzeu

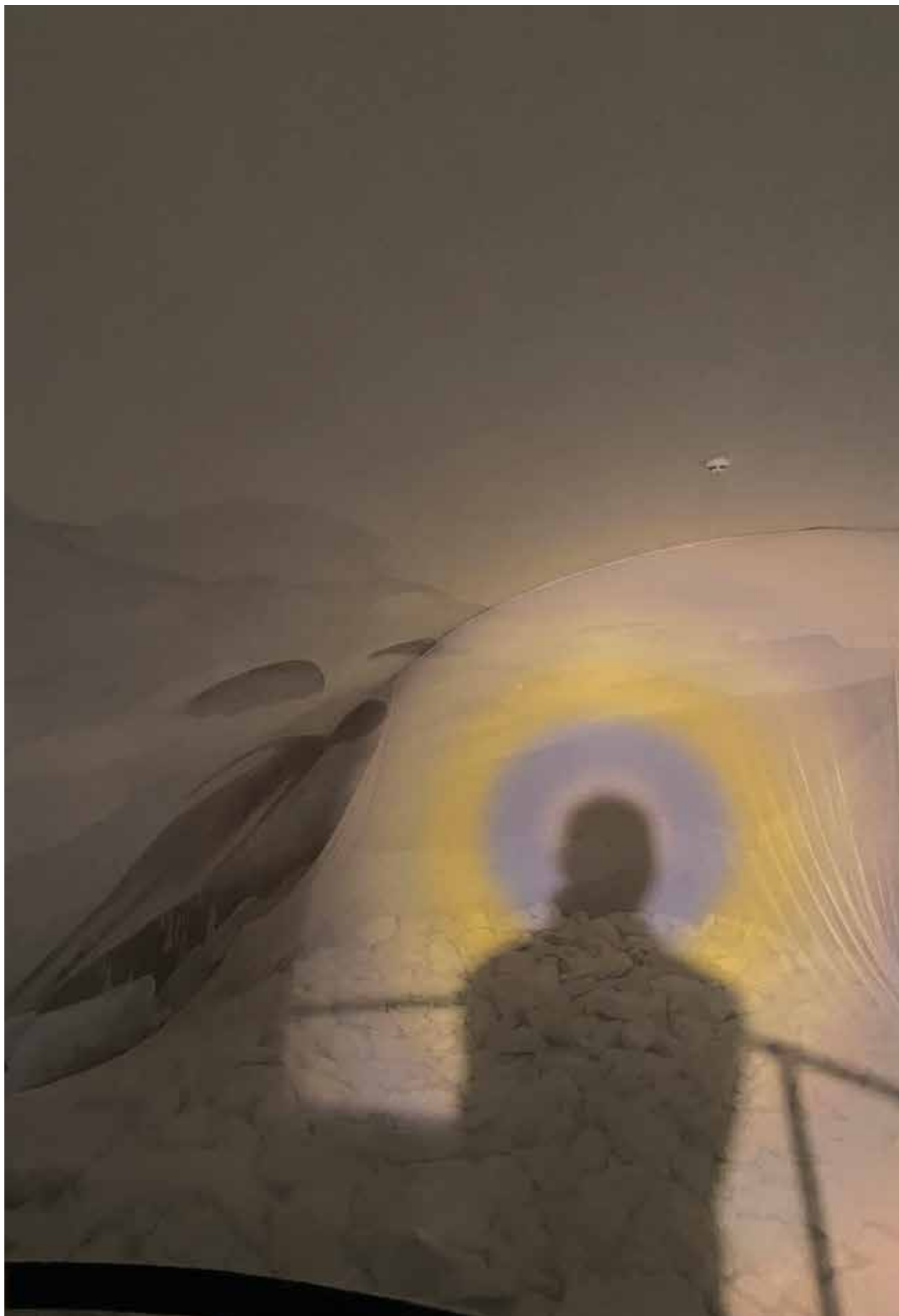

Masová těžba dřeva pro kutnohorské doly probíhala v době, kdy se ještě kácelo pouze sekyrami

V suterénu Muzea Krkonoš děti zabaví i pohyblivé dřevěné modely

Vidmo je vzácný přírodní úkaz, při němž vidíte svůj stín na oblacích pod sebou orámovaný duhou

Paměť míst představuje inspirativní příběhy ochrany hor

SBÍRKOVÝ FOND
KRKONOŠSKÉHO
MUZEA

ARCHEOLOGIE

Archeologická sbírka je nejmladším muzejním fondem. V muzeu byly sice uloženy archeologické nálezy pocházející buď ze sběrů původního německého muzea (většinou bez uvedených nálezových okolností), nebo z amatérských výzkumů pracovníků muzea prováděných v 70. letech (např. nálezy ze zaniklé boudy u pramene Labe), avšak k systematické tvorbě ucelené sbírky došlo až v roce 2002, kdy v muzeu začal působit archeolog. Muzeum v té době získalo povolení k provádění archeologických výzkumů a v následujících letech spočívalo těžiště práce archeologa v provádění záchranných výzkumů v souvislosti se stavební činností v regionu. Touto skutečností je dána různorodost sbírky jak tematická, tak časová.

Renesanční kamnový kachel nalezený při záchranném archeologickém výzkumu v Hradební ulici v Hostinném →

Archeologickou sbírku spravuje od jejího vzniku Olga Hájková

Sbírka čítá na sto evidenčních čísel, pod nimiž se skrývají stovky artefaktů (keramických, kovových, skleněných, dřevěných, kamenných aj.), které pocházejí z pravěku až novověku a z různorodého prostředí. V posledních letech sbírku obohacují zejména nálezy amatérských hledačů, s nimiž muzeum spolupracuje. Samo již záchranné archeologické výzkumy neprovádí. Ve spolupráci s Katedrou archeologie Univerzity Hradec Králové se soustředí na badatelské výzkumy horského prostředí, zejména na problematiku tzv. budního hospodářství.

Nejstaršími předměty sbírky jsou kamenné nástroje a jejich polotovary z mladší a pozdní doby kamenné. Bohužel se jedná o staré muzejní sběry bez uvedeného místa nálezů, pravděpodobně o darovanou školní kolekci. Výjimečná uvedením nálezových okolností je proto vrtná sekerka, objevená roku 1977 při hloubení sklepa v Husově ulici čp. 213 ve Vrchlabí.

Z dalších nálezů obsažených ve sbírce jmenujme ty nejzajímavější: fragmenty renesančních kamnových kachlů, nalezené před zámkem ve Vrchlabí,

a renesanční architektonické prvky, nalezené při odvodňování zámku, části dřevěné vodovodní pumpy z konce 19. století, vyzdvižené ze studny u čp. 2 v Jilemnici, či část dřevěného vodovodního potrubí z Rokytnice nad Jizerou (taktéž z 19. století), soubor předmětů získaných z požárové vrstvy (datované rokem 1610) v Hostinném, gotické ostění z předchůdce kostela sv. Václava z Dolní Kalné, nálezy ze zaniklé renesanční sklářské hutě ve Vítkovicích nebo ze zaniklé novověké vápenické pece v Bolkově, středověká sekerka z vrchu Bradlo u Hostinného, nálezy ze spáleniště Petrovy boudy, detektorový nález pražského groše z Kněžic nebo hraniční kameny z 18. století z Bolkova. Mezi nejnovější přírůstky patří projektily a kovové části výstroje a výbroje pruského vojáka z tzv. bramborové války z roku 1778, nalezené v Horním Lánově, nebo hornické vybavení z dědičné štol Prokop dolu Kovárna v Obřím dole.

Vedle archeologických nálezů je součástí sbírky evidence a dokumentace archeologických lokalit.

Olga Hájková

Torza keramických dýmek z 19. století nalezená ve Strážném

Soubor pravěkých nástrojů a jejich polotovarů bez známých nálezových okolností. Jedná se nejspíše o školní sbírku darovanou muzeu

Kosti medvěda z Medvědí jeskyně u Svobody nad Úpou, která je v současnosti nejbohatším paleontologickým nalezištěm v Krkonoších

*Kamnový kachel, datovaný do 18. století, pochází ze zaniklé boudy u pramene Labe.
Ta byla nalezena a prozkoumána pracovníky muzea v 70. letech 20. století*

Sklářská pánev a sklovina pocházející ze zaniklé renesanční hutě ve Vítkovicích

Němými svědky války o bavorské dědictví 1778–79 jsou nedávno v Horním Lánově nalezené součásti výstroje pruského vojáka

Náhodný nález středověké sekery z vrchu Bradlo u Hostinného

Část dřevěného vodovodního potrubí z 19. století byla nalezena při záchranném archeologickém výzkumu v Rokytnici nad Jizerou

Cihly a struska ze zaniklé šachtové vápenické pece v Rudníku-Bolkově (19./20. století)

Renesanční kachel je součástí souboru kamnářské keramiky nalezené před zámkem ve Vrchlabí

ARCHIV

Archiválie byly součástí sbírek obou předchůdců současného muzea, tedy muzea Krkonošského spolku i městského muzea. Od roku 1917 je pořádal dr. Karl Schneider, který také roku 1929 převzal městské archiválie. Archiv tehdy sestával ještě z velmi cenných fondů panství Vrchlabí a Hostinné, archiválií města a spolku. Po druhé světové válce se do muzejního archivu dostala neutříděná změť písemností po jednotlivcích i organizacích vysídleného německého obyvatelstva. Závažné změny nastaly v roce 1952, kdy se muzejní archiv měl přeměnit v okresní a začal přijímat další důležité fondy, například roku 1959 archiv města Hostinné. V té době archiv Krkonošského muzea ve Vrchlabí dosáhl svého největšího rozsahu, ačkoli formálně a posléze reálně z něho byly vyvedeny fondy velkostatků do vznikajících státních zemědělských archivů.

Mezi nejceněnější prameny patří početný soubor plánů vrchlabského zámku →

Historik Jiří Louda je také kurátorem muzejního archivu, který obsahuje soubor historických plánů

Roku 1960 okres Vrchlabí zanikl a nový okresní archiv již měl sídlo v Trutnově. Jeho pobočka ve Vrchlabí se od muzea definitivně organizačně i prostorově oddělila. Důležité fondy byly postupně delimitovány do Státního okresního archivu v Trutnově a do Státního oblastního archivu v Zámrsku. V muzejním archivu v podstatě zůstalo jen torzo obtížně zařaditelných neuspořádaných písemností.

V průběhu zpracovávání tohoto materiálu vykrystalizovalo několik samostatných fondů, které je možno pořádat dle současného provenienčního principu. Sem lze počítat především fond původního zřizovatele muzea Rakouského krkonošského spolku, několik drobných fondů (například: Partyzánská skupina Nikolaj, Tkalcovský spolek Svornost, Divadelní jednota Šír, horská služba) a nemnoho osobních pozůstalostí, např. významných podnikatelských rodin Schreiberů a Therů. Ovšem i tyto fondy trpí značnou neúplností. Větší část archiválií je řazena dle již zastaralého principu vztahového, který je však v tomto případě jediný možný. Do této kategorie patří archivní soubory textilní podnikání v Krkonoších, papírenský průmysl, lyžování či početný soubor archiválií k dějinám dělnického hnutí, který obsahuje mnoho zajímavého, ale čeká na nové smysluplné roztřídění. K pertinenčním archivním sbírkám je též nutné přičíst i písemnosti vázané k významným osobnostem, jakými byli například spisovatel

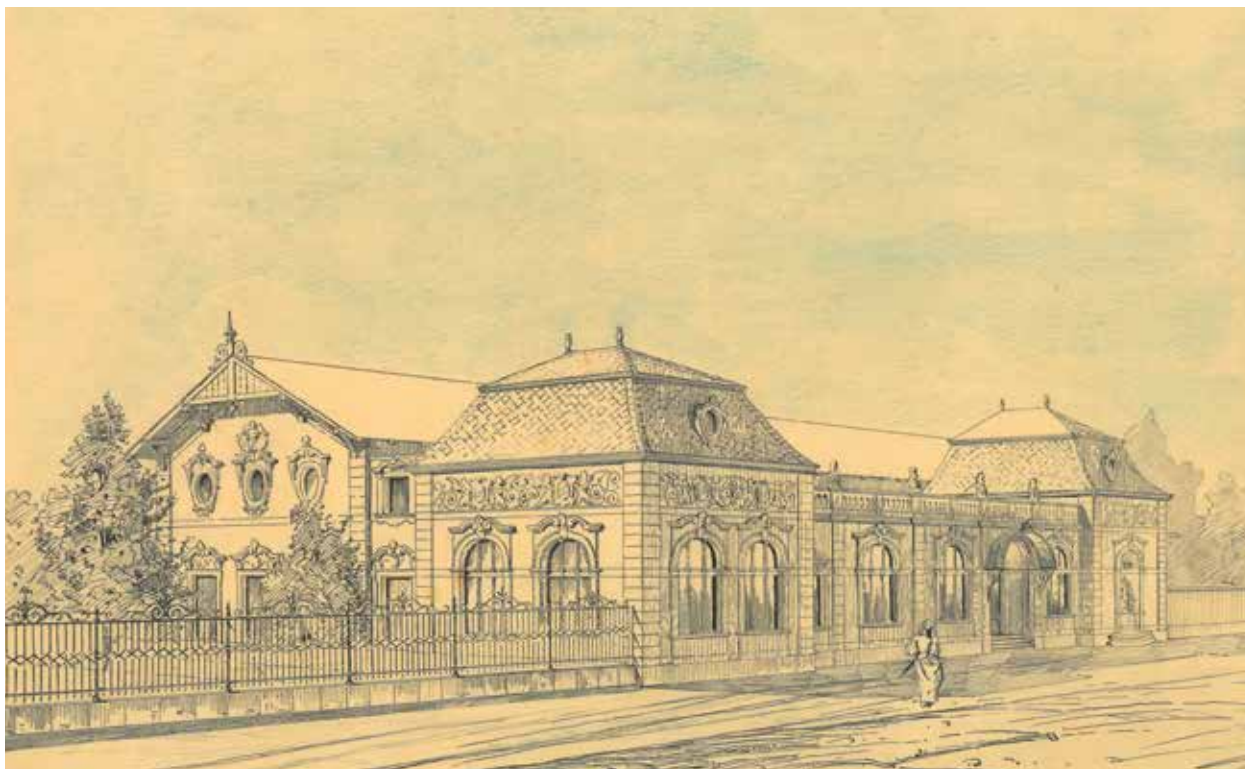
Josef Šír, malíř Jaroslav Skrbek či houslový virtuóz Karel Halíř; ty byly seskupeny až po jejich smrti a jsou často spíše o nich než jejich.

Zajímavá je jistě podsběrka plánů, která obsahuje velmi pozoruhodné skici a projekty realizovaných i ne-realizovaných staveb především z Vrchlabí, méně již z okolí. Mezi nejceněnější patří soubor plánů vrchlabského zámku, hájoven a dalších hospodářských staveb někdejšího velkostatku Vrchlabí, ale také stavební plány rozhledny na Žalém či děkanského kostela a škol ve Vrchlabí, včetně nerealizovaných variant.

Samostatný soubor rukopisů čítá více než sto položek a zahrnuje období od poloviny 17. do 19. století. Nejvíce jsou zastoupeny modlitební knihy, z nichž nejstarší je z roku 1636. Další početnou skupinu tvoří teologické spisy, méně pak je lékařských knih, deníků, opisů básní a vojenských řádů.

Archiv Krkonošského muzea ve Vrchlabí stále prochází pořádáním a není vyloučeno, že přinese ještě mnohá zajímavá překvapení. Velká očekávání lze vkládat do budoucí digitalizace, protože ta jediná umožní vyhledávání v jinak nepřehledném souboru jednotlivostí.

Jiří Louda

Návrh architekta Josefa Schulze na přestavbu hraběcího hotelu U Mouřenína ve Vrchlabí z roku 1896

Plán města Vrchlabí z první čtvrtiny 19. století

BOTANIKA

Botanická sbírka, založená v roce 1883, obsahuje přes 6 000 evidovaných položek nižších rostlin (3 095 mechorostů, 1 173 lišejníků a 1 972 hub) a na 2 000 položek cévnatých rostlin. Zvláště cenný je dokladový materiál nižších rostlin, který získal vlastními sběry či výměnou první kustod sbírek Viktor Cypers von Landrecy na přelomu 19. a 20. století. Dokumentují horskou květenu Rakousko-Uherska – tedy nejen Krkonoš, ale i Alp a jejich předhůří. Tento soubor představuje nenahraditelný zdroj informací o stavu druhové diverzity lišejníků v Krkonoších a krkonošském podhůří. Zásluhou Viktora Cyperse byly v Krkonoších zaznamenány v současné době vyhynulé nebo kriticky ohrožené druhy lišejníků. Velmi významná je také rozsáhlá sbírka Josefa Anderse, zahrnující převážně lokality z Českolipska.

Přestože se většina sběrů legendární botaničky Josefíny Kablíkové dnes nachází v Národním muzeu, část jejích sběrů spravuje i Krkonošské muzeum →

Práce v muzeu vyžaduje spoustu trpělivosti. Kurátor botanické sbírky Jakub Šimurda při obohacování muzejního herbáře

Sběry nejznámější krkonošské botaničky Josefíny Kablíkové (1787–1863), choti lékárníka z Vrchlabí, tvoří kupodivu jen nepatrnou část sbírky. Jedná se o pouhých 99 položek, navíc bohužel bez určení lokalit. Většinu svých krkonošských sběrů Josefína Kablíková totiž posílala výměnou dalším botanikům a v současnosti je lze nalézt v řadě evropských muzeí, u nás především ve sbírce Národního muzea v Praze. Její aktivní botanická činnost spolu s působením cechu tzv. laborantů z Karpacze na slezské straně hor měla na květenu Krkonoš i negativní vliv. Sběr léčivých rostlin znamenal v konečném důsledku snížení výskytu až téměř vymizení některých druhů, jako např. prhy arniky nebo rozchodnice růžové.

Z období kolem roku 1900 pochází herbář dr. Jakoba von Sternecka, K. k. Bezirks-Commissara v Trutnově. Představuje 79 položek s přesnou lokalizací (většinou z okolí Trutnova), obsahuje i druhy v současné době považované za ohrožené nebo chráněné. Významné jsou rovněž rozsáhlé sběry cévnatých rostlin již zmíněného Viktora Cyperse von Landrecy, které tvoří významný základ historických sběrů všech čeledí zastoupených ve sbírce. Z důvodu spíše historického než přírodovědného jsou v botanických sbírkách Krkonošského

muzea ponechány i staré výukové školní herbáře z konce 19. a počátku 20. století – herbář sběratele M. Finka z let 1887–1899 se 146 položkami bez určení místa sběru, herbář Marie Schnell se sto položkami rovněž bez lokalizace, šestidílný herbář profesora Josefa Mika z období kolem roku 1911, obsahující přes 680 nelokalizovaných položek, neurčeno je i 112 položek Futsigova herbáře z let 1932–1933.

Z období válečného a poválečného není ve sbírkách žádný dokladový materiál. Obnova a rozvoj fondu nastává až po převzetí muzea Správou KRNP v roce 1966. Kromě zaměstnanců muzea doplňují herbáře typickou krkonošskou květenou také další botanici Správy KRNP. Do fondu přibyl dokladový materiál tzv. synantropní vegetace, která se vlivem lidské činnosti šíří v okolí horských bud a podél cest až do nejvyšších částí Krkonoš, i jedinečná kolekce srovnávacího materiálu z tundrových oblastí Skandinávie, především Norska a Švédska. Herbář vrchlabského Muzea Krkonoš je veden v mezinárodním Index Herbariorum, který spravuje New York Botanical Garden, Bronx, New York.

Milena Kociánová – Jakub Šimurda

Hodnotný je herbář Jakoba von Sternecka, který působil jako trutnovský okresní hejtman, ale ve svém soukromém životě byl specialistou na botaniku a lepidopterologii, v níž i publikoval

Prstnatec bezový – jedna z položek herbáře Jakoba von Sternecka

Kaprad z původních sběrů Josefíny Kablíkové

FOTOGRAFIE, NEGATIVY A POHLEDNICE

Sbírka fotografií a negativů je druhým nejpočetnějším sbírkovým fondem Krkonošského muzea. Nejstarší snímky fondu pocházejí ze sbírek muzea Rakouského krkonošského spolku a měly přiblížit vrcholové části tehdy ještě málo přístupných Krkonoš. Krkonošský spolek je zakoupil od významných pražských fotografů J. Eckerta (fotografie a kabinetky z Krkonoš kolem roku 1884) a J. Langhanse. Ze stejného období jsou fotografie dvou autorů ze slezské strany Krkonoš – R. Halma (kabinetky a vizitky z let 1876–1884) a A. Rehnerta (album „Das Riesengebirge“ je datováno roky 1891–1892). Z dalších známých fotografů jsou ve fondu fotografie F. Pietschmanna, A. Lehmann a F. Krátkého.

Blanka Zázvorková spravuje bohatou podsbírku fotografií a kolekci historických pohlednic

Spojením Krkonošského muzea s městským muzeem ve Vrchlabí se fondy fotografií rozrostly o produkci místních fotoateliérů – A. Erbena, A. Seiferta, W. Pfohla, G. Kühnela, J. Müllera. Dochované snímky přibližují významné události a dění ve městě i spolkový život včetně počátků lyžování. Zajímavý je soubor, který sestavili členové čtenářského spolku „Deutsche Lesehalle“. Volné kartony s adjustovanými fotografiemi obsahují více než 400 ks pozitivů vrchlabských fotografů z let 1875–1897 a ukazují podobu Vrchlabí i důležité události města, např. svěcení kostela, požár kláštera, Průmyslovou výstavu v roce 1896. Významná jsou i alba průmyslových podniků konce 19. století z oblasti Krkonoš od fotografa A. C. Pitzeka z Trutnova a několik alb povodní z let 1882 a 1897, přibližující škody napáchané vodou po celých Krkonoších.

Z období mezi dvěma válkami pochází zajímavá sada více než 600 ks skleněných negativů z celých Krkonoš A. Schiffnera, který fotil, žil a vydával své pohlednice přímo ve Vrchlabí v letech 1938–45. V poválečném období přibýly hlavně fotografie s tematikou regionálního dělnického hnutí a válečných událostí.

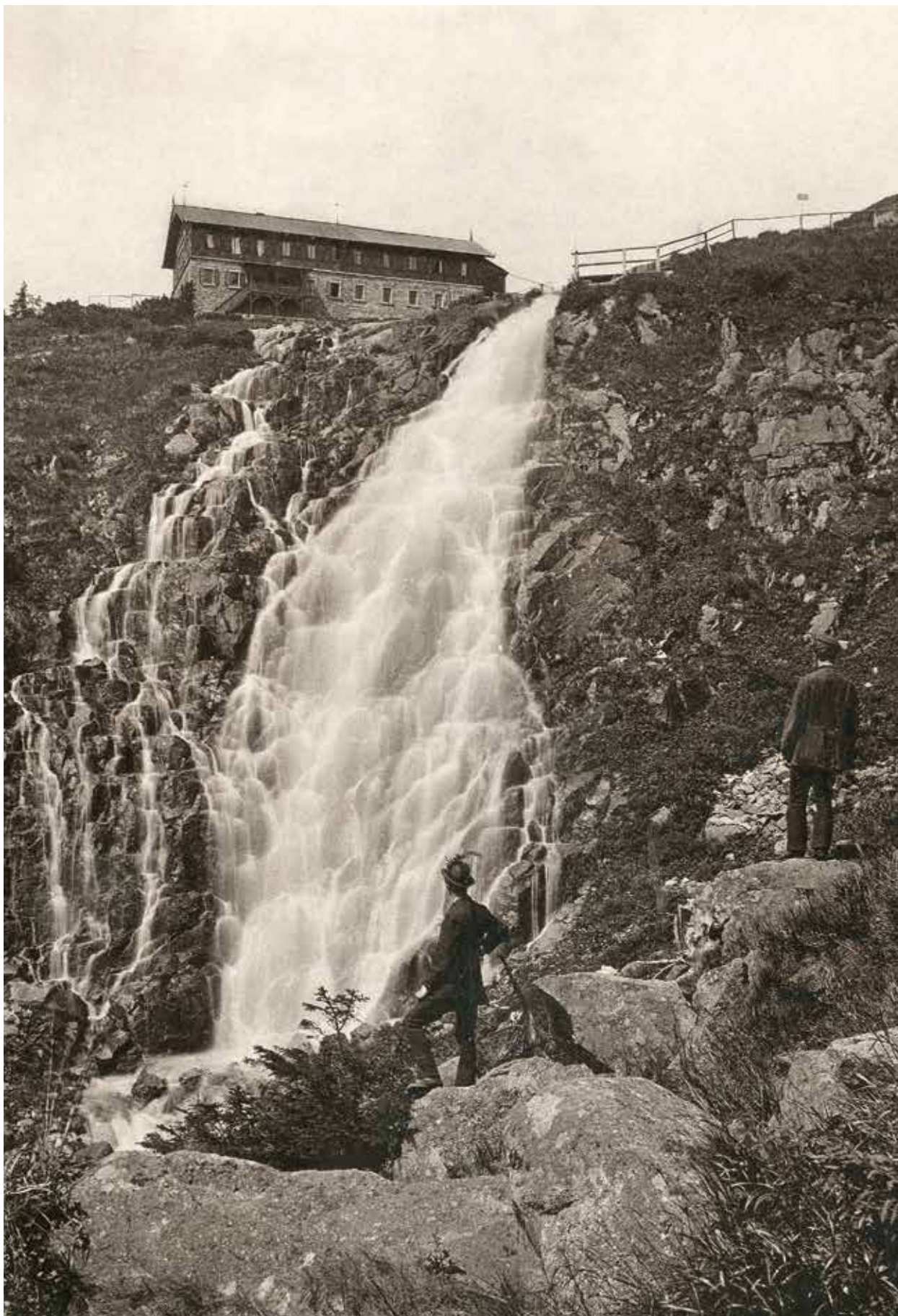
Po novém zaevidování v 70. letech 20. století začala být sbírka fotografií a negativů systematictěji budována. Mezi větší přírůstky té doby patří pozoruhodný soubor snímků amatérského fotografa z Erlebachovy boudy z počátku 20. století. Čítá přes 400 ks skleněných desek ze života na Erlebachově a Špindlerově boudě a jejich

okolí. Důležitou součástí sbírky je také soubor pozitivů a negativů krkonošského rodáka Zdenko Feyfara, který ještě není zcela zpracován a zhodnocen. Byly zakoupeny také pozůstalosti regionálních fotografů – R. Slavíka z Jablonce nad Jizerou (přes 600 ks skleněných desek zachycujících nejen známá místa, ale i malé, nevýznamné boudy, menší krkonošská střediska a vesnice) a fotografa Zdenka Menece, který prožil třetinu života ve Špindlerově Mlýně. Do sbírky přibýly také soubory krajinářských fotografií J. Havla, K. Hníka.

Poměrně velkou část fondu fotografií tvoří snímky lidové architektury, které nafotili profesionální fotografové pracující pro Správu KRNP, např. M. Hladík, J. Bruník, K. Hník, a jiní zaměstnanci Správy. Mnoho fotografií z regionu získalo muzeum z archivu časopisu Krkonoše – Jizerské hory, který Správa KRNP vydává.

Součástí fondu je i rozsáhlá sbírka pohlednic, zachycující celou oblast Krkonoš od Harrachova až po Žacléř včetně polské části hor. Největší množství pohlednic se vztahuje ke známým výletním místům Krkonoš, vrcholovým partiím a turistickým centrům. Početně jsou zastoupena i větší města regionu – Vrchlabí, Trutnov, Jilemnice. Sbírkou obsahuje přes 18 000 ks pohlednic od nejstarších litografických až po barevné ofsetové ze 70. let 20. století.

Blanka Zázvorková

Labský vodopád na fotografii Adolpha Rehnerta, významného slezského fotografa přelomu 19. a 20. století

Stereoskopický snímek Františka Krátkého zachycuje turistky na vrcholu Sněžky kolem r. 1890

Nejznámější pražský portrétní fotograf Jan Langhans nafotil v Krkonoších celé album fotografií, tady Pec pod Sněžkou

Snímek Labské boudy od jednoho ze zakladatelů krkonošské fotografie Roberta Halma, kolem roku 1880

Pohled ke Sněžce ze Zlatého návrší krkonošského fotografa Jiřího Havla

Snímky Jindřicha Eckerta z 80. let 19. století, interiér Pruské boudy na Sněžce a bouda Kovárna v Obřím dole

Snímky fotografa Správy KRNAP Jiřího Bruníka z přelomu 70. a 80. let 20. století

GEOLOGIE

Geologická sbírka je součástí Krkonošského muzea už od jeho založení, kdy ji tvořily zejména nerosty a horniny nasbírané prvním správcem muzea Viktorem Cypers von Landrecy. Největší nárůst sbírkových předmětů sbírka doznala zejména do roku 1954. Od té doby až do roku 1972 její vývoj stagnoval a nebyly zaznamenány žádné další přírůstky. Teprve od roku 1972 počet předmětů ve sbírce opět pomalu vzrůstá až na dnešních 2 220 položek. Při studiu lokalit uvedených v dokumentaci k jednotlivým exemplářům můžeme říci, že kromě Krkonoš pochází velké množství ukázek nerostů i z jejich okolí, zejména z Podkrkonoší, např. z Horek u Staré Paky, Želechovského údolí, Horní Kalné, Kozince u Jilemnice, Hřídelce, Kozákova, Levína, Nové Paky a z dalších míst.

Roztoky rud vytvořily na vápenci bohaté keříčkovité kresby, tzv. dendrity →

Také geologická podsběrka spadá nyní do péče vedoucího muzea Jakuba Šimurdy

Asi nejvýznamnějším novodobým přispěvatelem do sbírky byl Ing. J. Bradna, který ji obohacoval v letech 1977–1992. Významný nárůst exponátů je potom spojen s převzetím mineralogické sbírky Krkonošského muzea v Jilemnici.

Za nejhodnotnější součást sbírky dnes považujeme vzorky z rudních ložisek – nejbohatší kolekce pochází z Obřího dolu (Kovárna, štoly Helena, Scheelitka a Prokop) a obsahuje jak rudní mineralizaci mědi, zinku, arzenu, selenu, molybdenu a wolframu (arzenopyrit, chalkopyrit, pyrhotin, molybdenit, sfalerit, scheelit, kassiterit), tak ucelený soubor doprovodných hornin – skarnů, mramorů, amfibolitů a vápenatosilikátových hornin. Dále je zde hojně zastoupeno magnetitové zrudnění od Herlíkovic a další ložiska a výskyty vázané na skarny (Černý Důl, Horní Malá Úpa, Horní Rokytnice, Svatý Petr aj.), uranová mineralizace z Medvědína, Labské přehrady či Rýžoviště a velké množství materiálu z hydrotermálního ložiska olovených rud v Harrachově (galenit ve fluorit-barytových žilách). Ve sbírce jsou rovněž vzorky strusek a výtavků ze zpracování rud v různých oblastech Krkonoš.

Další velkou skupinou vzorků jsou surové či leštěné ukázky různých krystalických či amorfních forem křemene, převážně z podkrkonošských permských hornin (okolí Nové a Staré Paky, Studence, Kozákova), včetně unikátního hvězdového a bradavičnatého křemene (vrch Strážník u Peřimova na Jilemnicku), a podobně bohatá sbírka silicifikovaných částí dřevin. Součástí sbírek je také velké množství paleontologických vzorků, především z oboru paleobotaniky, ale obsahuje i řadu paleozoologických nálezů. Ve sbírce se nacházejí také některé unikátní exponáty, například vzorek meteoritického železa ze Žalého u Vrchlabí, který muzeu věnoval jeho nálezce dr. Karl Schneider z Vrchlabí (profesor vrchlabského gymnázia a od roku 1917 správce muzea Krkonošského spolku, dnes vrchlabského Muzea Krkonoš).

Význam sbírky spočívá především v jejím regionálním charakteru – obsahuje ucelený soubor hornin a minerálů vyskytujících se ve sběrné oblasti Muzea Krkonoš a slouží badatelům, ale i dalším zájemcům o hlubší poznání skrytých pokladů našich hor.

Luboš Harapát – Jakub Šimurda

Poměrně výrazně jsou v geologické sbírce zastoupeny také polodrahokamy

Sběrná oblast muzea historicky zasahuje mimo Krkonoš i do části Podkrkonoší, proto jsou ve sbírce zařazeny i nálezy polodrahokamů z podhůří

Vápenec s keřčkovitou kresbou vzniklou působením roztoků rud

Šedozelený vláknitý azbest nalezený ve Strážném v 50. letech 20. století

Hvězdový křemen z vrchu Strážník nad Peřimovem z pozůstalosti E. Machytky z Vrchlabí

Historickou i přírodovědeckou hodnotu má meteorit nalezený na vrchu Žalý doktorem Karlem Schneiderem

Sbírka různých forem hvězdového křemene ze Strážníku u Peřimova patří mezi velmi cenné části fondu

HISTORIE

Jedná se o velmi pestrý sbírkový fond, který obsahuje rozmanité soubory předmětů s hodnotou uměleckořemeslnou i čistě historicko-dokumentární. Jakožto samostatný fond se utváří po reinventarizaci starších sbírek od sklonku 60. let 20. století. Nejpozději od této doby se formují některé zásadní podskupiny. Především je to podsbírka skla, která vznikla jako soubor uměleckořemeslný. Převládá reprezentativní stolní zboží 19. století. Mezi ním vyniká souprava čirého řezaného a broušeného skla s monogramem J. E. (1815) z majetku významné vrchlabské botaničky Josefíny Kablíkové, rozené Ettelové. Dále je tu sklo rubínové, mléčné či napodobeniny renesančního lesního skla, zdobené emailem nebo zlacením a nepočetné ukázky skla vrstveného z přelomu 19. a 20. století.

Velmi rozmanitý sbírkový fond „Historie“ kurátorsky spravuje Jiří Louda

Zvláštní skupinu tvoří svícny, sošky, misky či nádoby na svícenou vodu ze skla amalgámového, napodobujícího stříbrné předměty bohatých měšťanských domácností. Součástí je však též sklo užitkové, např. pивní a limonádové láhve místních podniků. Podsbírka keramiky a porcelánu je co do počtu i kvality méně významná, cenné jsou renesanční majolikové kachle z vrchlabských zámeckých kamen či prvorepublikové čajové a kávové servisy. Do ranku uměleckých řemesel spadají též hodiny, některé signované místními hodináři 19. století – A. Ullrichem z Vrchlabí, F. J. Pochoppem z Jilemnice a F. Demuthem z Pilníkovy, dále soubor 61 cínových předmětů, který obsahuje též poháry a holby vrchlabských cechů z období od 17. do 19. století.

Tyto cínové předměty zároveň tvoří část další skupiny předmětů, které nám přibližují minulost města Vrchlabí s jeho cechy, řemesly a spolky. Pozoruhodné jsou cechovní a spolkové prapory i několik typářů. K počátkům moderní samosprávy se vážou předměty připomínající revoluční rok 1848, jako například ččka, šerpa, šavle a torzo praporu národní gardy. Spolky pak vedle praporů reprezentují též ostrožřelecké terčovnice či ceremoniální meče spolku Schlaraffie. Muškety s doutňakovými zámky ze 17. století jsou dokladem vrchlabského železářství a na něj navazujícího puškařství.

Soubor více než 1 200 odznaků obsahuje také dekorace místních spolků. Zvláště cenné jsou ty, které dokumentují počátky turistiky a zimních sportů v Krkonoších. Součástí souboru je však též přes 300 odznáček a dalších předmětů německé sbírky Winterhilfe z druhé světové války.

Počátky lyžování a jeho vývoj dokumentuje dále více než 150 kusů lyží, hůlek, vázání a lyžařských bot.

Letní turistiku zase zastupují hole s pamětními štítky, batohy a rozmanité upomínkové předměty. Pozornost budí také dnes již pozapomenutá nosítka pro pohodlné návštěvníky hor.

Rozvoj průmyslu od jeho počátků v polovině 19. století dokládá více než 360 vzorníků výrobků místních textílek a přes sto štočků k označování zboží. Ostatní odvětví zastupují pouze ojedinělé předměty připomínající potravinářskou výrobu (reklamní cedule, pивní a limonádové láhve) a produkci firmy Petera (kočárové svítilny a matice).

V podsbírce textilu jsou zastoupeny ukázky zejména dámské módy 2. poloviny 19. století a počátku 20. století, včetně spodního prádla a doplňků, příklady spolkových krojů a sportovního oblečení z počátku minulého století i oblečení všedního dne.

Velmi pestrá je početná skupina předmětů dokumentujících běžný osobní, společenský a politický život na konci 19. a ve 20. století. Zapomenout bychom neměli na podsbírku papírových platidel, která čítá více než 1 400 kusů. Vedle celkem běžných ukázek tuzemských a dalších evropských platidel obsahuje též zajímavé nouzové peněžní poukázky z let 1848–1849, některé přímo z našeho regionu, například z Hostinného, Svobody nad Úpou, Trutnova, Velké Úpy a Žacléře. Naopak ke starším dějinám města a regionu se vážou mince a medaile, z nichž ty nejcennější připomínají zásadní osobu krkonošského horního podnikání 16. století – Kryštofa Gendorfa. Jsou to jednak reprezentativní stříbrné medaile, jednak měděné početní mince pro vnitřní oběh v rámci promyšleného hospodářského celku Gendorfových železáren a panství.

Jiří Louda

Smaltovaný odznak člena Německého krkonošského spolku z doby mezi dvěma světovými válkami

Reklamní cedule v češtině německého výrobce nápojů ve Vrchlabí z počátku 20. století

Skleněný talíř s broušeným vyobrazením Sněžky je jedním z několika set upomínkových předmětů zastoupených ve sbírkách muzea

Početní mince ražené pro vnitřní potřebu panství Kryštofa Gendorfa z poloviny 16. století

Korouhev vrchlabského cechu mlynářů z druhé poloviny 18. století

Stříbrná pamětní medaile Kryštofa Gendorfa z roku 1534

Neumělé tvary a rákosové vázání prozrazují, že tyto ski byly vyrobeny v době úsvitu krkonošského lyžování na konci 19. století

Tajfuny, kombinace lyží a bruslí dle patentu Adolfa Liny, vyráběl kolem roku 1950 Antonín Tichý ve Svobodě nad Úpou

KNIHOVNA – REGIONÁLNÍ FOND

Muzejní knihovna shromažďuje, uchovává a ochraňuje knižní fondy, jejichž celkový počet činí téměř 42 tisíc svazků. Vznikla v roce 1881 jako součást Krkonošského spolku ve Vrchlabí.

Jejím správcem a donátorem byl místní továrník a amatérský přírodovědec Viktor Cypers von Ladrecy. Roku 1883 se knihovna stala základem sbírek Krkonošského muzea, které spolek založil. Sběrný program byl zaměřen na region Krkonoš, včetně severní strany, a na Podkrkonoší a dále na přírodovědné i humanitní vědní obory, souvisící se zaměřením muzea.

Hlavním zdrojem doplňování knižního fondu byly zprvu převážně dary (v knihách nacházíme například věnování od továrníka Prospera Piette de Rivage nebo propagátora turistiky Eduarda Petráka). V roce 1920 bylo spolkové muzeum sloučeno s městským a jeho sběrnou oblastí se staly celé severovýchodní Čechy a Slezsko, knihovna tak obsahuje velké množství sudetik.

Horské prameny přinášely kvalitní českou vlastivědnou publicistiku a jsou dodnes cenným zdrojem informací →

Horské prameny

KULTURNÍ MĚSÍČNÍK PRO LITERATURU,
UMĚNÍ VÝTVARNÉ,
SOCIÁLNÍ A OSVĚTOVÝ ŽIVOT KRKONOŠ

Redigoval Emil Flégl

Ročník I

1937-38

NAKLADATEL JOSEF KRBAL VE VRCHLABÍ

Početně bohatou a sbírkovým fondem unikátní knihovnu spravuje Olga Hájková

Po roce 1945 se fond knihovny rozrostl o majetek německých obyvatel, škol a spolků a dále se rozšiřoval především o dosud chybějící česky psané knihy. Nejnovější akvizicí je převzetí knihovny významného regionálního historika Františka Jiráska, která obohatila sbírku zejména o knihy ze severní strany Krkonoš.

Knihovní fond je rozdělen na dvě části – studijní a sbírkový (regionální). Studijní fond je zaměřen na přírodní a společenské vědy a ochranu přírody, obsahuje slovníky, encyklopedie, knihy a domácí i zahraniční časopisy, získávané převážně výměnou za sborník *Opera Corcontica*, vydávaný Správou KRNP.

Sbírkový fond (cca 6 000 svazků) obsahuje literaturu týkající se regionu (včetně děl autorů, kteří zde žili nebo tvořili) a staré tisky. Zahrnuje nejstarší publikace o Krkonoších z konce 18. a počátku 19. století, které poskytují velmi cenné údaje o obyvatelstvu a jeho obživě a o přírodním prostředí (jmenujme například geologický popis Ch. G. Assmanna, všeobecně zaměřené popisy F. Fusse nebo J. K. E. Hosera či poznatky z první vědecké výpravy do Krkonoš odborníků Jiraseka, Grubera, Haenkeho

a Gerstnera) a také první turistické průvodce, často doprovázené kresbami nebo grafikami a později fotografiemi. Obsáhlá sbírka turistických průvodců v jazyce německém, polském a českém je doplňována až do současné doby. Unikátní je sbírka krakonošské literatury, čítající přes 200 svazků, převážně beletristických. Svým průkopnickým spisem *Daemonologia Rubinzalii Silesii* z roku 1662, věnovaném bájnemu Krakonoši, je tu zastoupen J. P. Praetorius, dále němečtí autoři, jako P. Arndt, J. K. A. Musaus, i autoři čeští, např. A. Pochop, J. Jech, M. Kubátová a mnoho dalších. Výjimečné jsou také řady regionálních vlastivědných časopisů *Das Riesengebirge in Wort und Bild*, *Wanderer im Riesengebirge*, *Riesengebirgshemat*, *Horské prameny*, *Krkonoše*, *Krkonoše – Jizerské hory* a mnohé další. Dále knihovna obsahuje německou krajaňskou literaturu, včetně monografií krkonošských měst a obcí, na kterou pomyslně navazují v současnosti vydávané monografie autorsky spjaté s trutnovským archivem. Další regionální fenomény mapuje např. obsáhlý soubor literatury o spiritismu, textilním a papírenském průmyslu nebo hornictví.

Helena Johnová – Olga Hájková

misch Bazillka plana.
Ocymoides fruticosum.

Ocymoides noctiflorum.

Dieser wilde Basilien hat Bletter wie der Myrtus, gleißend / grün / mit schönen

Součástí sbírky starých tisků je Mattioliho herbář ve vydání z roku 1626

Pokladem souboru krakonošovské literatury je kniha Satyrus Etymologicus Johannese Praetoria z roku 1672, pojedávající o původu ducha hor a přinášející jedno z jeho prvních démonických vyobrazení

38

V e r s u c h
einer
Topographischen Beschreibung
des Riesengebirges,
mit M. J. SCHLEIDEN
Physikalischen Anmerkungen;
der Böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften gewidmet,
von
Franz Fuß.

Dresden, 1791.
In der Waltherischen Hofbuchhandlung.

Odborné informace o Krkonoších – jejich přírodě i životě obyvatel – sepsal roku 1791 hospodářský odborník Franz Fuss.
Muzeu knihu věnoval mecenáš Krkonošského spolku továrník Prosper Piette de Rivage

MAPY

Sbírka obsahuje mapy Krkonoš, Čech, Slezska a Evropy, celkem 1 513 evidenčních čísel. Podle účelu pořízení je můžeme rozdělit na zeměpisné, turistické, lesnické, geologické, vojenské, politické, poštovní, dopravy, vodních toků a další. Nejstarší mapová zobrazení území Čech a Krkonoš sloužila pro orientaci na cestě, zachycovala hranice panství, hranice států, rozsah lesů, doly, hutě, klauzy ap. Zpočátku bývaly mapy nepřesné, zachycovaly pouze autorovu představu o terénu, teprve později byly vzdálenosti a výšky vyměřovány. Vedle map původních existuje řada map odvozených, vzniklých přepracováním starších map, takže se mnohdy setkáváme po léta s toutéž chybou nebo nepřesností. Často se ani nedatovaly a jejich vznik se dá pouze odhadnout. Většina map ve sbírce je tištěných, do některých se vpisovaly poznámky, zakreslily ručně změny plánované nebo uskutečněné, jsou tu ale i mapy nebo plánky rukopisné.

Ober-Rochlitz

Sahlenbach.

Frantiskov
Franzerthal

IV.

Hut
Glashütte

Dolní
Místo
Schneeberg
Untere

Hřbet Kozlí
1033

Trutnov
Březan

Serý Hřeben
931

Finstergabekamm

Brno

Hof. Dusnice
Ober Duschnitz

Rezek

Bratřichov

Slavě údolí
Jammerthal

Kobyla
Kobylaberg

Jestrabi

Dol. Dusnice
Meder Duschnitz

Roudnice

Schwarzen
thal

VII.

Mitkovic
Mitkowitz

Hinterwinkel

Benecko

Rychlovský hřbet

Rychlov

Stepan Lhota

Ponikla

Křislice

Vichovska

Lhota

Zákoutí

IX.

Cecelovská stráň

Hustá stráň

Konzervátorka muzea Jana Skálová je zároveň kurátorkou sbírky map

Základním a nejrozsáhlejším souborem fondu jsou mapy zobrazující Krkonoše, a to buď území celé, nebo jeho části. Je jich přes 220 ks – turistické, zeměpisné, několik lesnických map, plány okresů, v měřítku od 1 : 20 000 až 1 : 200 000. Z těch starších stojí za zmínku zejména kopie mapy Jana Jiříka z Řásné, dříve připisovaná S. Hüttelovi (mezi 1576 a 1585), rekonstruovaná roku 1995, faksimile mapy královských lesů východních Krkonoš Samuela Globice z Bučína z roku 1668, plastická mapa A. Franze z roku 1770, plány Morzinského panství z konce 18. století, včetně plánu Vrchlabí z roku 1780, mapa J. K. E. Hosera z roku 1806, mapa J. H. Fritsche z roku 1816, rukopisná mapa od C. Niederhofera z roku 1831.

Početnou skupinou ve sbírce jsou turistické mapy z 1. poloviny 20. století, některé vydávané v několika edicích po sobě. Z meziválečné doby pocházejí mapy okresů vrchlabského, jilemnického, trutnovského a plány Špindlerova Mlýna, Harrachova, Janských Lázní a dalších horských obcí. Zajímavý je soubor lesnických map pořízených během 2. poloviny 19. století.

Ze začátku 19. století jsou mapy českých krajů vydávané F. J. H. Kreibichem, které vycházely z map tzv. prvního vojenského mapování. O něco mladší je soubor map českých okresů. Z konce 19. století pocházejí mapy třetího vojenského mapování vydávané Vojenským geografickým ústavem ve Vídni – přesné

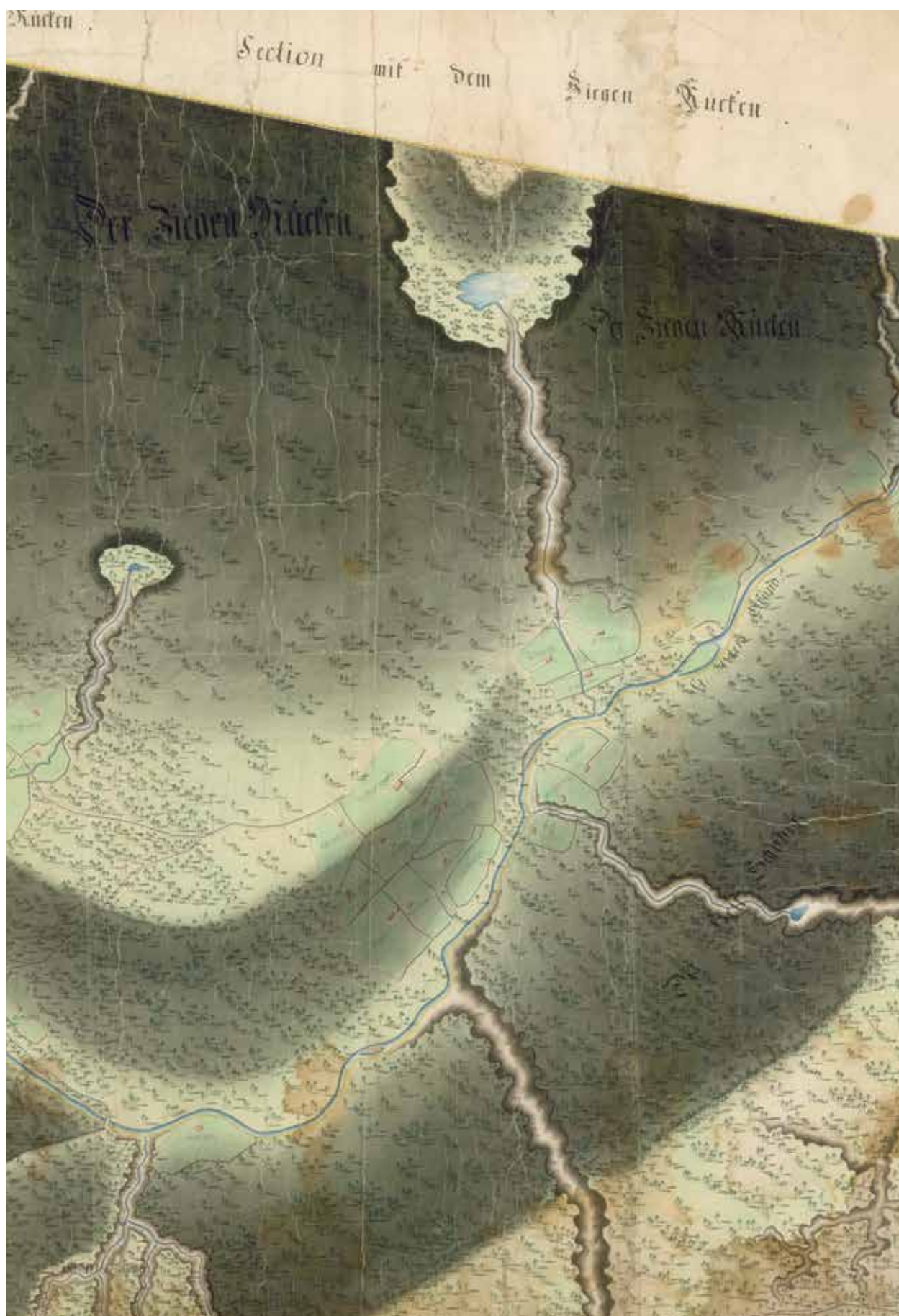
mapy, které s úpravami sloužily po mnoho let jako mapy úřední a jako podklad pro další mapy.

Zvláštní skupinu tvoří mapy plastické. Byly zhotovovány buď jako originál (dřevěné či z papírové hmoty), nebo z formy. Sloužily jako pomůcky do škol nebo pro orientaci turistů. První plastické mapy vznikly nejspíš kvůli hraničním sporům začátkem 18. století. Nejstarší dochovaná plastická mapa Krkonoš je z roku 1770. Je vyřezaná ze dřeva a polychromovaná, jejím autorem je Augustin Franz.

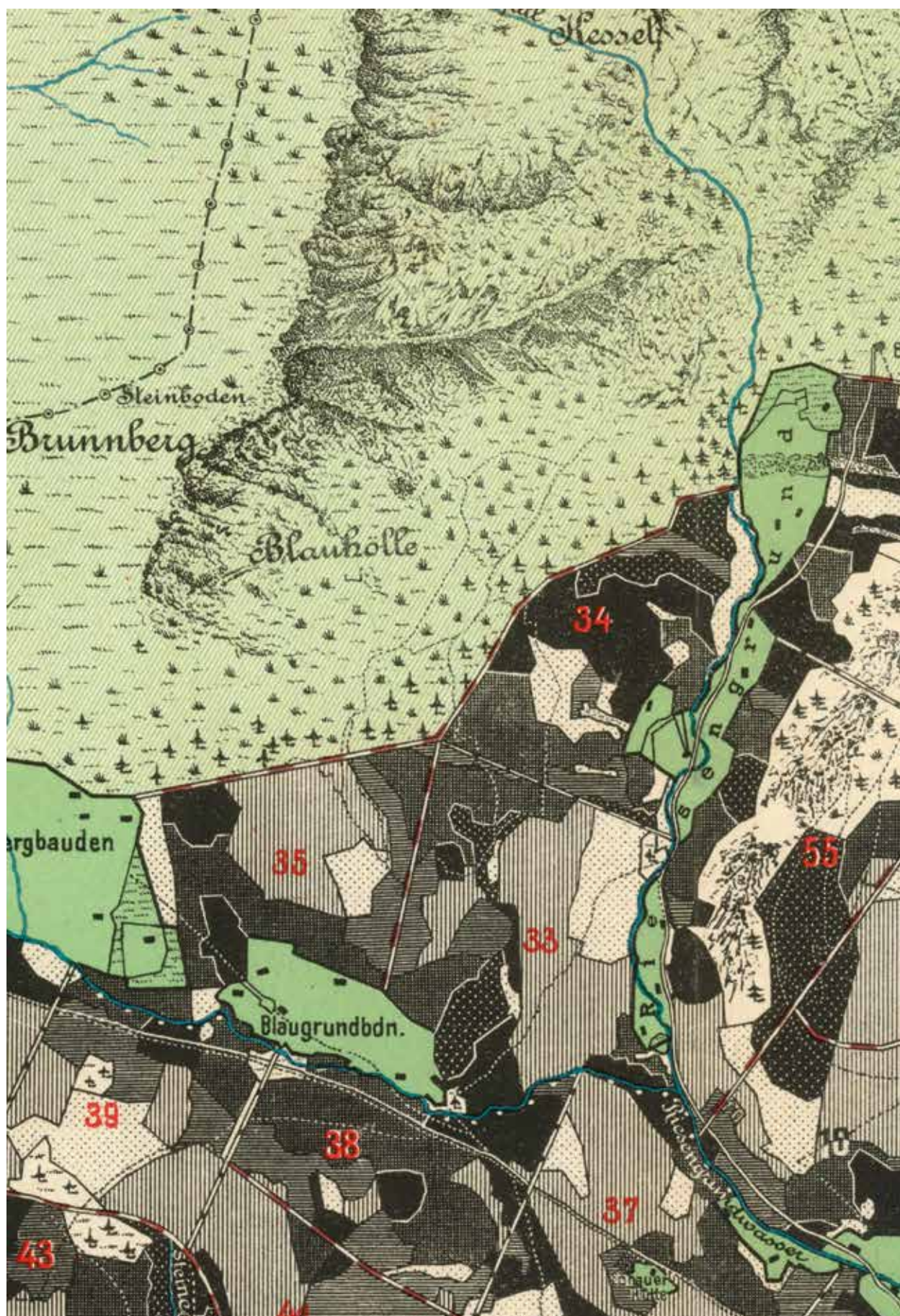
Součástí fondu map jsou i mapy Slezska ze 17.–19. století, např. mapa C. F. Wielanda z roku 1736 a roku 1823, mapa sudetských hor K. F. W. von Diebitsche z 1. poloviny 19. století, 116 ks map Čech, např. mapa J. Hondia z roku 1620, G. Mercatora vydaná v Amsterdamu roku 1623, nedatovaná P. M. Vogta, E. Sadelera z roku 1630, G. Cantelliho da Vignola vydaná v Římě roku 1691, mapa J. Ch. Müllera z roku 1720, z novějších např. K. Kořistky z roku 1862 nebo historická mapa F. Palackého z roku 1894.

Starší mapy Rakouska-Uherska, jiných evropských států, plány měst, pozdější mapy Československa, atlasy světa, školní atlasy ap., shromážděné ve sbírce v letech minulých, jsou z hlediska zaměření muzea okrajové. V současnosti je sbírka doplňována pouze regionálními mapami jak historickými, tak novými.

Jana Skálová

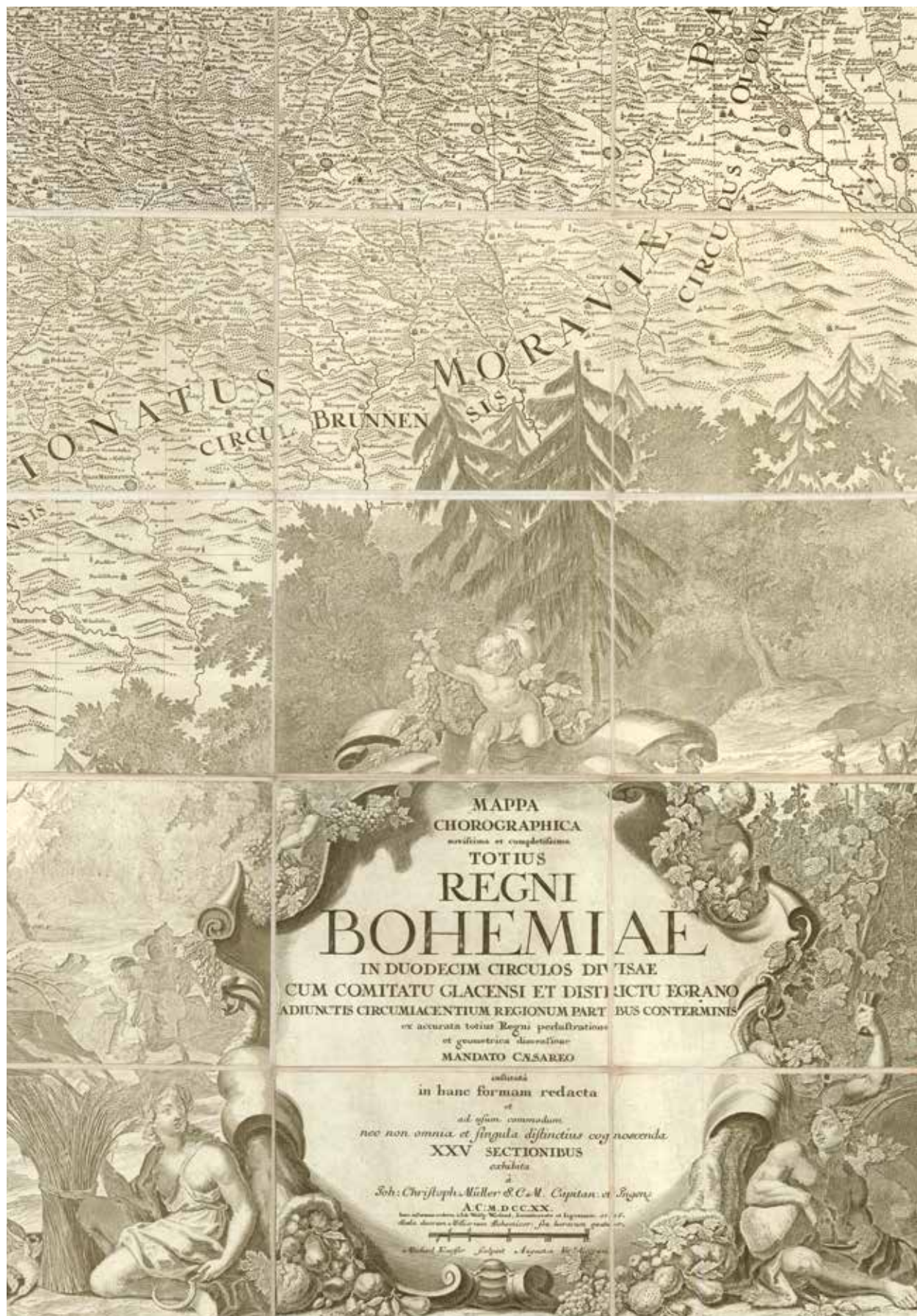
Mapa C. Möllera a A. Schmiedta z roku 1780 zobrazuje prostor dnešního Špindlerova Mlýna

Výřez z porostní mapy vydané k exkurzi České lesnické jednoty v Krkonoších v roce 1906

Rekonstrukci nejstarší obrazové mapy Krkonoš J. Jiříka z Řásné vytvořila konzervátorka muzea Zdena Nováková roku 1995

Mapa Království českého J. Ch. Müllera, zdobená rytinami od V. V. Reinera. Je vytištěná na 25 listech, jejichž složením vznikne „mapový obraz“ veliký 160 x 140 cm

NÁRODOPIS

Rozmanitost a velká šíře záběru sbírkového fondu národopisu vyplývá z poněkud komplikované povahy předmětu studia tohoto vědního oboru. Podle klasického pojetí zkoumá národopis kolektivně vytvářené a tradované jevy života a kultury v tradičních skupinách. Národopisné sbírky coby zázemí takového zkoumání musí tedy obsahovat všemožné doklady hmotné a duchovní kultury venkovských, ale i městských vrstev obyvatelstva, shrnovaných pod pojem „lid“, v našem případě pak lid krkonošský. Zatímco základem etnografických fondů mnoha českých muzeí se staly sběry pocházející z příprav na Národopisnou výstavu československou v Praze roku 1895, vrchlabské muzeum, svým původem německé a zaměřením přírodovědné, začalo budovat své etnografické sbírky až po více než dvaceti letech své existence.

Etnografka Jana Sojková připravila z fondu, který spravuje, řadu návštěvnický vďěčných výstav

V prvních desetiletích 20. století obrátili kustodi muzea Emil Weiss a Gustav Brath pozornost ke shromažďování a prezentaci národopisného materiálu, který se pak uplatnil v expozici tradiční krkonošské světnice. V koncepci muzea, již v roce 1927 zpracoval Karl Schneider, další správce muzea, byl národopis začleněn už mezi hlavní obory muzea.

Po roce 1945 se sbírky rozrostly o německé a církevní konfiskáty. Od roku 1947 a zvláště pak od konce 60. let 20. století, kdy muzeum přešlo pod Správu KR-NAP, je původní sbírka starých muzejních fondů průběžně a plánovitě doplňována exponáty získanými koupí, sběrem a dary. Dnes obsahuje přes 5 000 evidenčních čísel předmětů z období od 2. poloviny 17. století do současnosti. Hlediskem pro zařazení do sbírky je buď krkonošská provenience artefaktu, nebo jeho „zdomácnění“ ve sběrné oblasti muzea.

Tradiční způsoby obživy dokládá množství řemeslnického a zemědělského nářadí – sbírka kolovaných cepů a kos, krkonošských háků a dalších typů oradel, postrojů tažných zvířat, přadláckých a tkalcovských nástrojů a pomůcek, tiskařských forem, ševcovského nářadí, truhlářských hoblíků, tesářských a dřevařských seker a pil, různých typů řemeslnických stolic a ponků. Dopravní prostředky reprezentuje soubor saní, krosen, sněžnic a „raků“ – stoupacích železek na boty, trakařů, různých koleček a vozíků.

Z vybavení domácnosti jmenujme např. různé typy máselnic, lisy na tvaroh, kruhadla na zelí, formičky na sýr, tvořítko na máslo, perníkářské formy, boleslaveccké a mužakovské kameniny, žitavské fajánse; pak také soubor hodin, žehliček, nejrůznějších druhů svítidel, užitkových i dekoračních textilií v čele s vyšívanými „kuchařkami“; především však rozsáhlou kolekci krkonošského lidového nábytku – malovaných skříní, truhel, truhliček a kolébek, převážně s typickým mramorovaným základem a rostlinným či figurálním dekorem ve zdobných polích, ale i prostých selských židlí, stolů a lavic.

Tradiční oděv hojně zastupují bílé jemně vyšívané čepce „vápeníky“ či zlatě a stříbrně vyšívané čepce brokátové, tištěné i vytkávané šátky a šalupy, dámské kabátky „špenzry“ aj.

V oblasti umění a zvykosloví vyniká soubor skříňkových i „stavěcích“ betlémů, podmaleb na skle, kramářských a pouťových tisků, drobných dřevěných plastik včetně figur Krakonoše, miniatur vestavěných do lahví, modelů architektury, interiérů či pracovních postupů, a to statických i mechanických. V posledních letech se také rozrůstá sbírka hraček, loutek a loutkářských rekvizit a kulís.

Proces rozpadu tradičního způsobu života dokumentuje fond pomocí dokladů nových forem a materiálů, jež v průběhu doby nahradily a stále nahrazují ty minulé.

Jana Sojková

Malovaná krkonošská skříň s barokními reminiscencemi

Hodiny z přelomu 18. a 19. století. Strojek hodin je z větší části dřevěný

Malovaná krkonošská truhla datovaná k roku 1828

Lesnické kladívko ke značkování stromů, 19. století

Podmalba na skle – Archanděl Gabriel šlapající po čertovi. Benecko, 19. století

Šestiboký skříňkový betlém z poloviny 19. století

Šestiboký skříňkový betlém z poloviny 19. století

Zlatý krojový čep se stuhou

Model přadlácké dílny zhotovil v Buřanech Josef Zuzánek po 1. světové válce

Model krkonošského roubeného stavení Josefa Seidela v Hořejším Vrchlabí, čp. 124. Maketu v roce 1922 zhotovil Franz Herkner

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Fond shromažďuje výtvarná díla spojená se sběrnou oblastí muzea, tedy Krkonošemi a přilehlým podhůřím, buď osobou autora, nebo námětem, případně obojím. V malbě převažuje především téma krkonošské krajiny a portréty místních veličin. V oblasti krajinomalby 19. století vyniká několik pohledů na Vrchlabí od Antonína Mánesa, přítele rodiny lékárníka Kablíka, a pohled na Vrchlabí od Augusta Pieppenhagena.

Půvabná silueta kovářny s kapličkou v Hořejším Vrchlabí byla oblíbeným námětem fotografů i malířů. Pro vrchlabského malíře Benna Dlouhého to bylo téma nejmilejší – maloval ji celý život, ve všech proměnách času i ročních dob →

Uměleckou sbírku spravuje Jana Antošová

Z poválečných konfiskátů majetku Czernin-Morzinů přešly do muzejních sbírek portréty hraběnky Aloisie Czernin-Morzinové a jejího muže, hraběte Heřmana Czernin-Morzina, z pol. 19. století, rodokmeny rodu Morzinů a řada portrétů dodnes neidentifikovaných měšťanů a církevních hodnostářů. Ani autorství podobizen významných vrchlabských měšťanů manželů Kablíkových, botaničky a lékárníka, není dosud určeno. Zdařilými portréty jsou ve sbírkách zastoupeni vrchlabští malíři 2. pol. 19. století Alois Seifert a Eduard Steffen.

Ti jsou podepsáni i pod některými pracemi ze souboru malovaných střeleckých štítů, které muzeum odkoupilo od vrchlabského střeleckého spolku po jeho rozpadu. Sbíрка obsahuje několika desítek terčů s různými náměty – pohledy na Vrchlabí, mytologickými a žánrovými scénami, vrchlabskými měšťany aj.

V meziválečném období skupoval kustod muzea prof. Schneider práce současných známějších i začínajících umělců z Vrchlabska a Trutnovska. Vznikla tak např. početná sbírka plastik a modelů trutnovského sochaře Emila Schwantnera, rodáka z Královce – zvířata zachycená v pohybu, busty význačných trutnovských osobností a modeletta pomníků obětem první světové války. Z té doby pochází také řada kvalitních obrazů, především od Fritze Hartmanna z Dolního Dvora. Jeho četné akvarely a olejomalby zachycují nejčastěji krkonošské hory a motivy z cest. Profesor Benno Dlouhý, akademický malíř, rodák z Hořejšího Vrchlabí, zanechal muzeu řadu dřevorytů, linorytů i olejů s pohledy na staré Vrchlabí. Pro muzeum také restauroval výtvarná díla.

Nelze opomenout ani soubor grafiky, který můžeme rozdělit do tří skupin. Nejvzácnější a nejčetnější jsou grafiky z 19. století s krkonošskými motivy, nádherně

kolorované – většinou jednotlivé listy, ale také několik vázaných alb. Mezi jejich autory se objevují jména jako Balzerové (především Anton Balzer), Postl, Tittel, Nathe, Mattis, Reinhardt, Täubert a jiní. Významné faktografické detaily skýtá rozsáhlý soubor leptů E. Fuchse z 20.–30. let 20. století, znázorňujících život a zaměstnání horalů. Drobné devoční tisky další skupiny jsou mnohdy místního původu, neboť ve Vrchlabí existovalo několik ryteckých dílen a tiskáren – Langhammerova, Pohlova, Austova, Wiesnerova. K nim se řadí několik vzácných a kvalitních tisků z ruky a dílny Michaela Rentze, rytce ve službách hraběte Šporka z Kuksu. Poslední skupina obsahuje různé grafiky s cestopisnou tematikou (často listy z cestopisů a průvodců), žánrové obrázky apod.

Do fondu výtvarného umění patří také poměrně zajímavá a rozsáhlá sbírka na plátně malovaných cechovních a pohřebních korouhví, bohužel dosud ve stavu vyžadujícím náročné a nákladné restaurování. Postupný proces zachrany této kolekce byl zahájen roku 2020 restaurováním souboru čtyř pohřebních štítů z konce 17. století.

Poválečné změny v muzeu, zpretrhání návazností, odsun Němců z Vrchlabí, mezi nimi i malíře B. Dlouhého a profesora Schneidera, jsou hlavním důvodem toho, že se ve sbírce nacházejí desítky obrazů, jejichž autory neznáme nebo o nich víme jen velmi málo.

Sbíрка výtvarného umění se po roce 1945 rozrostla nejen výše uvedenými konfiskáty, ale i nákupy, vlastními sběry a dary. V posledních letech se sbírka rozšiřuje hlavně o krajinomalby regionálních umělců 20. a 21. století – např. J. Schorma, V. Tvrdé, E. Hnykové, V. Mejvalda, A. Zlatníka, J. Mikše, Fr. Kynčla.

Hana Švecová – Jana Antošová

Portrét hraběnky Aloisie Czernin-Morzinové od vídeňského portrétisty Franze Schrotzberga náleží k poměrně velkému souboru portrétů uchovávaných v muzejní sbírce

Grafický cyklus čítající 24 listů od Antonína Balzera, vydaný v roce 1784, je prvním obsáhlým a uceleným dílem zobrazujícím Krkonoše a Adršpašské skály. Umělec dal vůbec poprvé ve svém díle ústřední prostor samotné krajině, její velikosti, majestátnosti a jejím přírodním památkám. Otevřel tak úctyhodným způsobem nejvyšším českým horám cestu do výtvarného umění

Mezi klenoty výtvarné sbírky patří i obraz s pohledem na vrchlabský zámek od významného českého krajináře 19. století Antonína Mánesa

Akvarel Boudy na Černé pasece je ukázkou z obsáhlé kolekce obrazů od dolnodvorského malíře Fritze Hartmanna, známého jako „malíř Krkonoš“

Wenzel Langhammer byl posledním z řady mědirytců, kteří ve Vrchlabí do poloviny 19. století působili a zaměřovali se na tzv. „devoční tisky“. Drobné svaté obrázky tvoří svým rozsahem ojedinělou muzejní sbírku

Střelecké štíty v našich sbírkách jsou nejen dokladem velmi svěbytné sféry výtvarného umění, ale i připomínkou působení spolku ostrostřelců ve Vrchlabí, kteří měli prý i vynikající úroveň terčové střelby na vzdálenost 50 až 100 kroků

V muzejních sbírkách se nachází na čtyři desítky dochovaných malovaných střeleckých terčů. Do některých se při závodech střílelo, jiné byly malovány na památku vítěze střelecké soutěže a vystaveny ve společenské místnosti spolkového domu

Sice menší, avšak obsahově neméně hodnotnou část fondu výtvarného umění tvoří plastiky různého materiálu i tématu. Ojedinělý cyklus sádrových sousoší „Tanec smrti“ od významného trutnovského sochaře meziválečného období Emila Schwanthnera patří k muzejním klenotům

*Barokní plastika anděla si do dnešních dob uchovala svá tajemství – neznáme jejího autora ani místo, odkud se vzala.
S jistotou víme jen to, že už byla součástí sbírek muzea Rakouského krkonošského spolku*

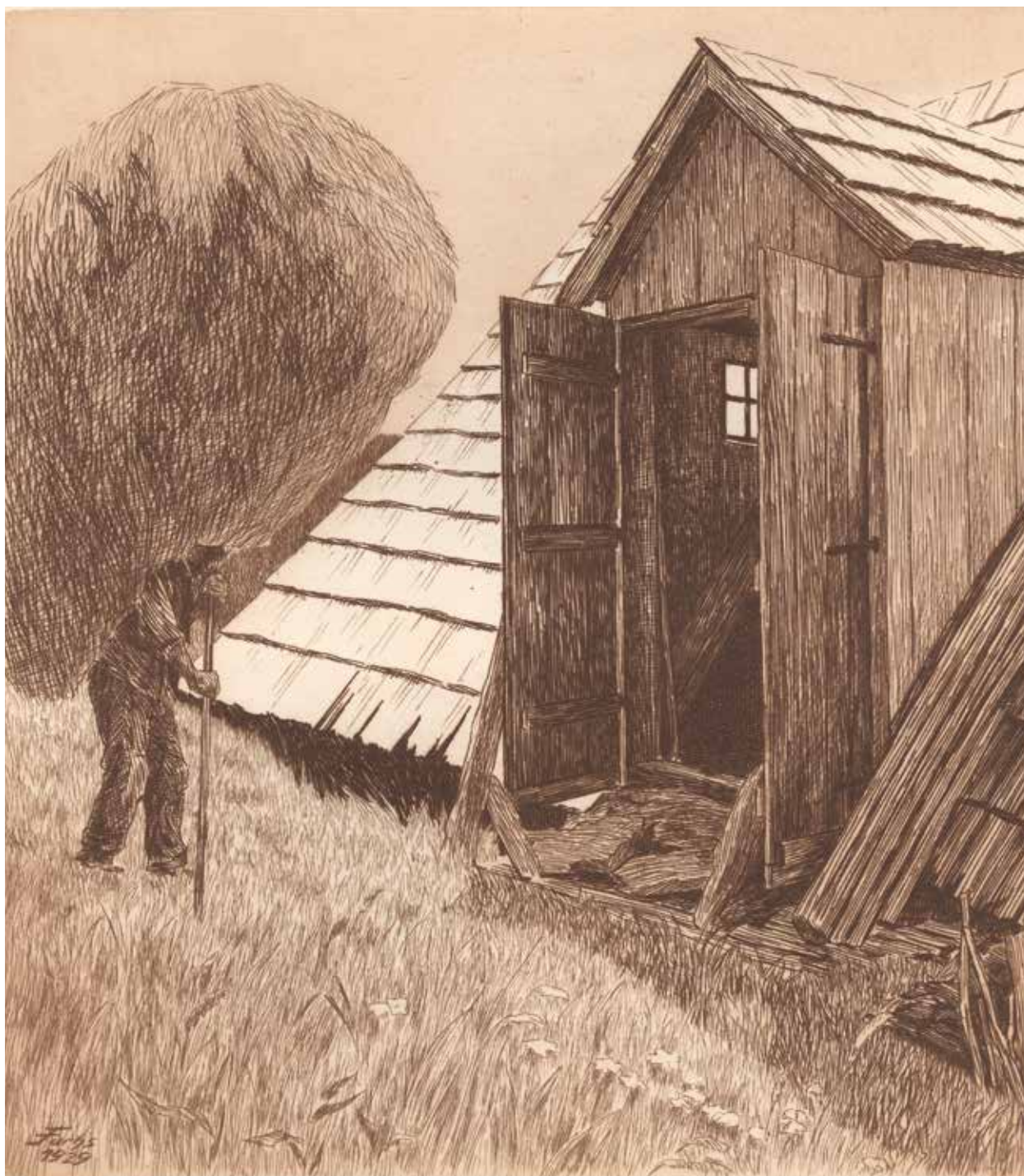

Cechy, společenstva řemeslníků, tvořily podstatnou složku všech měst a městeček – tedy i Vrchlabí. Cennou součástí muzejní sbírky je kolekce cechovních pohřebních štítů malovaných na plátně a dokládajících důležitost pohřebního ceremoniálu v cechovním životě. Tyto štíty „zdobily“ přikrov rakve zemřelého. Tématem byly výjevy z křížové cesty a jeden ze štítů byl opatřen znakem příslušného cechu

Jedním důležitým úkolem muzea je pečovat o sbírkové předměty a udržovat je v kondici. Nejstarší soubor pohřebních štítů pochází z roku 1695. Vzhledem k jeho špatnému stavu bylo doslova nutností štíty restaurovat. Došlo k tomu roku 2022

Soubor 35 grafických listů s názvem „Život na boudách“ uchováváme v našem depozitáři jako neocenitelnou studnici informací. Erich Fuchs v nich s neuvěřitelnou dokumentární přesností zachytil to, co je pro nás dnes už vlastně ztracenou minulostí – život prostých lidí takový, jaký byl: těžký, drsný, dramatický ↕

ZOOLOGIE

Zoologická sbírka zahrnuje v naprosté většině sběry z Krkonoš a jejich podhůří a má tedy ryze regionální charakter. V současnosti čítá více než 1 800 evidovaných položek. Ze dvou třetin v ní převažují obratlovci, zbylé položky pak stejným dílem představují měkkýše a hmyz. Z obratlovců zde převládají ptáci (více než 1 000 položek) a savci (téměř 300 položek). Z ptáků přes tři čtvrtiny tvoří dermoplastické preparáty (vycpaniny), zbylou část pak kolekce ptačích vajec, hnízd a lebek. Savce reprezentuje rozsáhlý soubor dermoplastických preparátů různých druhů od těch nejmenších (hlodavci, netopýři) až po velké šelmy (rys ostrovid, medvěd hnědý) a sudokopytníky (jelen evropský, srnec obecný, prase divoké).

Mimořádná osobnost – legionář, učitel a vášnivý entomolog – Jan Tichý z Bukoviny u Čisté věnoval našemu muzeu neuvěřitelně pečlivě zpracovanou sbírku brouků →

Otiomph
subdentata

Otiomph
scaber

Otiomph
viridula

Pterostichus
unctulatus

Pterostichus
germanicus

Otiomph
niger

Otiomph
nodosus

Podisus
pilosus

Otiomph
paucispinus

Chrysomelids

Phyllotreta
arborator

Phyllotreta
pseudodentata

Pterostichus
burmeisteri

Aphodius
depressus

Philonthus
decoratus

Pterostichus
vulgaris

Domene
scabricollis

Oriina
intercalata

Chrysomelids
centaurea

Chrysomelids

Kurátor zoologické sbírky ornitolog Jakub Šimurda ve svém království

Cenný je také soubor více než padesáti lebek a bal-ků (kožek) prakticky všech druhů drobných hlodavců, hmyzožravců a netopýrů vyskytujících se na území Krkonoš, vytvořený v 70. letech 20. století. Bohužel u části obratlovců, které muzeum získalo od svého založení v roce 1883 až do poloviny 60. let 20. století, nemáme k dispozici údaje o lokalitě jejich původu a můžeme o nich pouze předpokládat, že pocházejí z širšího území Krkonoš. Část sbírky dermoplastických preparátů ptáků a savců značně utrpěla při nevhodném skladování v období rekonstrukce muzea v letech 1967–1980. Dermoplastické preparáty obratlovců se dnes do sbírky získávají formou náhodných sběrů zaměstnanců Správy KRNAP, ale také od veřejnosti a na základě výběru kurátora je potom zajišťována preparace vybraných jedinců. Z hlediska dokumentace přírodovědné hodnoty území je hodnotný soubor více než 7 000 jedinců drobných savců pocházejících z dlouhodobého monitoringu na území Krkonoš v posledních třech dekáдах 20. století.

Sbírka ulit plžů a v malé míře i mlžů z lokalit převážně z oblasti Krkonoš a jejich podhůří patří mezi jedny z nejstarších částí zoologické sbírky. Muzeu ji věnoval jeho první kustod, přírodovědec Viktor Cypers von Landrecy. Jedná se v naprosté většině o jeho vlastní sběry shromážděné v letech 1879–1925. Tento soubor má nesmírně velkou

dokumentační hodnotu, neboť většina jeho sběrů je přesně lokalizovaných.

Z hmyzu jsou ve sbírce zastoupeny ve větším množství pouze čtyři skupiny, a to brouci, motýli, mravenci a vodní hmyz (jepice, pošvatky, vážky). Sbírka brouků, zahrnující více než 800 exemplářů z různých čeledí, pochází od amatérského entomologa J. Tichého z Bukoviny u Studence. Jedná se o jeho vlastní sběry z 60. let 20. století z Krkonoš a jejich podhůří. Základ sbírky motýlů tvoří sbírka A. Hanusche, který působil jako učitel v Rudníku. Zahrnuje téměř 2 300 kusů především denních motýlů, pocházejících převážně z jeho vlastních sběrů z 30. a počátku 40. let 20. století většinou v místě jeho působiště a blízkém okolí. Sbírka larev a dospělců různých skupin vodního hmyzu, čítající přes 450 jedinců uložených ve fixační tekutině v epruvetách, pochází ze sběrů z oblasti Krkonoš a jejich podhůří, shromážděných v 70. a počátkem 80. let 20. století. Je významná z vědeckého i dokumentačního hlediska, neboť vznikala v době, kdy životní podmínky v horských tocích byly silně ovlivněny kyselými srážkami.

Na poměry regionálního muzea je poměrně rozsáhlá rovněž regionální sbírka mravenců zahrnující přibližně tisíc jedinců ze sběrů uskutečněných v 60.–90. letech 20. století.

Jan Materna – Jakub Šimurda

Soubor měkkýšů Viktora Cyperse von Landrecy patří mezi nejstarší předměty muzejní sbírky

Meziválečná sbírka motýlů, kterou vytvořil rudnický učitel A. Hanusch, je hodnotným archivem druhové pestrosti denních motýlů ve zdejším regionu

Medvěd hnědý ulovený v Sedmidolí v roce 1726 patří k pokladům muzea, je k vidění ve stálé expozici a jeho vyobrazení se nachází rovněž ve vstupní hale vrchlabského zámku

DOSLOV

Úkolem muzea je přispět k uchování historické paměti daného území. Díky své dlouhé minulosti se samo stává objektem takového zájmu. Krkonošské muzeum ve Vrchlabí od svého počátku také věnuje značnou pozornost přírodním hodnotám. Jeho historie je tedy velmi bohatá a lze ji nahlížet z mnoha úhlů. Ne všechna témata tak byla touto publikací vyčerpána a zdaleka ne vše bylo popsáno.

Muzeum je klasická paměťová instituce, tedy zařízení, jež má za úkol uchovávat pro další generace informace toho hodné. To se mnohem snadněji řekne, než provede. Každý jistě očekává, že muzeum shromažďuje „staré věci“, my říkáme sbírkové předměty. Mohou to být zjevné poklady samy o sobě, jako obrazy, mince, poháry atp., nebo naopak věci kdysi každodenní potřeby, stejně tak přírodniny – opět vzácné endemity i typické běžné druhy. Aby měly skutečně co nejvyšší vypovídací hodnotu pro další generace, musí být shromažďovány s rozmyslem a nejlépe s maximem známých informací. To je práce správců sbírek – kurátorů. Ti pak mají nejen shromažďovat, evidovat, popisovat, ale se sbírkami i dále pracovat, zpřístupňovat je veřejnosti formou časových tematických výstav a stálých expozic, odborníkům a badatelům pak umožnit jejich studium jako jeden z pramenů poznání. Od muzejníků se také očekává, že se sami do bádání a publikování zapojí. Badatelské okruhy a témata pak nejsou zcela věcí svobodné volby, nýbrž průsečíkem potřeb doby, požadavků zřizovatele i momentálních reálných možností, limitovaných osobními předpoklady, finančními možnostmi, dostupností zdrojů včetně časových i ochotou spolupracovat. Předložený text se tedy snaží sledovat hlavní milníky a charakterizovat jednotlivá období v bezmála jedno a půl století dlouhé historii Krkonošského muzea. Při pokusu o plynulý tok vyprávění však mnohé zůstalo nedořečeno či přímo nevyřčeno. Mnohé zůstalo stranou.

Ve starších dobách bývalo běžné, že kurátoři sbírek byli zároveň průvodci. To je dnes možné jen u malých muzeí, která definici muzea ani zcela nenaplnují. Takovým pochopitelně vrchlabské Krkonošské muzeum již dávno není a není jím po většinu doby svého trvání. Období, kdy kurátoři zároveň prováděli návštěvníky, se přesto protáhlo do 60. let především proto, že se až trestuhodně neuvolňovaly prostředky na zajištění obou funkcí muzea. Obě tím pak trpěly.

Nejpozději od doby, kdy Správa KRMAP dokončila rekonstrukce objektů a zpřístupnila na náměstí u kostela a zejména v budově kláštera své nové expozice,

muselo dojít k podstatnému navýšení personálu. Vedle odborných pracovníků, jimž jsme se výše věnovali poměrně zevrubně, se v muzeu vytvořil početný kolektiv průvodců, pokladníků, techniků a nově muzejních pedagogů. Ti naopak zůstali poněkud stranou líčení. Není to spravedlivé. Mnozí z nich se muzeu věnovali s opravdu velkým nasazením a podstatnou měrou se podíleli na spokojenosti návštěvníků. Všechny ovšem jmenovat nemůžeme, to jsme ostatně neudělali ani u odborných pracovníků, mnohé bychom však měli. Na rozdíl od odborníků, jejichž jména zůstanou zachována na evidenčních kartách předmětů, schedách herbářových položek, podepsána pod články a studiemi či v tirážích knih a časopisů, vzpomínka na vynikající průvodce odejde s pamětí návštěvníků. Hladký chod expozice závisel na vedoucích provozu Heleně Horákové a Janě Merglevské. Nelze nepřipomenout oblíbené průvodkyně a průvodce Johanu Vejnarovou, Růženu Štěpánkovou, Marii Šrámkovou, Zdenu Štursovou, Josefa Pivoňku, pokladní Květu Štrauchovou, Marii Hákovou, Vladimíru Vališkovou, Jaroslava Hlouška, který byl též dlouhá léta technikem expozice *Kámen a život*, a celou řadu dalších. Ne náhodou byli mnozí z nejoblíbenějších penzionovanými dlouholetými pracovníky Správy KRMAP či učiteli. Jejich hluboké vědomosti, zkušenost a pedagogická praxe tak došly dalšího zhodnocení. Mladší pedagogové pak nacházejí uplatnění jako muzejní edukátoři, také jich se již vystřídala v Krkonošském muzeu řada. Výrazněji se zapsal Pavel Žalský a dlouhodobě zaujetí pro tento rodící se obor prokazuje v současnosti Anna Rybišárová.

Jmen to není málo, nepředstavují však ani polovinu těch, kteří věnovali a věnují péči návštěvníkům Krkonošského muzea ve Vrchlabí. Také nová expozice *Návštěvnícké centrum KRMAP – Muzeum Krkonoš* má kolektiv obsluhy recepce a průvodců, který si buduje své místo v historii muzea. Muzeum není tedy jen soubor exponátů či budova ani jen expozice a výstavy, je to živý a vyvíjející se organizmus, který, je-li zdravý, přispívá k tomu, aby náš život byl pestřejší a zajímavější, neboť takovým ho činí vědění a porozumění.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

- Anonym, 1946. Krkonošské museum – archiv a knihovna vrchlabského okresu. *Jednota: List krkonošského kraje*, 2(20), 2.
- Anonym, 1946. Krkonošské museum – archiv a knihovna vrchlabského okresu. *Jednota: List krkonošského kraje*, 2(21), 5.
- BAŠTA, Jiří a Jan ŠTURSA, 2013. *50 let Krkonošského národního parku*. Správa Krkonošského národního parku.
- BARTOŠ, Miloslav, 2008. O vlastivědném pracovníkovi Emilu Fléglovi (1902–1977). In: Vladimír WOLF (ed.). *Historiografie Trutnovska*. Muzeum Podkrkonoší v Trutnově. 213–221.
- BARTOŠ, Miloslav, 1983. Sto let Krkonošského muzea ve Vrchlabí. *Krkonoše*, 16(7), 12–15.
- DUŠEK, Libor, Jiří LOUDA a Blanka ZÁZVORKOVÁ, 2018. Ředitel budovatel. *Krkonoše. Jizerské hory*, 51(5), 50–53.
- DUŠEK, Libor, Jiří LOUDA a Blanka ZÁZVORKOVÁ, 2018. Dvakrát nevstoupíš do jedné řeky. *Krkonoše. Jizerské hory*, 51(6), 56–58.
- FINK, Wolfgang, 2003. *Wie ein Wind vom Riesengebirge: Professor Karl Schneider und Hohenelbe*. Heimatkreis Hohenelbe/Riesengebirge e. V.
- FLÉGL, Emil, 1947. Krkonošské muzeum, archiv a knihovna ve Vrchlabí. *Horské prameny*, 3, 22–24.
- FLÉGL, Emil, 1964. Krkonošské muzeum a příroda Krkonoš. *Zprávy Krkonošského národního parku*, (2), 11–12.
- ILG, Wolfgang, 2012. Josephine Kablik (1787–1863): Erforscherin der Flora des Riesengebirges. In: Jürgen KLOTZ (ed.). *Hoppea*. 73, 7–26. Regensburgische Botanische Gesellschaft.
- JIRÁSKO, František, 1997. Krkonošský spolek a jeho význam pro poznání regionu. In: *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, 87–108. Státní okresní archiv Semily.
- LIMBERSKÁ, Jana, 2014. *Josefína Kablíková, vrchlabská osobnost 19. století*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.
- LOUDA, Jiří et al., 2006. *Krkonošské muzeum ve Vrchlabí: průvodce sbírkami*. Správa Krkonošského národního parku.
- LOUDA, Jiří, 2020. Za Miloslavem Bartošem. In: *Krkonoše – Podkrkonoší*, 346–349. Muzeum Podkrkonoší v Trutnově.
- MAIWALD, Vinzenz, 1931. Viktor Cypers-Landrecy. In: *Jahrbuch des Deutschen Gebirgsvereins*, 2–7.
- MILES, Petr, 2010. Mé vzpomínky na dávné časy Krkonošského muzea a Správy KRNP. *Krkonoše. Jizerské hory*, 43(11), 46–47.
- PILAŘOVÁ, Eliška, Kamila ANTOŠOVÁ, Radek DRAHNÝ, Jiří HAVEL a Pavel KRAUS, 2016. *Poklady Krkonošského muzea 1*. Správa Krkonošského národního parku.
- PILAŘOVÁ, Eliška, Kamila ANTOŠOVÁ, Radek DRAHNÝ, Jiří HAVEL a Pavel KRAUS, 2016. *Poklady Krkonošského muzea 2*. Správa Krkonošského národního parku.
- REIL, Roman, 2023. Státní okresní archiv Trutnov: Předchůdci, organizační vývoj a činnost. In: Renáta RŮŽIČKOVÁ (ed.). *Archivy východních Čech*, 346–351. Státní oblastní archiv v Hradci Králové.
- SCHNEIDER, Karl, 1924. Das Riesengebirgsmuseum in Hohenelbe. In: Karl SCHNEIDER. *Das Riesengebirge und sein Vorland. Ein Heimatbuch*, 104–108. Deutsches Vaterland.

SCHNEIDER, Karl, 1926. Das Riesengebirgsmuseum in Hohenelbe. *Der Wanderer im Riesengebirge*, 46(7), 111–114.

SMEJKALOVÁ, Pavlína, 2002. *Historie a současnost Krkonošského muzea ve Vrchlabí*. Absolventská práce. Vyšší odborná škola informačních služeb v Praze.

ŠOLTYSOVÁ, Lenka, 1995. Kablíkova sbírka českého ptactva. *Krkonoše*, 28(7), 14.

ŠTRAUCHOVÁ, Květa, 1973. Na besedě u Emila Flégla. *Krkonoše*. 6(5), 24–25.

ŠTURSA, Jan, 2023. *Boj o Krkonoše*. Green Mango, s. r. o.

ŠVEC, Jiří, 1985. Specifické rysy muzea Německého krkonošského spolku ve Vrchlabí. *Opera Corcontica*, 22, 153–172.

TICHÝ, Antonín, 2009. Místo laudatia. K významnému životnímu jubileu Miloslava Bartoše. In: *Krkonoše – Podkrkonoší*, 9–29. Muzeum Podkrkonoší v Trutnově.

NEPRODEJNÉ.

Ministerstvo životního prostředí

STATNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je spolufinancován
Státním fondem životního prostředí ČR
na základě rozhodnutí ministra životního prostředí.
www.mzp.cz www.sfzp.cz

